

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie



**BILANS POTRZEB
W ZAKRESIE POMOCY SPOŁECZNEJ
2008**

**Raport - część I
Program Operacyjny Kapitał Ludzki**

Kraków 2008 r.

Opracowanie: Małgorzata Szlązak, Iwona Banasiewicz

mszłazak@rops.krakow.pl; ibanasiewicz@rops.krakow.pl

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie

30 - 070 Kraków, ul. Piastowska 32

tel./: (012) 422-06-36 wew. 30 i 40; fax: (012) 422-06-36 wew. 44

www.rops.krakow.pl

e-mail: biuro@rops.krakow.pl

SPIS TREŚCI

I. WPROWADZENIE	4
II. WNIOSKI I REKOMENDACJE	10
III. SZCZEGÓŁOWA ANALIZA BADAŃ	22
DIAGNOZA I PLANOWANIE	22
PROGRAM OPERACYJNY KAPITAŁ LUDZKI – PLANY NA NAJBLIŻSZĄ PRZYSZŁOŚĆ	32
PROGRAM OPERACYJNY KAPITAŁ LUDZKI – ROZWÓJ FORM AKTYWNEJ INTEGRACJI	41
ŚRODKI FINANSOWE NA REALIZACJĘ ZADAŃ POMOCY SPOŁECZNEJ	55
KADRA POMOCY SPOŁECZNEJ	64
POTRZEBY SZKOLENIOWE KADR POMOCY SPOŁECZNEJ – PROGRAM OPERACYJNY KAPITAŁ LUDZKI	81

I. WPROWADZENIE

Wstęp:

Realizując zapisy: artykułu 21 pkt.8 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej oraz „Zasad przygotowywania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013” (wytycznych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego), nakładających na Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej obowiązek sporządzania bilansu potrzeb w zakresie pomocy społecznej oddajemy w Państwa ręce niniejszy raport. Powstał on na podstawie informacji przekazanych przez gminne i powiatowe samorządy. Raport jest wynikiem badań sondażowych.

Założenia:

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie przeprowadza bilans potrzeb w zakresie pomocy społecznej każdego roku. Corocznie też wnioski z badania formułowane są w raportach końcowych.

Ideą leżącą u podstaw wcześniejszych bilansów była ocena sposobu i jakości realizacji dotychczasowych, ustawowych zadań pomocy społecznej przez gminy i powiaty województwa małopolskiego, określenie występujących barier, identyfikacja kierunków zmian – faktycznych i pożądanых.

Tegoroczny bilans, w związku z rozpoczęciem wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 - 2013 (PO KL) w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, a w nim regionalnego Priorytetu VII: Promocja Integracji Społecznej, obok dotychczasowej funkcji zyskał funkcje dodatkowe. Ma bowiem stać się także narzędziem pomocnym w tworzeniu Planu Działania dla w/w Priorytetu, określającym preferowane obszary i formy wsparcia oraz cele przewidziane do osiągnięcia w ramach ich realizacji. ROPS w związku ze sporządzaniem bilansu zobowiązany jest także wspierać proces przygotowania Planu Działania na dany rok poprzez gromadzenie informacji takich jak: szacunkowa liczba klientów pomocy społecznej,

w tym z powodu bezrobocia, a wśród nich ilość tych, wobec których można będzie podjąć działania aktywizacyjne; potrzeby finansowe w części dotyczącej wybranych zasiłków; bilans zatrudnienia.

Raport z badań, zgodnie z założeniami cytowanych na wstępie Zasad, ma wesprzeć Instytucję Pośredniczącą w przygotowaniu dokumentu regulującego zasady efektywnego wydatkowania środków Unii Europejskiej w tym obszarze. Tym samym bilans zyskał dodatkowego odbiorcę, gdyż dotychczasowe raporty z badań przekazywane były (zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej) jedynie służbom wojewody, w celu wspierania zadania administracji rządowej, jakim jest ocena efektywności pomocy społecznej w regionie.

Bilans w nowej formule ma również stanowić podstawę realizacji szkoleniowych projektów systemowych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej (Priorytet VII, Poddziałanie 7.1.3 PO KL – „Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej”) służących przygotowaniu kadry małopolskich instytucji pomocy i integracji społecznej (szkolenia i doradztwo) do realizacji własnych projektów systemowych w zakresie rozwoju i upowszechniania aktywnej integracji (Priorytet VII, Poddziałania 7.1.1. „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej” oraz 7.1.2 PO KL „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie”).

Natomiast wartością dodaną niniejszego opracowania są pozyskane informacje o sposobie planowania gminnych i powiatowych strategii rozwiązywania problemów społecznych istotne dla realizacji projektu Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej, będącego uzupełnieniem o zakres wykluczenia społecznego sieci regionalnych przedsięwzięć informacyjno - badawczych.

W związku z dwiema, nieco odmiennymi funkcjami bilansu oraz dwoma instytucjami będącymi adresatami raportu opracowanie podzielono na dwie części. Pierwsza z nich dotyczy zagadnień istotnych przede wszystkim dla wdrażania Priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, druga pozostaje wierna uprzedniej tematyce badania tj. realizacji dotychczasowych zadań pomocy społecznej. Przy czym obie części raportu identyfikują zaplecze niezbędne do realizacji zadań, których dotyczą, sposób ich prowadzenia oraz określają przeszkody utrudniające ich prawidłowe wypełnianie czy wręcz podejmowanie w ogóle.

Uwagi metodologiczne:

- Badaniem - jak co roku - objęto wszystkie gminy i powiaty Małopolski. Ankiety wystosowano (w kwietniu i maju 2008 roku) do 179 ośrodków pomocy społecznej, 19 powiatowych centrów pomocy rodzinie oraz 3 miejskich ośrodków pomocy społecznej miast na prawach powiatów (tj. wszystkich tego typu jednostek w województwie). Łącznie bilansem objęto (skierowanie kwestionariusza) 201 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej województwa małopolskiego.
- Ze względu na brak pełnego zwrotu wystosowanych ankiet analizę wyników ostatecznie przeprowadzono na 154 ankietach z gminnych ośrodków pomocy społecznej (85% poziom zwrotów) oraz 19 ankietach z powiatowych centrów pomocy rodzinie i 3 ankietach z miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich (w obu kategoriach 100%-owy zwrot ankiet) - razem na 176 kwestionariuszach (jednostkach). 5 ankiet nadesłanych z przez gminne ośrodki pomocy społecznej nie zostało zakwalifikowanych do analizy z powodu znacznego przekroczenia terminu zwrotu, ankiety nadesłano po zakończeniu całościowej analizy zebranego materiału.
- W porównaniu do roku poprzedniego poziom zwrotu rozesłanych kwestionariuszy ankiet był niemal identyczny (poprzedni bilans: 158 ankiet z ops, 19 z pcpr, 3 z mops). Poziom ten należy uznać za wysoce zadawalający z uwagi na fakt, iż termin sporządzania bilansu zbiegł się w tym roku z czasem przygotowywania się jednostek pomocy społecznej do realizacji własnych projektów systemowych - uczestnictwo w intensywnych szkoleniach organizowanych przez ROPS, przygotowywanie wniosków.
- W związku z tym, iż informacje zbierane w tym roku posiadają szczególne znaczenie, gdyż mogą mieć wpływ na planowanie działań w Priorytecie VII PO KL poproszono dodatkowo ankietowane jednostki o zatwierdzenie ich ankiet przez szefów samorządów: wójtów, burmistrzów, prezydentów, starostów.
- Rozesłane ankiety w części dotyczącej dotychczasowych zadań pomocy społecznej były tym samym narzędziem, które w ramach „Bilansu potrzeb

w zakresie pomocy społecznej na rok 2006/2007” tj. badania poprzedniego wystosowano do jednostek. Umożliwi to po raz kolejny dokonanie porównań pomiędzy latami w tych obszarach tematycznych.

- Analizy porównawcze części dotyczącej nowych zadań pomocy społecznej związanych z realizacją Priorytetu VII PO KL, w związku z tym, iż znalazły się w kwestionariuszu po raz pierwszy, teoretycznie możliwe będą w roku następnym tj. podczas kolejnego bilansowania potrzeb w zakresie pomocy społecznej.
- Stosownie do idei bilansu kwestionariusz ankiety dla gmin podzielony został dziesięć na działów:
 - I. Diagnoza i planowanie
 - II. Program Operacyjny Kapitał Ludzki - plany na najbliższą przyszłość
 - III. Program Operacyjny Kapitał Ludzki - rozwój form aktywnej integracji
 - IV. System profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną
 - V. Programy celowe
 - VI. Współpraca z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań pomocy społecznej
 - VII. Środki finansowe na realizację zadań pomocy społecznej
 - VIII. Kadra pomocy społecznej
 - IX. Potrzeby szkoleniowe - Program Operacyjny Kapitał Ludzki
 - X. Potrzeby szkoleniowe – dotychczasowe zadania

mających kolejno identyfikować:

- posiadanie lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych, okresy programowania tych dokumentów, sposób ich przygotowania oraz związane z tym problemy i bariery
- zainteresowanie przystąpieniem do projektów systemowych oraz aplikowaniem do konkursów PO KL w roku bieżącym i kolejnym; sposób organizacji projektu systemowego (w przypadku beneficjentów zadeklarowanych), a także podstawowe trudności w tym obszarze
- priorytetowe grupy beneficjentów ostatecznych; liczbę klientów pomocy społecznej, wobec których będzie można podjąć działania

aktywizacyjne w roku następnym oraz preferowane narzędzia aktywnej integracji, w tym formy planowanego wsparcia

- wdrażanie programów naprawczych i koordynacje systemów profilaktyczno - opiekuńczych
- zasięg i jakość współdziałania z trzecim sektorem przy realizacji ustawowych zadań
- poziom zabezpieczenia środków finansowych na realizację świadczeń oraz prowadzenie i rozwój infrastruktury społecznej
- liczebność kadry obsługującej realizowane zadania, warunki pracy, aspiracje i potrzeby edukacyjne pracowników.

W/w działy kwestionariusza były wspólne dla wszystkich ankietowanych jednostek pomocy społecznej. Ankietę dla gmin i powiatów (nie licząc kwestii szczegółowych związanych ze specyfiką realizowanych zadań, zawartych w poszczególnych pytaniach) różnił jedynie dział. IV., który w ankietach gminnych dotyczył „Systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną”, a w ankietach powiatowych „Specjalistycznego poradnictwa i organizacji opieki w rodzinach zastępczych”. Z kolei ankietę skierowaną do powiatów grodzkich (Kraków, Nowy Sącz, Tarnów) uwzględniała fakt realizacji przez nie zarówno zadań gminnych, jak i powiatowych. Reasumując narzędzie wystosowane do gminnych i powiatowych jednostek pomocy społecznej (ops, pcpr, mops), mimo rozbudowanej części wspólnej, posiadało trzy odrębne wersje.

Pytania związane z Programem Operacyjnym Kapitał Ludzki zasadniczo stanowią nowe, osobne działy („Program Operacyjny Kapitał Ludzki - plany na najbliższą przyszłość”; „Program Operacyjny Kapitał Ludzki - rozwój form aktywnej integracji”; „Potrzeby szkoleniowe - Program Operacyjny Kapitał Ludzki”). Jednak część pytań związanych z PO KL wpisana została w dotychczasową strukturę ankiety, stanowiąc jej naturalne, logiczne uzupełnienie i znajduje się w istniejących już wcześniej działach: „Diagnoza i planowanie”; „Środki finansowe na realizację zadań pomocy społecznej”; „Kadra pomocy społecznej”. Dlatego też w części I niniejszego raportu umieszczona została większość informacji z tych działów, nawet gdy bezpośrednio Programu nie dotyczą.

- Nie zapomniano o umożliwieniu pracownikom pomocy społecznej województwa wypowiedzenia się na temat podstawowych trudności w codziennej pracy. Badane były trudności będące przeszkodami we wszystkich powyższych obszarach. Miejsce na wpisywanie uwag do danego pytania, bądź miejsce na opis problemów związanych z daną kwestią znajdowało się pod większością z pytań.
- Miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, mające znaczny wpływ na całościowy obraz sytuacji i wartości średnie, w przedstawionej w dalszej części opracowania szczegółowej analizie danych, traktowane były specyficznie. W zestawieniach opisujących zadania gminne figurują one w grupie gmin, w zestawieniach traktujących o zadaniach powiatowych zestawiane są z powiatami.
- Pytania z obszaru PO KL dotyczyły roku bieżącego tj. 2008 oraz szacunków na rok 2009. Pozostałe pytania, tak jak w poprzednim bilansie dotyczyły roku zamkniętego tj. 2007, w niektórych polach 2008 r.
- Do uwag metodologicznych należy dodać, iż nie wszystkie dane nadesłane przez ankietowane jednostki miały tę samą jakość – nie wszystkie z nich odpowiedziały na każde z pytań. Szczegółowe dane, co do ilości jednostek, które brały udział w odpowiedziach na poszczególne pytania ankiety zawarte są w dalszej części opracowania, w kolejno analizowanych działach.

Wykaz skrótów:

PO KL	Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007 - 2013
OPS	ośrodek pomocy społecznej
PCPR	powiatowe centrum pomocy rodzinie
MOPS	miejski ośrodek pomocy społecznej powiatu grodzkiego
JOPS	jednostka organizacyjna pomocy społecznej
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
POW	placówka opiekuńczo - wychowawcza
DPS	dom pomocy społecznej
OAo	ośrodek adopcyjno - opiekuńczy

I. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Wnioski płynące z „Bilansu potrzeb w zakresie pomocy społecznej”, badania przeprowadzonego w roku 2008 wśród wszystkich małopolskich ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie, istotne z punktu widzenia funkcji jaką ma spełnić tj. wsparcia realizacji PO KL, w tym: tworzenia Planu Działania dla Priorytetu VII (szczególnie w obszarze dotyczącym projektów systemowych gmin i powiatów); realizacji projektów systemowych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej służących „Podnoszeniu kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej (Poddziałanie 7.1.3); prowadzenia projektu Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – kształtują się następująco:

1. Brak strategii rozwiązywania problemów społecznych w zdecydowanej większości gmin oraz w powiatach (ziemskich i grodzkich) nie powinien stanowić przeszkody merytorycznej¹ w przystąpieniu jednostek organizacyjnych pomocy społecznej do projektów systemowych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w roku 2009.

Łącznie w grupie 176 ankietowanych jednostek pomocy społecznej województwa małopolskiego (ops, mops, pcpr) 87,5% tj. 154 jednostki dysponują aktualnym opracowaniem. Strategie posiada: w grupie gmin - 136 jednostek ze 154 ankietowanych, w grupie powiatów ziemskich: 15 jednostek z 19 ankietowanych, w grupie powiatów grodzkich - wszystkie.

W czasie pomiędzy poprzednim badaniem, a niniejszym bilansem przybyło w regionie 35 gminnych strategii. Stanowi to wskaźnik znacznie lepszy niż w poprzednim badaniu, w którym na 180 ankietowanych jednostek tylko 119 czyli 66% posiadało lokalną strategię rozwiązywania problemów społecznych.

¹ Dla beneficjentów nie posiadających lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych dofinansowanie projektu systemowego jest możliwe w 2008 roku. Gmina lub powiat jest obowiązana przyjąć strategię nie później niż do 31 grudnia 2008 roku.

Jednocześnie wszystkie powiaty ziemskie i zdecydowana większość gmin biorących udział w badaniu, a nie posiadających wymaganego dokumentu deklarują, iż przyjmą go do końca 2008 roku. W efekcie prowadzonych aktualnie prac nad strategiami w bieżącym roku zostanie przyjętych 20 dokumentów (4 powiatowe i 16 gminnych). Dwie gminy, które nie zdążą w tym roku zakończyć prac nad strategią, określają termin jej przyjęcia na rok 2009.

2. Obecnie większym problemem niż brak lokalnych strategii rozwiązywania problemów staje się ich jakość. Z badania wynika między innymi, iż omawiane dokumenty przeważnie nie zawierają sposobu oceny i aktualizacji (ponad 60% strategii). Strategie rzadko też budowano w uspołeczniony sposób (ok. 40%). Nader często strategie tworzone były jedynie przy udziale pracowników jednostek pomocy społecznej (28% gminnych strategii oraz jedna powiatowa powstały w taki sposób). Jeśli już w prace nad strategią włączano partnerów, to były to średnio zaledwie dwie (w gminach) lub trzy (w powiatach) instytucje. Zarówno powiatowe centra pomocy rodzinie, miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, jak i gminne ośrodki pomocy społecznej nadal w większości nie dokonują własnej diagnozy problemów społecznych w celu zaplanowania działań strategicznych, a w identyfikowaniu lokalnych problemów przeważnie opierają się na analizie dominujących przyczyn udzielania pomocy społecznej i własnym doświadczeniu zawodowym (były one, wg odpowiedzi respondentów, dla 44 gmin i 9 powiatów ziemskich jedynym źródłem informacji wykorzystywanym na potrzeby budowy strategii). Dane te nabierają szczególnego znaczenia w związku z rozpoczęciem realizacji informacyjno - badawczego projektu systemowego ROPS pt. „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej”, mającego służyć „prowadzeniu, publikowaniu i upowszechnianiu badań i analiz z zakresu polityki społecznej w regionie, w tym działań mających na celu przygotowanie i wdrażanie gminnych lub powiatowych strategii rozwiązywania problemów społecznych (Poddziałanie 7.2.1 PO KL).
3. O ile dla zdecydowanej większości jednostek pomocy społecznej nie będzie problemem spełnienie wymogu merytorycznego - warunkującego realizację

projektów systemowych w ramach Poddziałań 7.1.1 i 7.1.2. PO KL - jakim jest posiadanie lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych w 2009 roku, o tyle tzw. wymogi organizacyjne mogą stać się barierą w realizacji tych projektów w przyszłości. Mowa o zatrudnianiu przez gminy pracowników socjalnych wg. wymogów: nie mniej niż 3 pracowników w ośrodku pomocy społecznej i nie mniej niż 1 pracownik socjalny na 2000 mieszkańców oraz wymogu zatrudniania przez powiaty przynajmniej jednego specjalisty ds. osób niepełnosprawnych. Co prawda wg wytycznych Ministerstwa wymóg ten należy bezwzględnie spełnić dopiero przed końcem 2010 roku, ale wyniki bilansu pokazują, iż dla wielu jednostek sprostanie temu w ciągu 2 lat może być niezwykle trudne:

- W grupie 154 ankietowanych ośrodków pomocy społecznej aż 117 nie spełnia wymogu zatrudniania pracowników socjalnych w proporcji 1 pracownik na 2000 mieszkańców, a 34 gminy zatrudniają w ośrodku pomocy społecznej mniej niż 3 pracowników.
- Także 2 z 3 miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich nie spełniają warunków wymaganej proporcji. Z racji liczebności zespołów wszystkie spełniają wymóg dotyczący minimalnej ilości pracowników socjalnych.
- Żaden powiat ziemski, ale i dwa z trzech powiatów grodzkich nie zatrudniają obecnie specjalistów ds. osób niepełnosprawnych.

Wyniki przeprowadzonego sondażu w zasadzie pokrywają się z danymi oficjalnych statystyk. Według danych Sprawozdania MPiPS-03 I-XII 2007 (system SYRIUSZ), sporządzanego przez służby wojewody, na dzień 31 XII 2007 roku 45 gmin nie spełniało wymogu zatrudniania przynajmniej 3 pracowników socjalnych, a w 125 jednostkach brakowało pracowników do wymaganej proporcji: 1 na 2 000 mieszkańców². Według tych danych na koniec ubiegłego roku w województwie małopolskim brakowało nieco ponad 300 pracowników socjalnych

² Badanie prowadzone było kilka miesięcy po zakończeniu okresu sprawozdawczego. W tym czasie niektóre gminy mogły zwiększyć zatrudnienie w ośrodku pomocy społecznej.

4. Obok badania poziomu zatrudnienia pracowników socjalnych w gminach oraz doradców ds. osób niepełnosprawnych w powiatach, zgodnie z zaleceniami ministerialnych wytycznych, zapytano ankietowane jednostki o zatrudnienie niezbędne do realizacji projektów systemowych z zakresu rozwoju i upowszechniania aktywnej integracji (pracownicy socjalni, księgowi, inni pracownicy). Analiza danych wykazuje, że jednostki gminne potrzebowałyby do obsługi tych projektów w 2009 r. ponad 434 etaty, w tym: 210 etatów pracowników socjalnych, 70 etatów dla specjalistów ds. rozliczeń projektów, 57 dla księgowych, 38 radców prawnych oraz blisko 55 etatów dla innych specjalistów, takich jak: zarządzający projektami, psychologzy, doradcy zawodowi. Powiatowe centra pomocy rodzinie wykazują zapotrzebowanie na 79 etatów łącznie, w tym na: 28 dla pracowników socjalnych, 19 dla doradców ds. osób niepełnosprawnych, 9 etatów dla specjalistów ds. rozliczeń projektów, 6 dla księgowych, 5 dla specjalistów od zamówień publicznych. Miejskie ośrodki powiatów grodzkich do sprawniej realizacji projektów systemowych w 2009 r. potrzebują 7 etatów (pracownicy socjalni, specjaliści ds. rozliczeń, księgowy). Łącznie wykazano zapotrzebowanie na ponad 521 etatów.

5. Wykazywane powyżej braki w zatrudnieniu mogą stanowić istotną przeszkodę w osiągnięciu celów przewidzianych do realizacji w ramach Priorytetu VII PO KL – Promocja integracji społecznej. Brakuje pracowników socjalnych, brakuje doradców ds. niepełnosprawnych. Zespoły większości jednostek pomocy społecznej są tak nieliczne, że trudno im już dziś sprostać obecnym zadaniom. Szczególnie dotyczy to gminnych ośrodków, które dodatkowo obok zadań z ustawy o pomocy społecznej realizują często zadania wynikające z innych regulacji, głównie z obszaru świadczeń rodzinnych. Najliczniejszą kategorię wśród ankietowanych ośrodków stanowią - tak jak w powiatach, podobnie jak w roku ubiegłym - te jednostki, które zatrudniają od 6 do 10 pracowników (62 tj. 41% uczestniczących w bilansie). Liczną grupę stanowią te ops, w których zatrudnionych jest do 5 pracowników. Jest to 38 ośrodków (o jeden więcej niż roku temu), co stanowi 25% wszystkich, podczas gdy w powiatach

taka jednostka była tylko jedna. Generalnie widać, iż ośrodki zatrudniające do 10 osób ciągle stanowią blisko dwie trzecie ogółu małopolskich ops.

6. Brakuje pracowników, brakuje też wiedzy i doświadczenia. Już wcześniejsze „Bilanse potrzeb w zakresie pomocy społecznej” sporządzone przez ROPS pokazywały potrzebę podnoszenia kwalifikacji pracowników pomocy społecznej. Obecnie, w związku z rozpoczęciem wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki i zarezerwowaniem w nim sporej puli unijnych środków dla jednostek pomocy społecznej w większości pozbawionych doświadczenia w tym zakresie, a co za tym idzie nieprzygotowanych do zarządzania takim projektami, potrzeba ta znacznie zyskuje na znaczeniu. Szczególnie pracownicy gminnych ośrodków wymagają wsparcia szkoleniowego, gdyż nie mają doświadczenia w prowadzeniu projektów współfinansowanych z Unii Europejskiej, najniżej oceniają swoją wiedzę. W 94% badanych ośrodkach nikt z pracowników nie posiada doświadczenia z zakresu wdrażania funduszy unijnych z okresu lat 2004 - 2006. W powiatach jest jedynie nieco lepiej. Pracownicy 4 z 19 (21%) badanych centrów i 1 mops powiatu grodzkiego legitymują się taką praktyką. Ośrodki pomocy społecznej także najniżej oceniają swoją wiedzę nt. Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (założenia, dokumenty, procedury, instytucje koordynujące). Oceny w 6-stopniowej skali plasują się średnio na poziomie: 2,8 dla ops; 3,4 dla pcpr i 3,7 dla mops powiatów grodzkich. Podobnie jest z oceną wiedzy z zakresu zarządzania projektami unijnymi. Ośrodki pomocy społecznej oceniają ją przeciętnie na 2,2. Najczęściej jednak wybierano ocenę 1 (52 jednostki), a najwyższą oceną było 5, wybrane jedynie przez 4 ops. Mimo, że ani powiatowe centra pomocy rodzinie, ani miejskie ośrodki pomocy społecznej nie wystawiły sobie nawet „piątki” na sześciostopniowej skali, ich średnia ocena własnych umiejętności dotyczących zarządzania projektami była nieco wyższa niż w gminnych ośrodkach i wyniosła odpowiednio: 2,8 i 3,3 (najwięcej pcpr oceniło się na 4: 7 jednostek i na 3: 6 jednostek).
7. Mimo wykazanych powyżej trudności - niedobór pracowników, brak doświadczenia i wiedzy - 142 jednostki ze 176 ankietowanych tj. aż 81% zadeklarowały w trakcie wypełniania ankiety przystąpienie w tym roku do

realizacji projektów systemowych. Jednostki, które w tym roku nie przystępują do realizacji tych projektów najczęściej argumentują to w sposób potwierdzający wykazane powyżej trudności i jest to: brak odpowiedniej ilości pracowników, obciążenie pracą obecnej kadry, której nie można już angażować dodatkowo w działania związane z przygotowaniem i realizacją projektu systemowego, brak dostatecznej wiedzy na temat PO KL. Innym argumentem, jaki wysuwały jednostki, które w tym roku zrezygnowały z aplikowania był zbyt krótki termin na złożenie wniosku wyznaczony przez Instytucję Wdrażającą.

8. Jednostki, które w bieżącym roku przystępują do projektu systemowego najczęściej będą go realizowały samodzielnie (76% - 108 jednostek). Tylko 29 jednostek organizacyjnych pomocy społecznych Małopolski (20%) deklaruje prowadzenie projektu systemowego 2008 roku w partnerstwie.

Ośrodki pomocy społecznej wskazywały na zbyt krótki okres na zawarcie partnerstwa, trudności ze znalezieniem partnerów, brak doświadczenia w realizacji projektów partnerskich. Wiele ośrodków wspominało także, iż wybór celów i beneficjentów ostatecznych projektu uwarunkował samodzielną realizację projektu. Inni chcieli „przećwiczyć” realizację projektu w pojedynkę, gdyż jest to dla nich nowe wyzwanie, a kolejni nie chcieli brać na siebie odpowiedzialności bycia liderem. Wymieniano także: skomplikowane procedury z tym związane i po raz kolejny zbyt małą wiedzę na temat realizowania projektu w taki sposób oraz braki kadrowe, a także niską alokację na gminę. Podobnych argumentów użyły powiatowe centra pomocy rodzinie. Przeszkodą w partnerskim w realizowaniu projektu systemowego były dla nich wspomniane braki kadrowe, za krótki czas na złożenia wniosku, by zawiązać partnerstwo, specyficzna grupa beneficjentów, podnoszono także brak zainteresowania potencjalnych partnerów takim rozwiązaniem. Dodatkowo pojawiały się argumenty mówiące o braku doświadczenia we wspólnym realizowaniu projektów. 1 mops, który w tym roku realizuje projekt systemowy samodzielnie uzasadniał to głównie ograniczeniami czasowymi.

9. W roku 2009 należy się spodziewać wyższego niż obecnie zainteresowania jednostek pomocy społecznej aplikacją do projektów systemowych.

Przystąpienie do realizacji projektu systemowego w roku 2009 r. zadeklarowało już 92% z nich tj. 162 jednostki, w tym: 141 ops (91,6% ankietowanych), prawie wszystkie pcpr - 18 z 19 istniejących i wszystkie mops powiatów grodzkich. Wskaźnik ten należy uznać za wysoce zadawalający biorąc pod uwagę wykazane wyżej trudności (brak kadry i merytorycznego przygotowania oraz przeszkody specyficzne dla tego roku - głównie zbyt krótki czas na złożenie wniosku). Dziesięć jednostek, które nie chcą realizować projektu systemowego w roku 2009 wyjaśniając swoją decyzję używa argumentów wymienianych już wcześniej i są to braki kadrowe oraz głosy o małym zainteresowaniu beneficjentów ostatecznych oraz niemożnością spełnienia warunków formalnych.

10. Jeżeli chodzi o problemy, które mogą być generalną przeszkodą w realizowaniu projektu systemowego PO KL, niezależnie od roku realizacji (o to też zapytano respondentów), to spektrum zagrożeń wskazywanych przez ankietowane jednostki jest bardzo szerokie, aczkolwiek wiele z podawanych argumentów podobnych jest do tych wymienianych przy budowaniu partnerstw i nie przystępowaniu do systemu w roku bieżącym. Specyficzną trudnością wymienianą w tym miejscu są prognozowane kłopoty beneficjentami ostatecznymi.

Gminy najczęściej wymieniały możliwość wycofania się beneficjentów ostatecznych w trakcie trwania projektu oraz zbyt małe zatrudnienie. Gdy dodamy do tego, wymieniane i w tym miejscu ankiety, przeciążenie pracą pojawia się dość mocno akcentowana przez gminy bariera w realizacji projektów systemowych, jaką jest brak kadry. Natępna grupa obaw – po raz kolejny – związana jest z niskim poziomem wiedzy. Ops ciągle potrzebują jej poszarżania, a szkolenia - w ich opinii - rozpoczęły się zbyt późno. Do tego ponownie wykazano brak doświadczenia projektowego. Jednocześnie gminy narzekają na złożoność procedur związanych z pracą w projekcie systemowym.

Powiatowe centra widzą podobne zagrożenia dla realizacji projektów systemowych. Również najczęściej wymieniają problemy związane z beneficjentami ostatecznymi. Jednak nie chodzi tutaj, jak to było w gminach,

o ryzyko ich wycofania się w trakcie realizacji projektu, a w ogóle o znalezienie odpowiednich klientów. Problemem zagrażającym realizacji projektu jest także, zdaniem powiatów ziemskich, zbyt mała obsada kadrowa oraz przeciążenie pracą już zatrudnionych pracowników. Dodatkowo wypełniający ankietę wskazują, iż pracownicy nie posiadają wystarczających kompetencji gwarantujących sprawną realizację projektu, a także nie mają doświadczenia w realizowaniu tego typu przedsięwzięć. Powiaty grodzkie wskazują dodatkowo na brak spójności pomiędzy przepisami prawa, a zapisami zawartymi w „Zasadach przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”.

11. Powyższe informacje pokazują jak ważne dla zapewnienia sprawnej realizacji projektów systemowych małopolskich gmin i powiatów oraz odsunięcia niebezpieczeństwa nie osiągnięcia celów Priorytetu VII generowanych przez takie projekty jest podniesienie poziomu zatrudnienia oraz szkolenie kadr, szczególnie kadr gminnych ośrodków. Potwierdza to wagę realizacji projektu szkoleniowego ROPS - „Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej”, prowadzonego w ramach Podziałania 7.1.3. PO KL, służącego głównie przygotowaniu kadr małopolskich instytucji pomocy i integracji społecznej do projektów systemowych. Znaczenie tego projektu jest dodatkowo potwierdzane poprzez ankietowane jednostki. Ośrodki pomocy społecznej w przeważającej większości (90,0%) uczestniczyły w szkoleniach ROPS w tym roku, podobnie jak powiatowe centra (89,5%) i wszystkie mops grodzkie. Jops, które nie brały udziału w tych szkoleniach argumentowały to głównie brakiem czasu i kadr.

Także wszystkie powiatowe centra pomocy rodzinie i miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich oraz prawie wszystkie ośrodki pomocy społecznej (96%) deklarują chęć uczestnictwa w szkoleniach ROPS w roku 2009.

Niniejsze badanie generuje też wiele szczegółowych wskazań dla przyszłego przebiegu szkoleniowego projektu ROPS. gminne ośrodki pomocy społecznej w

ramach projektu szkoleniowego ROPS najbardziej zainteresowane są doradztwem, natomiast powiaty ziemskie i grodzkie preferują szkolenia i warsztaty dla pracowników. Pracownicy gmin potrzebują przede wszystkim doskonalenia się w przygotowywaniu wniosków o dofinansowanie, zarządzaniu finansami PO KL, zarządzaniu całością projektu. Natomiast powiatowe centra pomocy rodzinie zdecydowanie najbardziej zainteresowane są szkoleniami dotyczącymi zawiązywania partnerstw. Jeśli chodzi o preferencje szkoleniowe w zakresie doskonalenia metod pracy z wybranymi grupami osób wykluczonych społecznie to pokrywają się one z wyborami, co do grup docelowych, które zdaniem jednostek powinny być traktowane priorytetowo w ramach realizacji ich projektu systemowego w 2009 roku. Dla gmin są to osoby długotrwale bezrobotne, dla powiatów osoby opuszczające rodziny zastępcze i inne placówki oraz osoby niepełnosprawne. Najmniejszym zainteresowaniem gmin cieszyłyby się szkolenia dotyczące postępowania z osobami bezdomnymi, a w powiatach z uchodźcami.

12. Obecne, średnie zaspokojenie potrzeb finansowych gmin na wypłatę wybranych świadczeń, świadczeń które mogą stanowić wkład własny do projektów systemowych, kształtuje się przeważnie na poziomie ok. 80% - 90% tj.: na poziomie 86,1% dla zasiłków okresowych; 89,7% dla zasiłków celowych; 81,3% dla zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego; 78,5% na wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom nie mającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ; 82,0% na wypłacanie zasiłków specjalnych celowych. Najniższy poziom zaspokojenia środków finansowych zdiagnozowano dla: zasiłków celowych w formie biletu kredytowego - 39,7% i pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie - przeciętnie 18,1%. W miejskich ośrodkach pomocy społecznej powiatów grodzkich poziom zaspokojenia środków na wypłatę w/w świadczeń gminnych jest wyższy i lokuje się na poziomie bliskim pełnego tj. 100%. W zakresie świadczeń powiatowych miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich szacują procent zaspokojenia potrzeb na ok. 90, za wyjątkiem środków na opłacanie składek na ubezpieczenie

zdrowotne za uchodźców, których poziom mops oceniły na 50,0% zaspokojenia potrzeb. Równie nisko środki na wypłatę tego świadczenia oceniły powiatowe centra pomocy rodzinie bo na 37,5% poziomu zaspokojenia. Powiatowe centra pomocy rodzinie środki posiadane na pozostałe świadczenia szacują jako zabezpieczające od 90,3 do 98,6% potrzeb powiatu.

13. Przy szacowaniu ogólnej liczby klientów jednostek pomocy społecznej na rok 2009, jak i ilości osób, wobec których będzie można podjąć działania aktywizujące w ramach projektów systemowych PO KL ankietowane jednostki napotkały na spore trudności. Najczęściej wymienianą przyczyną tego problemu był fakt, iż wykluczenie klientów pomocy społecznej na ogół nie wiąże się z jednym typem dysfunkcji, większości klientów dotyczy tzw. „wieloproplemowość”. Ponadto powiaty zamiast liczyć liczbę swoich klientów dotkniętych niepełnosprawnością, próbowały szacować ogólną liczbę osób niepełnosprawnych na terenie powiatu. Wydaje się więc, iż szacunki te należy traktować z pewnym dystansem.

Ogólna szacunkowa liczba klientów pomocy społecznej na rok 2009 w ops wyniosła 92 275, w tym z powodu bezrobocia 20 684 (wg. oficjalnych statystyk za rok 2007 było to odpowiednio: 120 248 i 25 470). Działania aktywizacyjne możnaby w przyszłym roku podjąć wobec 7 017 osób tj. zaledwie ok. 8%.

Ogólna szacunkowa liczba klientów pomocy na rok 2009 w pcpr wyniosła 29 122, w tym z powodu niepełnosprawności – 66 034. Wg. oficjalnych statystyk za rok 2007 całkowita liczba klientów centrów pomocy rodzinie wyniosła 3 990 osób. Rozbieżność ta potwierdzałaby tezę, iż w liczbie tej niektóre powiaty ziemskie uwzględniały niepracujących niepełnosprawnych mieszkańców powiatu, a nie niepełnosprawnych będących klientami pcpr. Liczbę osób, wobec których w przyszłym roku będzie można podjąć działania aktywizacyjne powiaty ziemskie szacują na 3 626 osób tj. 12,5% ogólnej prognozowanej liczby klientów pcpr.

Miejskie ośrodki pomocy społecznej oszacowały przyszłoroczną liczbę swoich klientów na 37 100 (wg. oficjalnych statystyk za rok 2007 - 33 191), w tym osób, które skorzystają z pomocy z tytułu bezrobocia na 7 000 (statystyki - 8 636). Działania aktywizacyjne będzie można podjąć wobec 450 osób tj. zaledwie

1,2%. Na wartość tę wpływ ma brak danych z krakowskiego mops, który nie udzielił odpowiedzi w ankiecie. Przy czym nawet gdyby do podanej szacunkowej liczby klientów możliwych do zaktywizowania w 2009 roku dodać liczbę klientów Krakowa, obliczoną na poziomie jego ogólnej liczby klientów i tak szacunek powiatów grodzkich pozostałby na poziomie bardzo niskim.

Warto w tym miejscu zauważyć, że o ile szacunkową liczbę klientów na przyszły rok podała większość ankietowanych jops, o tyle do szacunków liczby osób, wobec których będzie można podjąć działania aktywizacyjne podeszły one niezwykle ostrożnie. Niektóre z nich nie wykazywały w ogóle potencjalnych beneficjentów w konkretnych grupach docelowych, mniej z nich odpowiadało też na to pytanie. Powyższa analiza jest kolejnym potwierdzeniem braku wiedzy jednostek pomocy społecznej z zakresu planowania projektów, wiedzy która by umożliwiła im bardziej precyzyjne szacunki w omawianym zakresie.

14. Jako preferowany obszar wsparcia gminy wskazują pomoc dla osób długotrwale bezrobotnych ze względu na wielkość tej grupy oraz jej trudną sytuację. Wskazywano tu na konieczność podnoszenia kwalifikacji beneficjentów oraz interwencję socjalną przystosowującą klientów pomocy społecznej, długotrwale pozostających bez zatrudnienia do wymogów współczesnego rynku pracy. Według powiatów priorytetową grupą wsparcia w ich przyszłorocznych działaniach w ramach projektów systemowych powinny być osoby opuszczające rodziny zastępcze i inne placówki oraz osoby niepełnosprawne. Centra powiatów ziemskich uzasadniając wybór priorytetowego obszaru wsparcia - podobnie jak ośrodki pomocy społecznej - najczęściej wskazywały na wielkość danej grupy oraz jej niekorzystną sytuację. Jeżeli chodzi o miejskie ośrodki powiatów grodzkich trudno jest ustalić ranking priorytetowych obszarów wsparcia. O ile na pierwszym miejscu dwa z nich stawiają wsparcie dla długotrwale bezrobotnych, o tyle trzeci z nich tę grupę stawia dopiero na VII pozycji względem ważności. Osoby niepełnosprawne są dla wszystkich mops ważne (dwa plasują tę grupę na II miejscu, a jeden na I). Na kolejnym miejscu, pod względem wagi problemu, dwa z nich stawiają młodzież w wieku 15 - 25 r.ż., pochodzącą ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym, dla trzeciego z nich problemy tej grupy docelowej zajmują VI miejsce.

Uzasadniając swoje wybory mops, podobnie jak inne jops, kierowały się wielkością wymienionych grup wśród klientów pomocy społecznej oraz „wagą potencjalnych skutków społecznych, jakie wystąpią, gdy wobec tych grup nie zostaną podjęte dodatkowe formy oddziaływań”.

Próbując dostosować formy wsparcia w zakresie narzędzi aktywnej integracji do potrzeb grup docelowych ośrodki pomocy społecznej wybierały głównie kontrakty socjalne. Wyjątek stanowi pomoc dla osób niepełnosprawnych, wobec których ops planują zaproponować w jednakowym stopniu kontrakt socjalny i program aktywności lokalnej. Powiatowe centra pomocy rodzinie również przeważnie wybierały, podobnie jak w ops, kontrakt socjalny, przy czym analiza form wsparcia preferowanych przez pcpr jest mocno bardzo okrojona ze względu na fakt, iż zbyt wiele z nich ich nie określiło. W miejskich ośrodkach powiatów grodzkich najczęściej wybieranym narzędziem aktywnej integracji ponownie był kontrakt socjalny, choć niemal równie często wybierały one inne narzędzia do pracy z beneficjentami ostatecznymi.

III. SZCZEGÓŁOWA ANALIZA BADAŃ

DIAGNOZA I PLANOWANIE

88,3% małopolskich ośrodków pomocy społecznej (136 jednostek ze 154 ankietowanych) posiada gminną strategię rozwiązywania problemów społecznych. W ciągu roku, pomiędzy poprzednią analizą a opisywanym badaniem, wśród ankietowanych małopolskich gmin przybyło łącznie 35 lokalnych strategii społecznych. By sprawdzić, czy są to nowo opracowane dokumenty czy strategię gmin nie biorących poprzednio udziału w badaniu, a posiadających strategię dokonano porównań. Okazuje się, że wśród 136 gmin mających strategię było 88, które miały ją także czasie poprzedniego badania, a 13 nie brało udziału w poprzednim bilansie. Wynika z tego, iż wskazane 35 strategii to nowe opracowania, powstałe w czasie pomiędzy bilansami.

W grupie ankietowanych 154 jednostek gminnych lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych nie posiada 18 z nich tj. 11,7%. Przy czym u 15 z tych gmin zidentyfikowano również w poprzednim badaniu brak strategii; 2 gminy miały dokument, ale na dzień dzisiejszy jest on już nieaktualny; natomiast 1 gminy nie brała udziału w poprzednim badaniu.

W grupie powiatów ziemskich powiatową strategię rozwiązywania problemów społecznych aktualnie posiada 78,9% jednostek tzn. 15 z 19 istniejących powiatowych centrów pomocy rodzinie, tyle co w roku poprzednim. 4 powiaty nie posiadają aktualnego dokumentu. W okresie pomiędzy obecnym, a poprzednim badaniem w jednym z powiatów strategia straciła ważność, w innym powstała.

Nadal - tak jak i w roku ubiegłym - wszystkie powiaty grodzkie dysponują aktualnym dokumentem.

Łącznie w grupie 176 ankietowanych jednostek pomocy społecznej województwa małopolskiego (ops, mops, pcpr) 22, czyli 12,5% nie wypełniło z różnych przyczyn obowiązku przygotowania lokalnej strategii rozwiązywania społecznych problemów, a 87,5% (154) dysponowało aktualnym opracowaniem. Stanowi to wskaźnik znacznie lepszy niż w roku poprzednim, w którym na 180 ankietowanych jednostek tylko 119 czyli 66% posiadało lokalną strategię rozwiązywania problemów społecznych.

Tbl.1. Lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych

jednostka	posiadanie strategii	I. jednostek	%
OPS	tak	136	88,3%
	nie	18	11,7%
	Ogółem	154	100,0%
MOPS	tak	3	100,0%
	nie	0	0,0%
	Ogółem	3	100,0%
PCPR	tak	15	78,9%
	nie	4	21,1%
	Ogółem	19	100,0%
łącznie ankietowane JOPS		I. jednostek	%
Posiadanie lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych	TAK	154	87,5%
	NIE	22	12,5%
	OGÓŁEM	176	100,0%

Wykres.1. OPS, MOPS, PCPR - Lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych



Z zebranych informacji wynika, iż najwięcej gmin przyjmowało obowiązującą strategię w 2006, 2007 i 2005 roku (odpowiednio: 47, 34 i 31 jednostek ze 132, które podały w ankiecie daty przyjęcia dokumentu³). Dokumenty 13 gmin to strategie przyjęte w roku bieżącym, czyli 2008, 4 w 2004, 1 w 2002 roku.

³ 4 ops ze 136, które strategię posiadają nie wskazało w ankiecie daty jej przyjęcia mimo prośby o wpisanie takiej informacji.

Daty przyjęcia strategii powiatowych wyglądają podobnie – 3 powiaty przyjęły strategię w 2008 roku, 5 powiatów w roku 2006, po 3 powiaty w roku 2005 i 2006⁴, przy czym są wśród nich 2 dokumenty na kolejny okres, po zakończeniu realizacji poprzedniej strategii, a 1 jest pierwszą strategią w powiecie.

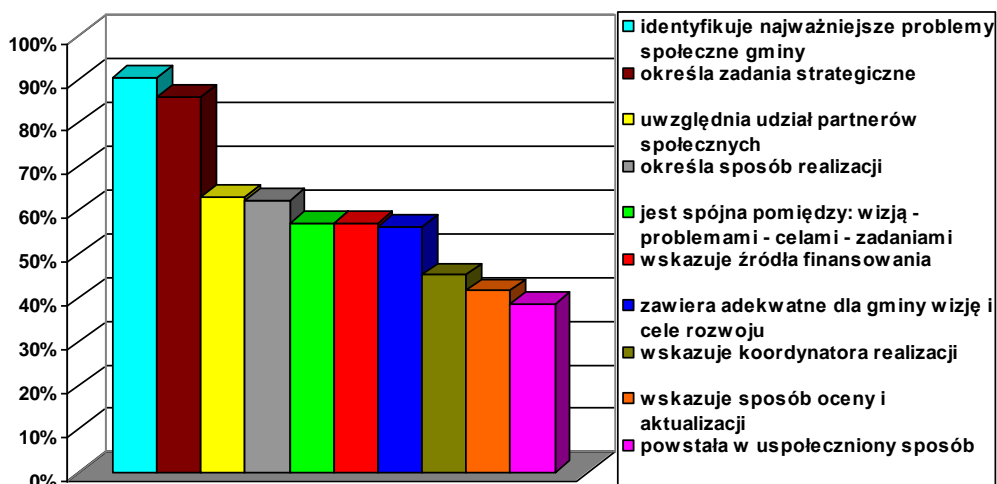
Okresy programowania opisywanych dokumentów także są różnorodne. Lokalne strategie wyznaczają priorytetowe działania przeciętnie na czas 7 lat: od 4 do 10 lat w przypadku gmin, od 5 do 10 lat w przypadku powiatów ziemskich i od 5 do 7 lat w przypadku powiatów grodzkich.

W związku z zalecaniem wykorzystywania do tworzenia strategii społecznych metodologii opracowanej w ramach Programu Integracji Społecznej Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich, zawartym w „Zasadach przygotowywania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”, ankietowanym jednostkom - mającym za sobą doświadczenia z budowy strategii - zadano pytanie identyfikujące przebieg tego procesu.

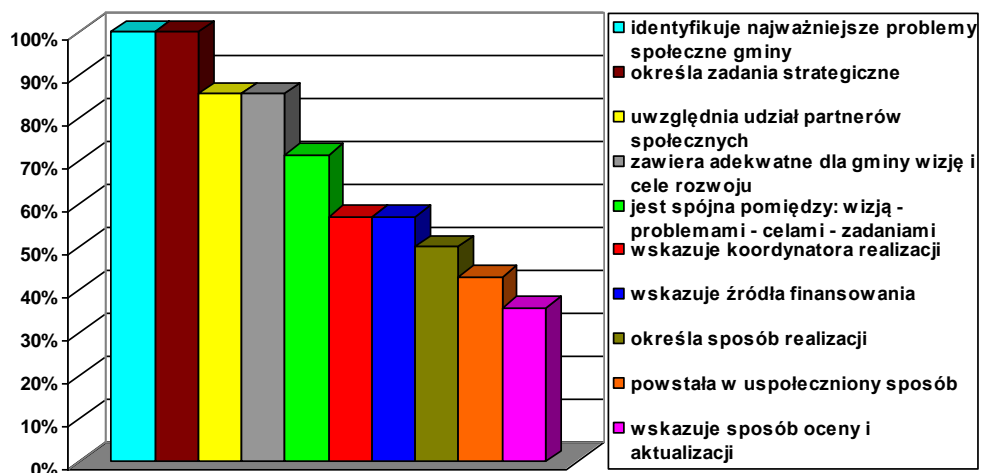
Proszono o zaznaczenie, w katalogu 10 charakterystyk właściwych dla prawidłowego przebiegu w/w procesu, stwierdzeń odnoszących się do istniejącej strategii. Okazuje się, iż struktura rozkładu odpowiedzi na to pytanie jest dość podobna we wszystkich trzech rodzajach jednostek organizacyjnych pomocy społecznej tj. ops, mops i pcpr. Najczęściej wskazywano, że posiadany dokument identyfikuje najważniejsze problemy społeczne (122 na 135 gmin – 90,4%; wszystkie powiaty ziemskie posiadające strategię i 2 grodzkie); określa zadania strategiczne (116 ops, czyli 85,9% wskazań; znów wszystkie powiaty ziemskie i 2 grodzkie) oraz uwzględnia udział partnerów społecznych (85 ops, czyli 63%; 12 pcpr, czyli 85,7% oraz 2 mops). Wypełniający ankietę, z katalogu cech, które powinny charakteryzować dobrą strategię, najrzadziej wybierali dwie cechy: uspołeczniony sposób ich powstania (52 odpowiedzi w gminach, co stanowi 38,5% wskazań; 6 w pcpr – 42,9%) oraz zawarcie w nich sposobu oceny i aktualizacji dokumentu (56 wskazań, 41,5%; 5 pcpr – 35,7% oraz 1 powiat grodzki).

⁴ 1 pcpr z 15, które strategię posiadają nie wskazał w ankiecie daty jej przyjęcia mimo prośby o wpisanie takiej informacji.

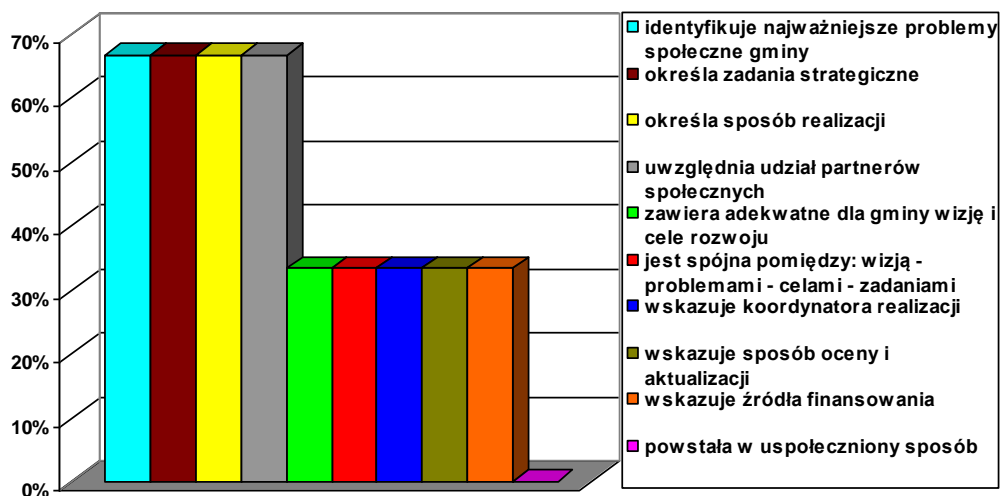
Wykres.2. OPS – Charakterystyka lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych



Wykres.3. PCPR – Charakterystyka lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych



Wykres.4. MOPS – Charakterystyka lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych



W grupie 135 ośrodków mających za sobą doświadczenia związane z tworzeniem lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, które udzieliły odpowiedzi na pytanie o rodzaj partnerów przy tworzeniu strategii aż 38 (28,1%) tworzyło ją samodzielnie, jedynie z udziałem pracowników ośrodka. Odsetek gmin tworzących strategię w ten sposób jest porównywalny do wykazanego poprzednio. Pozostałe gminy angażowały do współpracy średnio dwóch partnerów instytucjonalnych, przy czym 30 z nich pracowało tylko z jednym partnerem, kolejne 25 zaangażowało w proces tworzenia dokumentu partnerów dwóch rodzajów. 20 z 97 gmin, które angażowały partnerów do współpracy współdziałało w tym zakresie z trzema rodzajami instytucji. W 13 przypadkach do współpracy zaangażowano 4 partnerów, a w 9 przypadkach aż 5 partnerów instytucjonalnych.

Gminy angażowały najczęściej, bo w 42,2%-tach, właściwy terytorialnie urząd pracy (57 jednostek wskazywało na takie współdziałanie), następnie lokalną społeczność (54 jednostki, 40%), organizacje pozarządowe z terenu powiatu (wskazania 29 ops tj. 21,5%), a także właściwe terytorialnie powiatowe centrum pomocy rodzinie (22 jednostki, 16,3%). 63 gminy (46,7%) wskazały także innych, niż zaproponowani w ankiecie⁵ partnerów tworzenia strategii. Wśród nich najczęściej wskazywano na współpracę z lokalną administracją (urzędy oraz rady miast i gmin, a także działające w ich obrębie jednostki organizacyjne oraz zespoły i komisje tematyczne, np. rozwiązywania problemów alkoholowych, wójtów, sołtysów – 40 wskazań); szkołami i uczelniami wyższymi (28 wskazań); Policją (22 wskazania); służbą zdrowia – najczęściej ośrodkami zdrowia (16 wskazań) oraz Parafiami i firmami zewnętrznymi – zapewne tymi, które opracowywały strategię na zlecenie gminy (po 6 odpowiedzi).

W przypadku powiatów ziemskich (podobnie jak wykazało poprzednie badanie) zaangażowanie środowiska w tworzenie strategii powiatowej było nieco szersze – znacznie mniej jednostek pracowało nad strategią samodzielnie (tylko 1 z 15 pcpr posiadających strategię).

Powiaty zapraszały też do współpracy szersze grono partnerów – średnio powyżej 3. Z jednym partnerem instytucjonalnym współpracowały tylko 2 powiaty. Najczęściej, bo w 6 pcpr-ach, tworząc dokument współdziałano z 3 instytucjami, a pozostałych 6 jednostkach podjęto współpracę z 4, 5 i 6 rodzajami instytucji. W działania

⁵ Katalog z ankiety uwzględniał: ops, pcpr, up, jops, ngo's, lokalną społeczność

związane z tworzeniem powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych pcpr najczęściej angażowały ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu (14 z 15 pcpr, 93,3%) oraz urzędy pracy (11 pcpr). 9 powiatów wskazało na współpracę z jednostkami pomocy społecznej z terenu powiatu, innymi niż ops; 8 powiatów na współdziałanie z organizacjami pozarządowymi. Na zaangażowanie społeczności powiatu w tworzenie lokalnej strategii wskazały 2 pcpr z 15 posiadających omawiany dokument. W pojedynczych wskazaniach na inne typy partnerstwa pojawiły się: Policja (2 pcpr), starostwo powiatowe, Parafia oraz firma komercyjna – zapewne, tak jak w przypadku gmin, tworząca strategię na zlecenie samorządu (po 1 pcpr). W grupie trzech powiatów grodzkich żaden nie opracowywał strategii samodzielnie. Jeden współpracował z grodzkim urzędem pracy i organizacjami pozarządowymi z terenu miasta, drugi dodatkowo jeszcze z urzędem miasta i innymi jednostkami pomocy społecznej, natomiast trzeci z nich zlecił napisanie strategii firmie zewnętrznej.

Tbl.2. OPS - Podmioty zaangażowane w tworzenie gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych

Podmioty współpracujące przy opracowaniu strategii	liczba jednostek	%
samodzielnie ops	38	28,1%
właściwe terytorialnie pcpr	22	16,3%
inne ops	4	3,0%
inne JOPS	8	5,9%
właściwy terytorialnie urząd pracy	57	42,2%
organizacje pozarządowe z terenu powiatu	29	21,5%
lokalna społeczność	54	40,0%
inne	63	46,7%

Odpowiedzi nie sumują się do 100%, gdyż można było równocześnie wybrać kilka odpowiedzi. W/w procenty stanowią odsetek jednostek posiadających strategię, które wybrały daną odpowiedź.

Tbl.3. MOPS - Podmioty zaangażowane w tworzenie gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych

Podmioty współpracujące przy opracowaniu strategii	liczba jednostek	%
samodzielnie mops	0	0,0%
inne JOPS	1	33,3%
właściwy terytorialnie urząd pracy	2	66,7%
organizacje pozarządowe z terenu miasta	2	66,7%
lokalna społeczność	0	0,0%
inne	2	66,7%

Odpowiedzi nie sumują się do 100%, gdyż można było równocześnie wybrać kilka odpowiedzi. W/w procenty stanowią odsetek jednostek posiadających strategię, które wybrały daną odpowiedź.

Tbl.4. PCPR - Podmioty zaangażowane w tworzenie powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych

Podmioty współpracujące przy opracowaniu strategii	liczba jednostek	%
samodzielnie pcpr	1	6,6%
ops z terenu powiatu	14	93,3%
inne JOPS	9	60,0%
właściwy terytorialnie urząd pracy	11	73,3%
organizacje pozarządowe z terenu powiatu	8	53,3%
lokalna społeczność	2	13,3%
Inne	5	33,3%

Odpowiedzi nie sumują się do 100%, gdyż można było równocześnie wybrać kilka odpowiedzi. W/w procenty stanowią odsetek jednostek posiadających strategię, które wybrały daną odpowiedź.

Zarówno powiatowe centra pomocy rodzinie, miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, jak i gminne ośrodki pomocy społecznej w większości nie dokonują własnej diagnozy problemów społecznych w celu zaplanowania działań strategicznych. W identyfikowaniu problemów lokalnych przeważnie opierają się na analizie dominujących przyczyn udzielania pomocy społecznej i własnym doświadczeniu zawodowym (były one dla 44 gmin i 9 powiatów ziemskich jedynymi źródłami danych pozyskiwanych do potrzeb budowy strategii gminnych wg odpowiedzi respondentów).

Własnych badań do diagnozy nie dokonuje przynajmniej 66,7% powiatów ziemskich (10 pcpr), 65,4% gmin (89 ops) oraz dwa powiaty grodzkie. Na korzystanie z diagnozowania lokalnej sytuacji przez inne podmioty wskazało 25,7% gmin (35 jednostek), 4 powiaty ziemskie oraz 1 powiat grodzki. Niektóre gminy (23) oraz 1 powiat ziemski i wszystkie grodzkie wykorzystywały do budowy strategii istniejące dane statystyczne (zastane źródła informacji, głównie dane z GUS).

Gminom i powiatom nie posiadającym lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych (oraz tym, w których czas ich obowiązywania dobiega końca) w ankiecie zadano pytanie o przewidywany czas uzupełnienia tego braku oraz poziom zaawansowania prac nad strategią. Kwestia ta jest istotna z uwagi na fakt, iż posiadanie lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych to wymóg merytoryczny udziału beneficjenta w projekcie systemowym PO KL. W przypadku nie zrealizowania wymogu bezwzględnego posiadania strategii po 31 grudnia 2008 roku gmina lub powiat tracą możliwość wspomnianego uczestnictwa, co oznacza rozwiązanie umowy (jeśli istnieje) lub brak możliwości przystąpienia do systemu.

Tbl.5. Działania podjęte w celu przyjęcia strategii rozwiązywania problemów społecznych

jednostka	prace nad strategią	liczba jednostek	%
OPS	tak	17	94,4%
	nie	1	5,6%
	Ogółem	18	100,0%
PCPR	tak	4	80,0%
	brak odpowiedzi	1	20,0%
	Ogółem	5	100,0%
łącznie ankietowane JOPS		liczba jednostek	%
Podjęcie działań w celu przyjęcia strategii rozwiązywania problemów społecznych	TAK	21	91,4%
	NIE	1	4,3%
	brak odpowiedzi	1	4,3%
	OGÓŁEM	23	100,0%

17 z 18 gmin nie posiadających strategii rozpoczęło prace zmierzające do przyjęcia dokumentu. 16 z nich wskazało w ankiecie na jakim etapie zaawansowanie są prace na strategią. Cztery gminy prowadzą dopiero działania przygotowawcze poprzedzające budowę strategii, a w trzech powołano zespół roboczy do prac nad dokumentem. W kolejnych dwóch gminach, oprócz wymienionych etapów, przeprowadzono jeszcze diagnozę lokalnej sytuacji społecznej, w następnej spotkaniach konsultacyjne ze społecznością lokalną. W czterech dalszych trwają już prace nad ostatecznym tekstem dokumentu, a w dwóch strategia jest gotowa do przyjęcia przez Radę Gminy.

4 z 5 powiatów nie posiadających strategii rozpoczęło pracę zmierzającą do przyjęcia dokumentu. W 2 z nich prace są zaawansowane - powstaje ostateczny tekst dokumentu. Jeżeli chodzi o dwa pozostałe powiaty, to w jednym z nich prowadzone są konsultacje ze społecznością lokalną, a drugim podjął dopiero działania przygotowawcze poprzedzające budowę strategii. 1 pcpr nie udzielił odpowiedzi na to pytanie.

Wśród jednostek, które nie posiadają aktualnej strategii rozwiązywania problemów społecznych tylko 2 (jedna gmina i jeden powiat ziemski) nie podjęły jeszcze działań zmierzających do przyjęcia stosownego dokumentu.

W 12 gminach (70,6%) z 17, w których dopiero powstaje strategia rozwiązywania problemów społecznych prace są prowadzone samodzielnie, a 4 zleciły napisanie dokumentu firmie zewnętrznej. W powiatach ziemskich natomiast dwie strategie powstają w oparciu o siły własne, a dwie przy udziale firmy zewnętrznej.

Tbl.6. Sposób tworzenia strategii rozwiązywania problemów społecznych

jednostka	Sposób tworzenia strategii	liczba jednostek	%
OPS	siły własne	12	70,6%
	zlecenie dla firmy zewnętrznej	4	23,5%
	brak odpowiedzi	1	5,9%
	Ogółem	17	100,0%
PCPR	siły własne	2	50,0%
	zlecenie dla firmy zewnętrznej	2	50,0%
	Ogółem	4	100,0%
łącznie ankietowane JOPS		liczba jednostek	%
Sposób tworzenia strategii rozwiązywania problemów społecznych	siły własne	14	66,7%
	zlecenie dla firmy zewnętrznej	6	28,6%
	brak odpowiedzi	1	4,7%
	OGÓŁEM	21	100,0%

W efekcie prac prowadzonych nad strategiami w bieżącym roku zostanie przyjętych 20 dokumentów, w tym 4 powiatowe i 16 gminnych. Dwie gminy, jak same sygnalizują, nie zdążą w tym roku zakończyć prac nad omawianym strategiami, a termin ich przyjęcia określają na 2009 rok.

Tbl.7. Przyjęcie strategii rozwiązywania problemów społecznych do końca 2008 r.

jednostka	Przyjęcie strategii do końca 2008 r.	liczba jednostek	%
OPS	tak	16	88,9%
	nie	2	11,1%
	Ogółem	18	100,0%
PCPR	tak	4	100,0%
	nie	0	0,0%
	Ogółem	4	100,0%
łącznie ankietowane JOPS		liczba jednostek	%
	TAK	20	90,9%
	NIE	2	9,1%
	OGÓŁEM	22	100,0%

Należy w tym miejscu dodać, iż w przypadku 3 gmin i 4 powiatów ziemskich posiadających strategię okazuje się, że czas ich obowiązywania kończy się w roku bieżącym. Jednostki te, z wyjątkiem jednego z powiatów ziemskich, rozpoczęły już przygotowania związane z przyjęciem strategii na następny okres. Pracownicy

jednostek gminnych i powiatowych (także powiatu, który nie rozpoczął jeszcze prac nad dokumentem) zapewniają, iż zdążą zakończyć prace i przyjąć strategię uchwałami lokalnych rad, przed końcem 2008 roku.

Wśród zgłaszanych trudności związanych z opracowywaniem lokalnej strategii (na pytanie to jednostki odpowiadały niezależnie od tego czy posiadały ten dokument) gminne ośrodki pomocy społecznej wskazywały najczęściej brak współpracy z różnorodnymi podmiotami. Wiele problemów nastręcza także brak merytorycznego przygotowania do tworzenia takich opracowań oraz trudności z pozyskiwaniem danych do diagnozowania problemów społecznych. Kolejnymi, podobnie często wymienianymi przez gminy, barierami są: brak zainteresowania społeczności lokalnej tworzeniem tego dokumentu oraz zbyt mała liczba pracowników i związany z tym brak czasu, by podołać temu zadaniu. Wśród kolejnych dość licznie wskazywanych przeszkód pisano o braku środków finansowych przeznaczonych na tworzenie strategii.

W zasadzie podobnie uważają pracownicy powiatowych centrów pomocy rodzinie, z tą różnicą, iż dwie równorzędne pozycje zajmują tu problemy z diagnozowaniem lokalnych problemów (brak dostępu do danych statystycznych ZUS, KRUS, czy GUS) oraz problemy związane z małą liczbą pracowników. Wśród problemów z przygotowywaniem lokalnej strategii powiaty ziemskie wymieniły także brak profesjonalnego przygotowania do takich działań, małe zaangażowanie partnerów instytucjonalnych w proces budowania dokumentu oraz zbyt małe środki finansowe przeznaczane na tworzenie strategii.

Dwa z trzech powiatów grodzkich, podobnie jak w poprzednim badaniu, katalogu trudności dodały częstą zmianę przepisów prawa (2 jednostki), chłonność analizy informacji do diagnozy (1 jednostka), brak wystandardyzowanych wskaźników do służących ewaluacji (1 mops). Są też gminy (15 jednostek) i powiaty (3 jednostki), które twierdzą, iż nie miały problemów przy tworzeniu strategii rozwiązywania problemów społecznych.

PROGRAM OPERACYJNY KAPITAŁ LUDZKI – PLANY NA NAJBLIŻSZĄ PRZYSZŁOŚĆ

Do realizacji projektu systemowego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki przystępuje w 2008 r. 124 ze 154 ośrodków pomocy społecznej, które wypełniły ankietę (80,5%), 15 powiatowych centrów pomocy rodzinie (78,9%) oraz wszystkie trzy miejskie ośrodki pomocy społecznej z miast na prawach powiatu tj. Krakowa, Nowego Sącza i Tarnowa. 30 małopolskich ośrodków pomocy społecznej (19,5%) nie przystępuje do systemu. Także 3 powiatowe centra pomocy rodzinie piszą w ankiecie, że nie będą składać wniosku o dofinansowanie w ramach Poddziałania 7.1.2 PO KL w roku bieżącym. 1 pcpr nie udzielił odpowiedzi.

Tbl.8. Przystępowanie do realizacji projektu systemowego w ramach PO KL w 2008 r.

jednostka	Przystępowanie do realizacji projektu systemowego	liczba jednostek	%
OPS	tak	124	80,5%
	nie	30	19,5%
	Ogółem	154	100,0%
PCPR	tak	15	78,9%
	nie	3	15,8%
	brak odpowiedzi	1	5,3%
	Ogółem	19	100,0%
MOPS	tak	3	100,0%
	nie	0	0,0%
	Ogółem	3	100,0%
łącznie ankietowane JOPS		liczba jednostek	%
Przystępowanie do realizacji projektu systemowego	TAK	142	80,7%
	NIE	33	18,7%
	brak odpowiedzi	1	0,6%
	OGÓŁEM	176	100,0%

30 gminnych ośrodków, które w tym roku nie przystępują do realizacji projektu systemowego najczęściej argumentują to brakiem odpowiedniej ilości pracowników (12 wskazań). Jako dodatkowy argument wskazywano także, iż kadra ośrodka jest już obecnie dostatecznie mocno obciążona pracą i nie można już angażować dodatkowo w działania związane z przygotowaniem i realizacją projektu systemowego (6 wskazań). Innym argumentem, jaki wysuwają gminy jest brak

dostatecznej wiedzy na temat PO KL (8 wskazań) oraz zbyt krótki termin na złożenie wniosku, wyznaczony przez Instytucję Wdrażającą (5 wskazań).

Trzy powiatowe centra pomocy rodzinie, które piszą w ankiecie, że nie przystępują w tym roku do projektu systemowego również za główną przyczynę swojej decyzji podają braki kadrowe, a jeden dodatkowo brak zainteresowania projektem beneficjentów ostatecznych.

Jednostki, które w bieżącym roku przystępują do projektu systemowego w ramach Priorytetu VII PO KL najczęściej będą go realizowały samodzielnie (łącznie 108 jednostek - 76%). Taki sposób realizacji projektu deklaruje 96 (77%) ze 124 ośrodków pomocy społecznej, 11 powiatów ziemskich (73%) i 1 grodzki. Tylko 29 jednostek organizacyjnych pomocy społecznych Małopolski (20%) deklaruje w prowadzenie projektu systemowego 2008 roku w partnerstwie, przy czym 19 z nich wybrało partnerstwo realizacji (16 ops, 2 pcpr i 1 mops), a 10 partnerstwo relacji (lokalne) – 8 gmin, 1 powiat ziemski i 1 grodzki.

Tbl.9. Sposób realizacji projektów systemowych w 2008 r.

jednostka	sposób realizacji projektów systemowych	liczba jednostek	%
OPS	samodzielnie	96	77,4%
	partnerstwo realizacji	16	12,9%
	partnerstwo relacji (lokalne)	8	6,5%
	partnerstwo relacji (publiczno – prawne)	0	0,0%
	brak odpowiedzi	4	3,2%
	Ogółem	124	100,0%
PCPR	samodzielnie	11	73,3%
	partnerstwo realizacji	2	13,3%
	partnerstwo relacji (lokalne)	1	6,7%
	partnerstwo relacji (publiczno – prawne)	0	0,0%
	brak odpowiedzi	1	6,7%
	Ogółem	15	100,0%
MOPS	samodzielnie	1	33,3%
	partnerstwo realizacji	1	33,3%
	partnerstwo relacji (lokalne)	1	33,3%
	partnerstwo relacji (publiczno – prawne)	0	0,0%
	Ogółem	3	100,0%
łącznie ankietowane JOPS		liczba jednostek	%
Sposób realizacji projektów systemowych	samodzielnie	108	76,1%
	partnerstwo realizacji	19	13,4%
	partnerstwo relacji (lokalne)	10	7,0%
	partnerstwo relacji (publiczno – prawne)	0	0,0%
	brak odpowiedzi	5	3,5%
	OGÓŁEM	142	100,0%

Wśród ośrodków pomocy społecznej, które zdecydowały się w tym roku na realizację projektu systemowego w partnerstwie opisało je 21 jednostek. Z analizy wynika, iż tylko 3 z nich realizują projekt w partnerstwie z PCPR⁶. Pozostałe ośrodki zawierają partnerstwa z innymi ośrodkami, z ościennych gmin. Są one zawierane z 2, 3 lub 4 ośrodkami⁷.

Dwa powiatowe centra pomocy rodzinie, które opisały swoje partnerstwa są ich liderami. Jeden z nich podejmie współpracę z jednym partnerem (ośrodek pomocy społecznej z terenu powiatu), a drugi z wieloma podmiotami działającymi w tym powiecie, m. in. z jednym ośrodkiem pomocy społecznej.

Powiat grodzki, który zdecydował się w tym roku realizować projekt systemowy w partnerstwie będzie w nim pełnił funkcję lidera, a partnerstwo zawiera z jedną instytucją tj. Centrum Integracji Społecznej.

Jednostki, które w tym roku nie zdecydowały się na żaden rodzaj partnerstwa w ramach projektu systemowego PO KL argumentowały swoją decyzję bardzo różnie.

Ośrodki pomocy społecznej najczęściej wskazywały na zbyt krótki okres na zawarcie partnerstwa (25 wskazań) oraz generalne trudności ze znalezieniem partnerów (24 wskazania). Niemal równie często ośrodki argumentowały swój wybór brakiem doświadczenia w realizacji projektów partnerskich (22 wskazania). Wiele ośrodków (20 wskazań) wspominało także, iż wybór celów i beneficjentów ostatecznych projektu uwarunkował samodzielną realizację projektu systemowego w tym roku. Inni (10 wskazań) chcieli „przećwiczyć” realizację projektu w pojedynkę, gdyż jest to dla nich nowe wyzwanie, a kolejni (11 wskazań) nie chcieli brać na siebie odpowiedzialności bycia liderem. Wśród argumentów wyjaśniających brak partnerstwa przy realizacji projektu systemowego w tym roku wymieniano także: skomplikowane procedury związane z realizacją projektu w partnerstwie (8 wskazań), zbyt małą wiedzę na temat realizowania projektu w taki sposób lub niską kwotę alokacji na gminę (po 7 wskazań) oraz braki kadrowe (5 wskazań).

⁶ jak wynika z informacji Wojewódzkiego Urzędu Pracy (Instytucji Wdrażającej) 2 z nich ostatecznie zrezygnowały z realizacji projektu w ten sposób.

⁷ według informacji Wojewódzkiego Urzędu Pracy (Instytucji Wdrażającej) 3 ośrodki zrezygnowały z partnerstwa, a kolejne 5 ośrodków nie zgłaszało do WUP takiej deklaracji.

Właściwie podobnych argumentów używały powiatowe centra pomocy rodzinie. Jedyną różnicą to waga, jaką powiaty przywiązywały do poszczególnych uzasadnień. Przeszkodą w partnerskim w realizowaniu projektu systemowego dla jednostek powiatowych były m.in. braki kadrowe, z jakimi borykają się pcp-r-y oraz specyficzna dla nich grupa beneficjentów (po 4 wskazania), różna niż w jednostkach gminnych. Podnoszono także brak zainteresowania potencjalnych partnerów takim rozwiązaniem oraz zbyt krótki okres do złożenia wniosku, by zawiązać partnerstwo (po 3 wskazania). Dodatkowo pojawiały się argumenty mówiące o braku doświadczenia we wspólnym realizowaniu projektów, a także w ogóle jego pisaniu (po 2 wskazania).

Mops, który realizuje projekt systemowy samodzielnie w tym roku uzasadniał to ograniczeniami czasowymi.

Wszystkie jednostki uczestniczące w badaniu – niezależnie od tego czy będą realizować projekt systemowy w partnerstwie, czy nie – zostały poproszone o wskazanie trudności związanych z budowaniem partnerstw projektowych w ogóle.

Przeszkodą najczęściej wymienianą przez gminne ośrodki była ogólna niechęć do budowania partnerstw (32 wskazania). Jako następne utrudnienie wymieniano brak doświadczenia w realizacji projektów partnerskich (20 wskazań). Równie często (także 20 wskazań) wskazywano na procedury, które są zbyt skomplikowane. Jako dość poważne bariery w zawiązywaniu partnerstw wskazywano też: trudność, mogącą się pojawić przy rozliczaniu projektu oraz odpowiedzialność, z jaką wiąże się funkcja lidera (po 15 wskazań). Kolejną przeszkodą są rozbieżności wynikające z istnienia różnych grup beneficjentów ostatecznych, do których projekt jest kierowany (14 wskazań). Dość często (po 11 wskazań) pisano także o zbyt małych zasobach: merytorycznych i kadrowych do prowadzenia projektów w partnerstwie, a także o zbyt krótkim czasie na złożenie wniosku, aby można w ogóle było zawiązać partnerstwa (7 wskazań).

Powiatowe centra zastanawiając się nad przeszkodami w budowaniu partnerstw podawały podobne do wysuwanych przez ops-y argumenty, przywiązując jednak inne wagi do poszczególnych z nich. Najczęstsze obawy związane są z rozliczaniem projektu (5 wskazań), ale i ustaleniem zasad koordynowania oraz odpowiedzialności, jaka wiąże się z rolą lidera projektu (po 4 wskazania). Jako przeszkodę utrudniającą

zawiazywanie partnerstw podawano równiez nienajlepszą, jak dotąd, współpracę pomiędzy potencjalnymi partnerami (4 wskazań).

Powiaty grodzkie wskazując na trudności związane z budowaniem partnerstw przy realizacji projektów systemowych PO KL pisały o tym, iż jest to dość pracochłonne przedsięwzięcie i, aby je podjąć, trzeba mieć gwarancje korzyści dla wszystkich uczestników. Dodatkowo wspomiano o braku doświadczenia w tego typu inicjatywach. Jeszcze jednym czynnikiem utrudniającym budowanie partnerstw jest możliwość powielania się beneficjentów ostatecznych.

Jeżeli chodzi o problemy, które mogą być poważną przeszkodą w realizowaniu projektu systemowego PO KL w ogóle (o to też zapytano respondentów), to spektrum zagrożeń jest bardzo szerokie, aczkolwiek wiele z podawanych argumentów podobna jest do wymienianych przy barierach w budowaniu partnerstw.

Gminy najczęściej (51 wskazań), jako przeszkodę w realizacji projektów systemowych w ogóle, wymieniały możliwość wycofania się beneficjentów ostatecznych w trakcie trwania projektu i związane z tym problemy np. z jego rozliczeniem. Innego rodzaju zagrożeniem wymienianym przez gminy, jest zbyt małe zatrudnienie (39 wskazań). Gdy dodamy do tego przeciążenie pracą (19 wskazań) pojawia się dość mocno akcentowana przez gminy bariera w realizacji projektów systemowych, jaką jest brak kadry.

Kolejna grupa obaw jest związana z wiedzą na temat PO KL, jaką posiadają pracownicy ośrodków w gminach. Ops wskazują, iż posiadają wciąż zbyt mało informacji (24 wskazania) i ciągle potrzebują pogłębiania wiedzy, a szkolenia – w ich opinii – rozpoczęły się zbyt późno i jest ich za mało (9 wskazań). Do tego dość często wskazywano na brak doświadczenia projektowego w jednostkach (20 wskazań). Jednocześnie gminy narzekają na złożoność procedur związanych z pracą w projekcie systemowym (17 wskazań) oraz na zbyt krótki czas na złożenie wniosku (9 wskazań).

Powiatowe centra padają podobne zagrożenia dla realizacji projektów systemowych. Również najczęściej wymieniają problemy związane z beneficjentami ostatecznymi. Jednak nie chodzi tutaj, jak to było w gminach, o ryzyko ich wycofania się w trakcie realizacji projektu, a w ogóle o znalezienie odpowiednich osób (10 wskazań).

Problemem zagrażającym realizacji projektu jest także, zdaniem powiatów ziemskich, zbyt mała obsada kadrowa (8 wskazań) oraz przeciążenie pracą już zatrudnionych pracowników (4 wskazania). Dodatkowo wypełniający ankietę wskazują, iż pracownicy nie posiadają wystarczających kompetencji zapewniających sprawną realizację projektu (6 wskazań), a także nie mają doświadczenia w realizowaniu tego typu przedsięwzięć (3 wskazania).

Powiaty grodzkie wskazują dodatkowo na brak spójności pomiędzy przepisami prawa, a zapisami w „Zasadach przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”.

Jak wynika z analizy w roku przyszłym tj. 2009, do realizacji projektów systemowych w ramach Priorytetu VII PO KL przystąpi więcej jednostek z Małopolski. Taką wstępną deklarację złożyło w ankiecie 141 ośrodków pomocy społecznej (91,6% uczestniczących w badaniu), 18 pcpr (94,7%) i wszystkie powiaty grodzkie. Wśród gminnych ośrodków mających zamiar realizować w przyszłym roku projekt systemowy nie znalazły się 4 jednostki, które będą realizować projekt w tym roku. Łącznie ze 176 jops udział w przyszłorocznych projektach systemowych deklarują 162 jednostki tj. 92% badanych. Dziesięć jednostek, które nie będą realizować projektu systemowego w roku 2009 wyjaśniając swoją decyzję używa argumentów wymienianych już wcześniej. Są to najczęściej, podobnie jak przy projektach na ten rok, braki kadrowe. Pojawiają się też głosy o małym zainteresowaniu beneficjentów ostatecznych oraz niemożnością spełnienia warunków formalnych.

Tbl.10. Deklaracja przystąpienia do realizacji projektu systemowego w ramach PO KL w 2009 r.

jednostka	Przystępowanie do realizacji projektu systemowego w 2009r.	liczba jednostek	%
OPS	tak	141	91,6%
	nie	9	5,8%
	brak odpowiedzi	4	2,6%
	Ogółem	154	100,0%
PCPR	tak	18	94,7%
	nie	1	5,3%
	Ogółem	19	100,0%

MOPS	tak	3	100,0%
	nie	0	0,0%
	Ogółem	3	100,0%

łącznie ankietowane JOPS		liczba jednostek	%
Przystępowanie do realizacji projektu systemowego	TAK	162	92,0%
	NIE	10	5,7%
	brak odpowiedzi	4	2,3%
	OGÓŁEM	176	100,0%

Zainteresowanie jednostek pomocy społecznej (ops, pcpr, mops) projektami konkursowymi w ramach PO KL jest bardzo małe. W tym roku, jak wynika z analizy, przystąpienie do konkursów deklaruje jedynie 8 ośrodków (5,2%) i 2 miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich. Żadne z małopolskich powiatowych centrów pomocy rodzinie nie jest zainteresowane realizacją projektu w trybie konkursowym PO KL.

Tbl.11. Deklaracja przystąpienia do realizacji projektu konkursowego w ramach PO KL w 2008 r.

jednostka	Przystępowanie do realizacji projektu konkursowego w 2008r	liczba jednostek	%
OPS	tak	8	5,2%
	nie	142	92,2%
	brak odpowiedzi	4	2,6%
	Ogółem	154	100,0%

PCPR	tak	0	0,0%
	nie	19	100,0%
	Ogółem	19	100,0%

MOPS	tak	2	66,6%
	nie	1	33,3%
	Ogółem	3	100,0%

łącznie ankietowane JOPS		liczba jednostek	%
Przystępowanie do realizacji projektu konkursowego w 2008 r.	TAK	10	5,7%
	NIE	162	92,0%
	brak odpowiedzi	4	2,3%
	OGÓŁEM	176	100,0%

Ośrodki pomocy społecznej, które wyraziły w ankiecie zainteresowanie trybem konkursowym poproszone o wskazanie Poddziałania, w ramach którego będą aplikować wskazały głównie Priorytet VII: Poddziałania: 7.2.1 „Aktywizacja zawodowa

i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym” oraz Poddziałania 7.3 „Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji”.

Miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich pisały o zainteresowaniu 7.2.1 oraz 7.2.2 „Wsparcie ekonomii społecznej”

Należy dodać, iż jeden ośrodek podał w ankiecie, iż chce realizować projekt konkursowy w ramach Poddziałania: 7.1.1, „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ops-y”, a jest to przecież projekt systemowy. Z kolei inny ops napisał, iż będzie realizował projekty w ramach aż trzech Priorytetów: VI „Rynek pracy otwarty dla wszystkich” – Poddziałania 6.1., 6.2 (projekty systemowe dla PUP i WUP) i 6.3; VII „Promocja aktywnej integracji” 7.2.1 oraz IX „Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach” 9.1.1 i 9.1.2. Do realizacji, choćby w partnerstwie, tak dużej ilości projektów trzeba mieć spore zasoby kadrowe, a ten ośrodek ich nie posiada. Jak widać przedstawione powyżej wybory świadczą też o braku znajomości „Szczegółowego opisu priorytetów PO KL 2007 – 2013”.

Trochę większe zainteresowanie aplikowaniem o środki w PO KL w trybie konkursowym wykazały jednostki na rok 2009. Taką deklarację w bilansie złożyło już 35 ops (22,7%), 7 pcp (36,8%) oraz wszystkie trzy mops powiatów grodzkich.

Tbl.12. Deklaracja przystąpienia do realizacji projektu konkursowego w ramach PO KL w 2009 r.

jednostka	Przystępowanie do realizacji projektu konkursowego w 2009 r.	liczba jednostek	%
OPS	tak	35	22,7%
	nie	111	72,1%
	brak odpowiedzi	8	5,2%
	Ogółem	154	100,0%
PCPR	tak	7	36,8%
	nie	11	57,9%
	brak odpowiedzi	1	5,3%
	Ogółem	19	100,0%
MOPS	tak	3	100,0%
	nie	0	0,0%
	Ogółem	3	100,0%
łącznie ankietowane JOPS		liczba jednostek	%
Przystępowanie do realizacji projektu konkursowego w 2009 r.	TAK	45	25,6%
	NIE	122	69,3%
	brak odpowiedzi	9	5,1%
	OGÓŁEM	176	100,0%

Ośrodki pomocy społecznej w ramach trybu konkursowego PO KL, mają zamiar w roku przyszłym aplikować głównie, podobnie jak w tym roku, o środki w ramach Priorytetu VII. Najczęściej wymieniane działanie to 7.2.1 „Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym”. Pięć ops myśli o składaniu projektów w roku przyszłym także w ramach Priorytetów VI „Rynek pracy otwarty dla wszystkich” i IX „Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach” oraz centralnego Priorytetu I (chodzi zapewne o projekty konkursowe w Poddziałaniu: 1.3.1 - Projekty na rzecz społeczności romskiej oraz 1.3.2 – Projekty na rzecz promocji równych szans kobiet i mężczyzn oraz godzenia życia zawodowego i rodzinnego).

Także powiaty grodzkie mają zamiar w 2009 r. aplikować o środki konkursowe w ramach Priorytetu VII, Poddziałanie 7.2.1 oraz 7.2.2

Również miejskie ośrodki powiatów grodzkich wskazywały na chęć przystąpienia do konkursu w ramach Priorytetu VII, Poddziałanie: 7.1.1, „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ops-y” i 7.1.2 „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez pcpr-y”, podczas gdy są to projekty systemowe, co może świadczyć o niskim poziomie wiedzy na temat PO KL.

PROGRAM OPERACYJNY KAPITAŁ LUDZKI – ROZWÓJ FORM AKTYWNEJ INTEGRACJI

W niniejszym rozdziale poproszono ankietowane jednostki organizacyjne pomocy społecznej o oszacowanie liczby klientów na rok przyszły oraz prognozę, wobec jakiej części z nich możliwe będą działania aktywizujące. Zapytano też o priorytetowe obszary wsparcia i preferowane rodzaje (narzędzia, formy, instrumenty) aktywnej integracji w stosunku do poszczególnych grup docelowych.

Przy szacowaniu liczby klientów pomocy społecznej w ogóle i ilości osób, wobec których będzie można podjąć w 2009 roku działania aktywizujące w ramach projektów systemowych (jedno z zadań bilansu zgodnie z, cytowanymi na wstępie raportu, Zasadami), niektóre jednostki napotkały na spore trudności. Najczęściej wymienianą przez ośrodki pomocy społecznej przyczyną tego problemu był fakt, iż wykluczenie klientów pomocy społecznej na ogół nie wiąże się z jednym typem dysfunkcji, większości klientów dotyczy tzw. „wielopropblemowość” (22 wskazania). Wydaje się więc, iż przy analizie tych danych należy wziąć pod uwagę dylematy wypełniających, związane z jednoznacznym zakwalifikowaniem osoby do konkretnej grupy docelowej. Wśród innych trudności wymienianych przez gminne ośrodki znalazła się specyfika pomocy świadczonej w ośrodkach. Pojawiły się głosy, że szacunki są dość mało precyzyjne, gdyż liczba klientów jest płynna - jedne osoby są stałymi bywalcami ośrodków, a inne zgłaszają się do niego sporadycznie lub w ogóle tylko raz.

Powiatowe centra pomocy rodzinie do wymienionych przez gminy trudności dorzucają inne, związane ze specyfiką własnej działalności. Wspominały one o problemach z określeniem liczby osób niepełnosprawnych w powiecie (choć mieli oszacować liczbę wyłącznie klientów pcpo na rok przyszły). Powiaty ziemskie i jeden grodzki wskazywały też na trudności z ustaleniem na dzień wypełniania ankiety liczby dzieci i młodzieży opuszczającej różne typy placówek opiekuńczych (np. osiągnięcie pełnoletniości, skończenie szkoły).

Z szacunków ośrodków pomocy społecznej wynika, iż łącznie w 2009 roku będą one obsługiwały 92 275 klientów⁸, średnio 628 klientów na jednostkę. Jednak rozpiętość tych prognoz pomiędzy gminami jest spora, bo od 90 (jeden ośrodek) do prawie 5 tysięcy klientów (także 1 ops). Najwięcej jednostek wskazało liczbę klientów mieszczącą się w przedziale: 210 - 400 (39 ops). Jeżeli chodzi o pomoc osobom bezrobotnym, to ośrodki pomocy społecznej szacują, że w przyszłym roku będzie ona udzielona 20 684 takim osobom, podczas gdy w ubiegłym roku w całym województwie udzielono pomocy z tego tytułu 25 470 osobom⁹. Przeciętnie można by zaktywizować 150 osób bezrobotnych w gminie. Jednak i w tym wypadku jednostki wskazywały bardzo różną liczbę klientów: od 6 (w jednym przypadku) do nawet 1 200 (także w jednym ośrodku). Najczęściej (w 115 przypadkach) gminy szacowały, iż z tytułu bezrobocia pomocą w roku przyszłym obejmą do 100 osób. Konsekwentnie istnieją spore różnice odnośnie szacunków dla innych potencjalnych grup docelowych, które by można zaktywizować w roku przyszłym.

Tbl.13. OPS – Szacowana liczba klientów na 2009 r.

Klienci	łącna liczba klientów	średnia liczba klientów	min	max	N
LICZBA KLIENTÓW OPS - OGÓŁEM	92 275	628	90	4 901	147
LICZBA KLIENTÓW OPS KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ TYTUŁU BEZROBOCIA - OGÓŁEM	20 684	150	6	1 200	138
szacunkowa liczba osób bezrobotnych, poszukujących pracy lub nie pozostających w zatrudnieniu, będących w wieku aktywności zawodowej korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, w tym:					
osoby długotrwale bezrobotne (pow. 12 m-cy w ciągu ostatnich 2 lat)	11 101	76	0	550	147
osoby niepełnosprawne ogółem	12 381	88	0	616	140
<i>w tym z zaburzeniami psychicznymi</i>	2 418	19	0	180	128
osoby po zwolnieniu z zakładu karnego lub innej placówki penitencjarnej (do 1 roku od jej opuszczenia)	296	2	0	15	124
osoby po zwolnieniu z zakładu karnego lub innej placówki penitencjarnej (do 6 m-cy po jej opuszczeniu)	237	2	0	33	115
osoby bezdomne	494	4	0	107	117
osoby nieaktywne zawodowo z uwagi na opiekę nad dziećmi lub innymi osobami zależnymi	4 167	30	0	200	139
osoby uzależnione od alkoholu (poddające się procesowi leczenia lub po jego zakończeniu w okresie do 1 roku od jego zakończenia)	1 868	14	0	138	134
osoby uzależnione od innych środków odurzających	125	1	0	20	97
młodzież w wieku od 15 do 25 r.ż., pochodząca ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym (nie objęta działaniami OHP)	3 514	27	0	268	131

min – najmniejsza wskazana liczba klientów, max – największa wskazana liczba klientów, N – liczba jednostek

⁸ Według sprawozdania MPiPS-03 I-XII 2007 SYRIUSZ (stan na dzień 31 XII 2007r.) rzeczywista liczba klientów, którym udzielono świadczeń we wszystkich ośrodkach pomocy społecznej w Małopolsce wynosiła 120 248.

⁹ Źródło: sprawozdanie MPiPS-03 I-XII 2007 SYRIUSZ, Stan na dzień 31 XII 2007 r.

Ośrodki pomocy społecznej przewidują, iż najwięcej klientów do zaktywizowania miałyby w grupie osób niepełnosprawnych (łącznie 12 381 osób, a średnio 88 na 1 jednostkę) oraz długotrwale bezrobotnych (razem 11 101 osób, średnio 76 na jednostkę). Najmniej klientów do zaktywizowania byłoby w grupie uzależnionych od innych niż alkohol środków odurzających (średnio 1 osoba w jednostce, w sumie we wszystkich ops 125 osób) oraz wśród byłych pensjonariuszy zakładu karnego lub innej placówki penitencjarnej (średnio po 2 osoby) i osób bezdomnych (średnia 4 osoby na jednostkę, łącznie 494 klientów).

W powiatowych centrach pomocy rodzinie szacowana liczba klientów na rok 2009 - według danych wpisanych do ankiety - wynosi ogółem 29 122 osoby, średnio 2 240 klientów na jednostkę. Tę liczbę tworzą dane z jednostek, które przewidują w przyszłym roku objąć swą pomocą od 1 073 do 7 000 klientów (10 pcpr). Pojedyncze jednostki szacują, iż będą pomagać w roku przyszłym kilkudziesięciu osobom (2 pcpr). Takie dane pozostają w ogromnej rozbieżności z oficjalnymi statystykami za rok 2007, wg których całkowita liczba klientów pcpr w województwie wyniosła 3 990 osób. Rozbieżność ta sugerowałaby, iż w swoich szacunkach powiaty ziemskie uwzględniały niepracujących niepełnosprawnych mieszkańców powiatu, a nie niepełnosprawnych będących klientami centrum.

Centra powiatów ziemskich szacują, iż w roku 2009 będą mieć głównie klientów niepełnosprawnych. Ogólnie szacują oni, że w przyszłym roku mogą objąć pomocą 66 034 takie osoby, średnio daje to 4 127 niepełnosprawnych klientów na 1 centrum. Liczba ta jest jednak większa od ogólnej liczby osób, których szacuje się w roku przyszłym objąć pomocą. Istnieje zatem (po raz kolejny) przypuszczenie, iż nie są to dane wiarygodne. Powiatowe centra nie przewidują w roku przyszłym klientów z grupy osób opuszczających domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie oraz uchodźców. Prawdopodobnie jest to uwarunkowane brakiem beneficjentów ostatecznych zaliczanych do tych dwóch grup docelowych. Natomiast na bardzo małą szacuje się liczbę klientów z grup opuszczających:

- domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (1 jednostka przewiduje objęcie pomocą 1 klienta)

- schroniska dla nieletnich (2 jednostki przewidują pomoc dla odpowiednio 2 i 3 klientów)
- zakłady poprawcze (6 jednostek, średnio po 1 osobie)
- specjalne ośrodki szkolno - wychowawcze (3 jednostki przewidują objęcie pomocą w 2009 r. jednej, bądź dwóch osób)
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze (9 jednostek przewiduje objęcie tych klientów pomocą w roku przyszłym; średnio po 2 osoby).

Tbl.14. PCPR – Szacowana liczba klientów na 2009 r.

klienci	łącna liczba klientów	średnia liczba klientów	Min	max	N
LICZBA KLIENTÓW PCPR – OGÓŁEM	29 122	2 240	38	7 000	13
szacunkowa liczba osób bezrobotnych, poszukujących pracy lub nie pozostających w zatrudnieniu, będących w wieku aktywności zawodowej korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, w tym:					
osoby niepełnosprawne ogółem	66 034	4 127	1	48 500	16
<i>w tym z zaburzeniami psychicznymi</i>	1 471	113	5	347	13
osoby opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego	145	8	2	30	18
osoby opuszczające domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie	0	0	0	0	14
osoby opuszczające domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	1	1	0	1	15
osoby opuszczające rodziny zastępcze	321	18	2	56	18
osoby opuszczające schroniska dla nieletnich	5	1	0	3	15
osoby opuszczające zakłady poprawcze	15	1	0	5	16
osoby opuszczające specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze	5	1	0	2	15
osoby opuszczające młodzieżowe ośrodki wychowawcze	29	2	0	5	16
<i>w tym uzyskujący pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej - OGÓŁEM</i>	256	15	0	38	17
uchodźcy, cudzoziemcy posiadający zgodę na pobyt tolerowany oraz posiadający zgodę na osiedlenie się, zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony, zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE lub objęci ochroną uzupełniającą - OGÓŁEM	0	0	0	0	13

min – najmniejsza wskazana liczba klientów, max – największa wskazana liczba klientów, N – liczba jednostek

Dużą ilość klientów na rok 2009 (łącznie 37 100)¹⁰ przewidują - ze względu na obszar, w którym działają oraz jednoczesną realizację zadań gminnych i powiatowych – miejskie ośrodki powiatów grodzkich (w jednym 6 100, w drugim 8 000, a w trzecim aż 23 000 osób). Także dużo większa w mops jest przewidywana liczba klientów, którzy skorzystają ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezrobocia i wynosi ona ogółem 7 000 klientów (1 000, 1000 i 5 000 osób w poszczególnych mops). Podobnie jest z udzielaniem pomocy osobom niepełnosprawnym - szacowana liczba niepełnosprawnych klientów na rok 2009 to

¹⁰ Według sprawozdania MPiPS-03 I-XII 2007 SYRIUSZ (stan na dzień 31 XII 2007 r.) rzeczywista liczba klientów, którym udzielono świadczenia w miejskich ośrodkach powiatów grodzkich w Małopolsce wynosiła 33 191.

10 920. Jeżeli chodzi o szacunki, co do przyszłorocznych klientów z innych grup docelowych mops podały albo przybliżone szacunki, albo informację o tym, iż nie posiadają danych dotyczących określonej grupy klientów. Szczegółowa analiza nie może być więc dokonana (pełne dane przedstawia tabela nr.15).

Tbl.15. MOPS – Szacowana liczba klientów na 2009 r.

klienci	łączna liczba klientów	Średnia liczba klientów	Nowy Sącz	Tarnów	Kraków
LICZBA KLIENTÓW MOPS - OGÓŁEM	37 100	12 367	8 000	6 100	23 000
LICZBA KLIENTÓW MOPS KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ TYTUŁU BEZROBOCIA - OGÓŁEM	7 000	2 333	1 000	1 000	5 000
szacunkowa liczba osób bezrobotnych, poszukujących pracy lub nie pozostających w zatrudnieniu, będących w wieku aktywności zawodowej korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, w tym:					
osoby długotrwale bezrobotne (pow. 12 m-cy w ciągu ostatnich 2 lat)	3 348	1674	630	2718	brak danych
osoby niepełnosprawne ogółem	10 920	3640	ok. 120	1800	9 000
<i>w tym z zaburzeniami psychicznymi</i>	391	391	-	391	brak danych
osoby po zwolnieniu z zakładu karnego lub innej placówki penitencjarnej (do 1 roku od jej opuszczenia)	66	33	ok. 15	51	brak danych
osoby po zwolnieniu z zakładu karnego lub innej placówki penitencjarnej (do 6 m-cy po jej opuszczeniu)	53	53	-	53	brak danych
osoby bezdomne	1 703	568	ok. 5	98	1 600
osoby nieaktywne zawodowo z uwagi na opiekę nad dziećmi lub innymi osobami zależnymi	173	87	ok.170	3	brak danych
osoby uzależnione od alkoholu (poddające się procesowi leczenia lub po jego zakończeniu w okresie do 1 roku od jego zakończenia)	672	336	ok. 40	632	brak danych
osoby uzależnione od innych środków odurzających	31	31	-	31	brak danych
młodzież w wieku od 15 do 25 r.ż., pochodząca ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym (nie objęta działaniami OHP)	90	90	ok. 90	brak danych	brak danych
osoby opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego	74	25	ok. 5	6	63
osoby opuszczające domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie	0	-	-	brak danych	brak danych
osoby opuszczające domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	0	-	-	brak danych	brak danych
osoby opuszczające rodziny zastępcze	105	35	ok. 10	8	87
osoby opuszczające schroniska dla nieletnich	0	-	-	brak danych	brak danych
osoby opuszczające zakłady poprawcze	9	9	-	brak danych	9
osoby opuszczające specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze	0	-	-	brak danych	brak danych
osoby opuszczające młodzieżowe ośrodki wychowawcze	27	14	7	brak danych	20
<i>w tym uzyskujący pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej - OGÓŁEM</i>	0	-	-	brak danych	brak danych
uchodźcy, cudzoziemcy posiadający zgodę na pobyt tolerowany oraz posiadający zgodę na osiedlenie się, zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony, zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE lub objęci ochroną uzupełniającą - OGÓŁEM	10	10	-	brak danych	10

Oprócz ogólnej szacunkowej liczby klientów ośrodka na 2009 rok mops powiatów grodzkich, tak jak pozostałe jednostki organizacyjne pomocy społecznej poproszone zostały o wskazanie liczby osób, wobec których będzie można podjąć działania aktywizujące. Niestety, także i w tym przypadku, nie wszystkie jednostki wypełniły tą część ankiety. Rozpoczynając tą część analizy należy stwierdzić, iż w ogóle bardzo dużo jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, określając ilość osób, wobec których można podjąć działania aktywizujące w ramach projektu systemowego w 2009 roku wpisało wartość „0”. Spora część jednostek w ogóle nie wypełniła tej części tabeli. Wydaje się, iż w dużej mierze jest to wynik braku umiejętności szacowania tego typu danych lub problemów, o których była mowa na początku rozdziału.

Wobec ilu klientów, z szacowanej ogólnej ich liczby na rok 2009, będzie można podjąć działania aktywizujące najczęściej wskazywały ośrodki pomocy społecznej. Były to 124 jednostki. Jak wynika z analizy, w gminach będzie można podjąć takie działania wobec 7 017 osób, średnio 57 klientów na jednostkę. Najwięcej jednak jednostek (54) podało, iż działania aktywizujące w przyszłym roku można by podjąć wobec od 4 do 20 ich podopiecznych. Wśród klientów ops korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia działania, o których mowa mogą dotyczyć 3 518 osób łącznie, średnio wobec 30 osób w jednostce. Jednak połowa ośrodków gminnych (73 ops) określiła liczbę osób, wobec których da się podjąć działania aktywizujące na od 3 do 20 klientów. W stosunku do poszczególne grup docelowych, jeszcze mniej jednostek niż w poprzednich szacunkach wskazało liczbę osób. Najwięcej osób, które można by zaktywizować w ramach projektów systemowych w gminach wywodzi się z następujących grup:

- osoby długotrwale bezrobotne (pow. 12 m-cy w ciągu ostatnich 2 lat)
 - średnio 18 osób, najczęściej od 2 do 10 klientów (73 ops)
- młodzież w wieku od 15 do 25 roku życia, pochodząca ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym (nie objęta działaniami OHP) – średnio 13, najczęściej między 1 a 10 (60 jednostek)
- osoby niepełnosprawne - średnio 11 klientów, od 0 (13 ops) do 110 (1 jednostka)

- osoby nieaktywne zawodowo z uwagi na opiekę nad dziećmi lub innymi osobami zależnymi – przeciętnie 10 osób, przy czym grupę do 10 klientów oszacowała największa liczba ops (69).

Należy dodać, iż wiele ośrodków gminnych, określając ilość osób, wobec których w przyszłym roku teoretycznie można podjąć działania aktywizujące w ramach projektu systemowego wpisało „0” (od jednej jednostki do 49 ops). Gdy dodamy do tego liczbę ops, które w ogóle nie wypełniły tej tabeli lub jej części (od 30 do 86 jednostek w różnych grupach klientów) powstaje spora grupa jednostek.

Tbl.16. OPS – Szacowana liczba klientów, wobec których będzie można podjąć działania aktywizujące w ramach PO KL w 2009 r.

klienci	łączna liczba klientów	Średnia liczba klientów	Min/ ilość wskazań	max/ ilość wskazań	N
LICZBA KLIENTÓW OPS - OGÓŁEM	7 017	57	0/1	400/1	124
LICZBA KLIENTÓW OPS KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ TYTUŁU BEZROBOCIA - OGÓŁEM	3 518	30	0/1	220/1	119
szacunkowa liczba osób bezrobotnych, poszukujących pracy lub nie pozostających w zatrudnieniu, będących w wieku aktywności zawodowej korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, w tym:					
osoby długotrwale bezrobotne (pow. 12 m-cy w ciągu ostatnich 2 lat)	2 331	18	0/2	187/1	130
osoby niepełnosprawne ogółem	1 122	11	0/13	110/1	101
<i>w tym z zaburzeniami psychicznymi</i>	361	4	0/39	30/2	86
osoby po zwolnieniu z zakładu karnego lub innej placówki penitencjarnej (do 1 roku od jej opuszczenia)	73	1	0/43	5/4	79
osoby po zwolnieniu z zakładu karnego lub innej placówki penitencjarnej (do 6 m-cy po jej opuszczeniu)	48	1	0/45	4/2	75
osoby bezdomne	82	1	0/49	10/2	74
osoby nieaktywne zawodowo z uwagi na opiekę nad dziećmi lub innymi osobami zależnymi	963	10	0/13	115/1	104
osoby uzależnione od alkoholu (poddające się procesowi leczenia lub po jego zakończeniu w okresie do 1 roku od jego zakończenia)	366	4	0/19	30/1	93
osoby uzależnione od innych środków odurzających	26	1	0/58	10/1	68
młodzież w wieku od 15 do 25 r.ż., pochodząca ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym (nie objęta działaniami OHP)	1 376	13	0/17	200/1	103

min – najmniejsza wskazana liczba klientów, max – największa wskazana liczba klientów, N – liczba jednostek

W powiatowych centrach pomocy rodzinie w przyszłym roku wsparciem w ramach PO KL można by objąć ogółem 3 626 osób, w przeliczeniu na jednostkę daje to średnio 227 klientów. Dwie jednostki oszacowały liczbę takich klientów na ponad 10 000, trzy kolejne na kilkaset). Reszta pcprow prognozowała od 14 do 75 klientów. Szacunków dotyczących wsparcia szczegółowych grup wykluczonych nie podało od 1 do 7 pcprow (w zależności od kategorii). W przypadku

pracy z uchodźcami, osobami opuszczającymi domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie oraz domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, wszystkie jednostki podały zerową liczbę klientów (odpowiednio: 12 i po 13 jednostek). Dodatkowo podobna liczba jednostek nie przewiduje w roku przyszłym aktywizacji klientów, którzy opuszczają schroniska dla nieletnich (13 ops) i zakłady poprawcze (9 ops).

Największe grupy z tych, które pcpwr widzą jako potencjalnie możliwe do aktywizowania w 2009 r. to:

- osoby niepełnosprawne - ogółem 2 719 klientów (średnio 181)
- osoby niepełnosprawne z zaburzeniami psychicznymi - ogółem 495 (średnio 41 osób)
- osoby opuszczające rodziny zastępcze – ogółem 213 (średnio 12)
- osoby opuszczające placówki opiekuńczo - wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego – ogółem 102 (średnio 6)

Tbl.17. PCPR – Szacowana liczba klientów, wobec których będzie można podjąć działania aktywizujące w ramach PO KL w 2009 r.

klienci	łączna liczba klientów	Średnia liczba klientów	Min/ ilość wskazań	max/ ilość wskazań	N
LICZBA KLIENTÓW PCPR – OGÓŁEM	3 626	227	0/1	1 116/1	16
szacunkowa liczba osób bezrobotnych, poszukujących pracy lub nie pozostających w zatrudnieniu, będących w wieku aktywności zawodowej korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, w tym:					
osoby niepełnosprawne ogółem	2 719	181	0/1	1 039/1	15
<i>w tym z zaburzeniami psychicznymi</i>	495	41	0/2	200/1	12
osoby opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego	102	6	2/4	10/5	18
osoby opuszczające domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie	0	0	0/13	0/13	13
osoby opuszczające domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	0	0	0/13	0/13	13
osoby opuszczające rodziny zastępcze	213	12	2/1	25/1	18
osoby opuszczające schroniska dla nieletnich	3	1	0/13	3/1	14
osoby opuszczające zakłady poprawcze	13	1	0/9	5/1	14
osoby opuszczające specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze	5	1	0/11	2/2	14
osoby opuszczające młodzieżowe ośrodki wychowawcze	21	1	0/6	5/1	15
<i>w tym uzyskujący pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej - OGÓŁEM</i>	216	14	0/2	36/1	16
uchodźcy, cudzoziemcy posiadający zgodę na pobyt tolerowany oraz posiadający zgodę na osiedlenie się, zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony, zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE lub objęci ochroną uzupełniającą - OGÓŁEM	0	0	0/12	0/12	12

min – najmniejsza wskazana liczba klientów, max – największa wskazana liczba klientów, N – liczba jednostek

Jeżeli chodzi o szacunki dotyczące ogólnej liczby klientów możliwej do objęcia działaniami aktywizacyjnymi w przyszłym roku, które przedstawiły miejskie ośrodki powiatów grodzkich, to ogółem wynosi ona około 450¹¹. Natomiast liczba osób przewidzianych do takich działań wśród korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia to około 250 osób.

W odniesieniu do szczegółowych grup pełna analiza nie jest możliwa (dane przedstawia tabela nr.18).

Tbl.18. MOPS – Szacowana liczba klientów, wobec których będzie można podjąć działania aktywizujące w ramach PO KL w 2009 r.

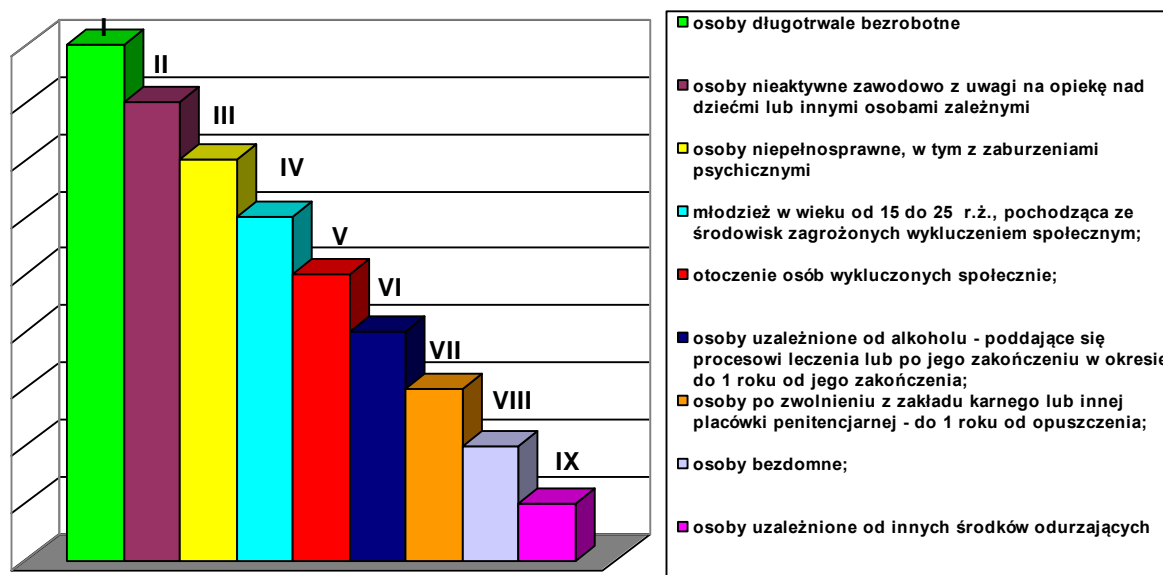
klienci	łączna liczba klientów	Średnia liczba klientów	Nowy Sącz	Tarnów	Kraków
LICZBA KLIENTÓW MOPS - OGÓŁEM	450	225	ok. 300	150	-
LICZBA KLIENTÓW MOPS KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ TYTUŁU BEZROBOCIA - OGÓŁEM	250	125	ok. 150	100	-
szacunkowa liczba osób bezrobotnych, poszukujących pracy lub nie pozostających w zatrudnieniu, będących w wieku aktywności zawodowej korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, w tym:					
osoby długotrwale bezrobotne (pow. 12 m-cy w ciągu ostatnich 2 lat)	180	90	ok.100	80	-
osoby niepełnosprawne ogółem	50	25	ok. 30	20	-
<i>w tym z zaburzeniami psychicznymi</i>	15	15		15	-
osoby po zwolnieniu z zakładu karnego lub innej placówki penitencjarnej (do 1 roku od jej opuszczenia)	2	2	ok. 2	-	-
osoby po zwolnieniu z zakładu karnego lub innej placówki penitencjarnej (do 6 m-cy po jej opuszczeniu)	0	-	-	-	-
osoby bezdomne	0	-	-	-	-
osoby nieaktywne zawodowo z uwagi na opiekę nad dziećmi lub innymi osobami zależnymi	0	-	-	-	-
osoby uzależnione od alkoholu (poddające się procesowi leczenia lub po jego zakończeniu w okresie do 1 roku od jego zakończenia)	5	5	ok. 5	-	-
osoby uzależnione od innych środków odurzających	0	-	-	-	-
młodzież w wieku od 15 do 25 r.ż., pochodząca ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym (nie objęta działaniami OHP)	15	15	ok. 15	-	-
osoby opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego	5	5	ok. 5	-	-
osoby opuszczające domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie	0	-	-	-	-
osoby opuszczające domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	0	-	-	-	-
osoby opuszczające rodziny zastępcze	8	8	ok. 8	-	-
osoby opuszczające schroniska dla nieletnich	0	-	-	-	-
osoby opuszczające zakłady poprawcze	0	-	-	-	-
osoby opuszczające specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze	0	-	-	-	-
osoby opuszczające młodzieżowe ośrodki wychowawcze	7	7	ok. 7	-	-
<i>w tym uzyskujący pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej - OGÓŁEM</i>	0	-	-	-	-
uchodźcy, cudzoziemcy posiadający zgodę na pobyt tolerowany oraz posiadający zgodę na osiedlenie się, zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony, zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE lub objęci ochroną uzupełniającą - OGÓŁEM	0	-	-	-	-

¹¹ 2 mops podały albo przybliżone szacunki, albo informację o tym, iż nie posiadają danych dotyczących określonej grupy klientów, a jeden w ogóle nie wypełnił tej części tabeli.

Sondowane jednostki organizacyjne pomocy społecznej zostały także poproszone w ankiecie o wskazanie rankingu preferencji wsparcia w kontekście określonych grup docelowych. Analiza zebranego materiału wskazuje, iż ośrodki pomocy społecznej na pierwszym miejscu stawiają wsparcie dla osób długotrwale bezrobotnych. Na drugim miejscu gminy widzą potrzebę wsparcia osób nieaktywnych zawodowo z uwagi na opiekę nad dziećmi lub osobami zależnymi, a na trzeciej pozycji pod względem wagi problemu gminy wskazały pomoc dla osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi. Na kolejnych pozycjach znalazło się wsparcie dla następujących grup osób wykluczonych:

- młodzież w wieku od 15 do 25 r.ż., pochodząca ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym
- otoczenie osób wykluczonych społecznie
- osoby uzależnione od alkoholu
- osoby po zwolnieniu z zakładu karnego lub innej placówki penitencjarnej
- osoby bezdomne
- osoby uzależnione od innych środków odurzających.

Wykres.5. OPS - Ranking ważności wsparcia dla grup docelowych



Uzasadniając swoje wybory ośrodki pomocy społecznej najczęściej wskazywały na wielkość danej grupy oraz jej trudną sytuację. Dodatkowo, w zależności od specyfiki danej grupy, jednostki wymieniały różne inne argumenty uzasadniające wybór beneficjentów ostatecznych. W odniesieniu do osób długotrwale bezrobotnych

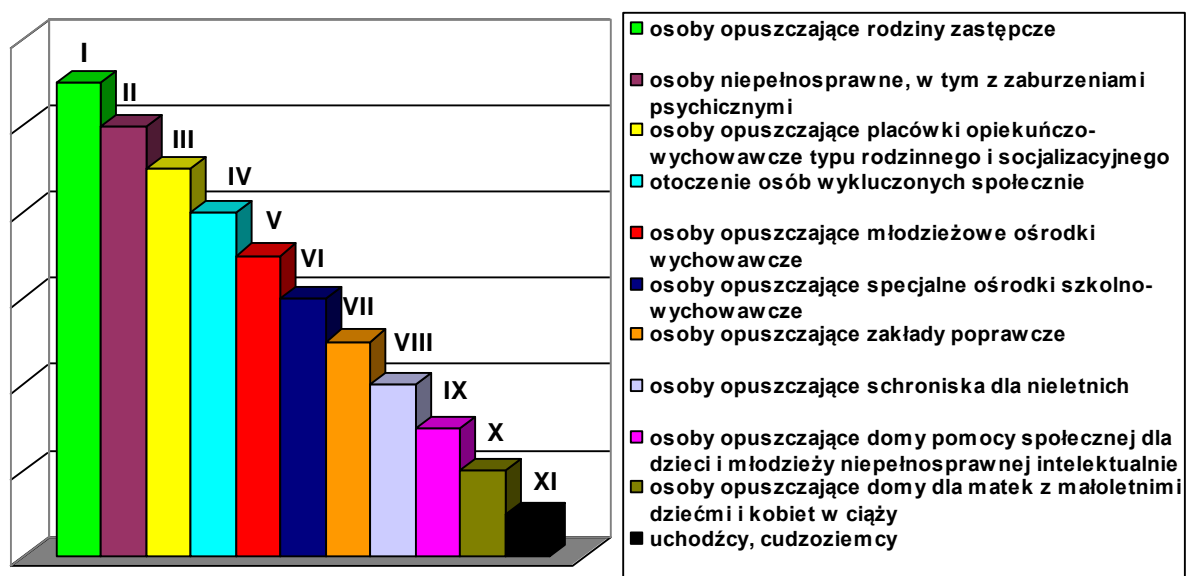
pojawiła się konieczność podnoszenia kwalifikacji beneficjentów oraz interwencja socjalna przystosowująca do warunków istniejących na rynku pracy.

Potrzebę wsparcia osób nieaktywnych zawodowo z uwagi na opiekę nad dziećmi lub innymi osobami zależnymi jednostki argumentowały dodatkowo, podobnie jak w poprzedniej grupie, trudnościami w przystosowaniu do nowych realiów rynku pracy, ale także ograniczeniami czasowymi z powodu sytuacji rodzinnej oraz dużym zagrożeniem wykluczeniem społecznym, zarówno samych beneficjentów ostatecznych, jak i ich rodzin. Uzasadniając wybór osób niepełnosprawnych, jako preferowanej grupy docelowej ops wskazywały (oprócz wymienionych dwóch głównych przyczyn) dodatkowo brak ofert wsparcia dla tej grupy, zarówno związanych z leczeniem i rehabilitacją, jak i pomocą psychologiczną, a także trudną sytuację zdrowotną i wynikające z niej ograniczenia w zatrudnieniu oraz brak ofert pracy na rynku. Jeżeli chodzi o młodzież, to gminy pisały, iż grupa ta jest dla nich kluczowa także dlatego, iż obarczona jest dużym bagażem negatywnych wzorców, które należy zmienić oraz o konieczności podnoszenia kwalifikacji, koniecznych do zaistnienia na rynku pracy.

Według pcpr priorytetem w powiatach powinno być wsparcie dla osób opuszczających rodziny zastępcze. Na drugim miejscu wskazano wsparcie dla osób niepełnosprawnych, a na trzecim – pomoc dla osób opuszczających placówki opiekuńczo – wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego. W dalszej kolejności lokowano wsparcie dla:

- otoczenia osób wykluczonych społecznie
- osób opuszczających młodzieżowe ośrodki wychowawcze
- osób opuszczających specjalne ośrodki szkolno - wychowawcze
- osób opuszczających zakłady poprawcze
- osób opuszczających schroniska dla nieletnich
- osób opuszczających domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie
- osób opuszczających domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży
- uchodźców, cudzoziemców.

Wykres.6. PCPR - Ranking ważności wsparcia dla grup docelowych



Centra powiatów ziemskich, uzasadniając swoje wybory – podobnie jak ośrodki pomocy społecznej – najczęściej wskazywały na wielkość danej grupy oraz jej trudną sytuację. Niektóre pcpr, wyjaśniały dlaczego poszczególne grupy znalazły się na dalszych miejscach listy rankingowej. Najczęstszym argumentem był brak klientów, których można by zakwalifikować do danej kategorii osób.

Jeżeli chodzi o miejskie ośrodki powiatów grodzkich to nie można właściwie ustalić wspólnego rankingu ważności wspierania przez nich w roku przyszłym beneficjentów ostatecznych. O ile na pierwszym miejscu dwa z nich stawiają wsparcie dla długotrwale bezrobotnych, o tyle trzeci stawia tę grupę dopiero na VII pozycji. Osoby niepełnosprawne są dla wszystkich mops ważne (dwa plasują tę grupę na II miejscu, jeden na I). Na kolejnym miejscu, pod względem wagi problemu, dwa z nich stawiają młodzież w wieku 15 - 25 r.ż. pochodzącą ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym, dla trzeciego z nich problemy tej grupy docelowej zajmują VI miejsce.

Uzasadniając swoje wybory mops powiatów grodzkich, podobnie jak poprzednie jednostki pomocy społecznej, kierowały się wielkością wymienionych grup wśród klientów pomocy społecznej oraz „wagą potencjalnych skutków społecznych, jakie wystąpią, gdy wobec tych grup nie zostaną podjęte dodatkowe formy oddziaływań” (jak ogólnie argumentował jeden mops).

Na koniec rozdziału dotyczącego aktywnej integracji poproszono badane jednostki pomocy społecznej o wskazanie preferowanych form wsparcia dla poszczególnych grup beneficjentów ostatecznych¹².

Próbując dostosować narzędzia aktywnej integracji do potrzeb różnych grup docelowych ośrodki pomocy społecznej wybierały głównie kontrakty socjalne. Wyjątek stanowi pomoc dla osób niepełnosprawnych, wobec których ops planują zaproponować w jednakowym stopniu kontrakt socjalny i program aktywności lokalnej. Należy też dodać, iż jednostki czasem wybierały obydwa narzędzia aktywnej integracji.

Analizując preferowane formy wsparcia w ramach wspomnianych narzędzi aktywnej integracji należy stwierdzić, iż najczęściej ops mają zamiar stosować pracę socjalną (lub środowiskową pracę socjalną) oraz zasiłki i pomoc w naturze. Wyjątek stanowi przewidziana przez gminy pomoc dla osób długotrwale bezrobotnych - żaden ośrodek nie wybrał w/w form wsparcia. Kolejną często wybieraną przez ops formą wsparcia są instrumenty aktywnej integracji, w ramach których jednostki planują stosować zestaw, jaki jest zaproponowany w „Zasady przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych OPS, PCPR oraz ROPS w ramach PO KL 2007-2013”. Najczęściej jednak ops wybierały instrumenty aktywizacji zawodowej. Prace społecznie użyteczne oraz różne działania o charakterze integrującym były wybierane przez część ośrodków gminnych jako formy wsparcia wobec:

- osób długotrwale bezrobotnych
- osób po zwolnieniu z zakładu karnego lub innej placówki penitencjarnej
- osób bezdomnych
- osób nieaktywnych zawodowo z uwagi na opiekę nad dziećmi lub innymi osobami zależnymi
- osób uzależnionych od alkoholu
- młodzieży w wieku od 15 - 25 r.ż., pochodzącej ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym
- otoczenia osób wykluczonych społecznie.

¹² Jednostki, które wypełniły tabelę czasem wybierając formy wsparcia przypisywały im nieadekwatnie narzędzia aktywnej integracji. Nie zawsze też stosowały się do podanych dyspozycji (nie podawano np. form wsparcia lub narzędzi aktywnej integracji). Spowodowało to, iż istniejące dane są niekompletne.

W planowaniu pomocy osobom niepełnosprawnym – w ramach programu aktywnej integracji - część ops wskazywała na możliwość wykorzystania działań o charakterze integrującym oraz środowiskowym.

Niestety niewiele powiatowych centrów pomocy rodzinie wskazało preferowane w pracy z różnymi grupami docelowymi narzędzia aktywnej integracji oraz formy wsparcia. Liczba odpowiadających centrów zmieniała się w zależności od grupy beneficjentów i wynosiła od 2 do 16 jednostek. Analiza form wsparcia priorytetowych dla pcpw będzie zatem bardzo okrojona. Najczęściej wybieranym narzędziem aktywnej integracji, podobnie jak w ops, jest kontrakt socjalny. Pracę socjalną oraz zasiłki i pomoc w naturze centra mają zamiar stosować najczęściej (także podobnie jak ops) dla osób opuszczających placówki opiekuńczo - wychowawcze. Jeżeli chodzi o dwa pozostałe narzędzia aktywnej integracji (program aktywnej integracji i wsparcie działań na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych) to wskazania dotyczące form wsparcia są pojedyncze i nie da się wyróżnić w nich żadnej tendencji. Jednostki, które wybrały dwa lub wszystkie narzędzia aktywnej integracji najczęściej wskazywały, iż w przyszłym roku będą stosować, zwłaszcza wobec osób niepełnosprawnych, zasiłki i pomoc w naturze oraz instrumenty aktywnej integracji w ramach kontraktu socjalnego i wsparcia działań na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

W miejskich ośrodkach powiatów grodzkich najczęściej wybieranym narzędziem aktywnej integracji w ramach pracy z grupami docelowymi był kontrakt socjalny, choć niemal równie często wybierały one inne narzędzia do pracy z beneficjentami ostatecznymi. Jeżeli chodzi o formy wsparcia to ośrodki powiatów grodzkich wybierały właściwie wszystkie dostępne w PO KL.

ŚRODKI FINANSOWE NA REALIZACJĘ ZADAŃ POMOCY SPOŁECZNEJ

Osobny dział ankiety skierowanej do badanych jednostek dotyczył środków finansowych na realizację świadczeń¹³. By zebrać informacje odnoszące się do tej kwestii tj. stopnia zabezpieczenia finansowego zadań pomocy społecznej, zapytaliśmy szczegółowo powiatowe centra pomocy rodzinie oraz ośrodki pomocy społecznej, w tym także ośrodki z powiatów grodzkich o pokrycie zapotrzebowania na wypłaty świadczeń z obszaru zadań własnych i zadań z zakresu administracji rządowej, na 2008 r.¹⁴

Powiaty odnośnie środków na zadania własne o charakterze obowiązkowym pytaliśmy o stopień zabezpieczenia funduszy: na przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz kontynuowanie nauki wychowankom: placówek opiekuńczo - wychowawczych typu rodzinnego i socjalizacyjnego, domów pomocy dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, rodzin zastępczych, schronisk dla nieletnich, zakładów poprawczych, specjalnych ośrodków szkolno - wychowawczych lub młodzieżowych ośrodków wychowawczych. Pytaliśmy o środki na organizowanie rodzinnej opieki w zastępczej, tj. udzielanie pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych oraz wypłacanie wynagrodzenia z tytułu pozostawania w gotowości przyjęcia dziecka lub świadczonej opieki i wychowania – niespokrewnionym z dzieckiem zawodowym rodzinom zastępczym. Następnie pytano o stopień zaspokojenia potrzeb finansowych na pokrycie kosztów utrzymania dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo - wychowawczych i w rodzinach zastępczych na terenie innego powiatu (jeśli istnieje konieczność umieszczenia dziecka poza właściwą terytorialnie placówką).

¹³ Jednostki miały oszacować w jakim % środki przyznane w projekcie budżetu na rok 2008 pozwolą zaspokoić istniejące potrzeby. Liczba 0 oznaczała całkowity brak zaspokojenia potrzeb, liczba 100 optymalny poziom zaspokojenia potrzeb, wartości powyżej 100 oznaczały nadwyżkę zasobów w stosunku do potrzeb.

¹⁴ Szczegółowa analiza poszczególnych rozkładów zmiennych może być nieco zaburzona, gdyż prawdopodobnie pojedyncze jednostki brak potrzeb oznaczyły liczbą „0”, zarezerwowaną dla całkowitego braku środków na określony cel. Nie zmienia to jednak wykazanej tendencji.

W powiatowych centrach wypłata środków przeznaczonych na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki osób opuszczających placówki była zabezpieczona średnio w prawie 99%¹⁵ (wartość ta w poprzednim badaniu była nieco niższa i wyniosła 92%). Rozpiętość w tej kwestii to poziom od pełnego zabezpieczenia (16 powiatów) do zabezpieczenia w 94 (1 powiat) i 80% (1 powiat).

Podobnie wygląda zabezpieczenie środków na inne zadanie własne - rodziny zastępcze. Zadanie to powiaty zabezpieczają średnio, podobnie jak w roku poprzednim, w 95% - od 80% w jednym z powiatów, poprzez 82, 84, 90 (3 powiaty) i 95%(3 powiaty), do 100%-owego zabezpieczenia w 9 centrach.

Środków na utrzymanie dzieci z terenu powiatu umieszczonych w placówkach opiekuńczo - wychowawczych i rodzinach zastępczych na innym terenie w zasadzie nie brakuje. Są one zabezpieczone przeciętnie w 98% (w roku ubiegłym średnio w 96%) - w 13 powiatach w całości, w pozostałych powiatach na poziomie od 85 do 98%.

Tbl.19. PCPR - Stopień zaspokojenia potrzeb finansowych na 2008 r.

jednostka	Rodzaj świadczenia	Średni stopień zaspokojenia potrzeb finansowych w %	min w %	max w %	N
PCPR	zadania własne - obowiązkowe				
	pomoc pieniężna na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki dla osób opuszczających niektóre typy placówek	98,6%	80%	100%	18
	pomoc pieniężna na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dzieci i wypłacanie wynagrodzeń rodzinom zastępczym	94,5%	80%	100%	18
	Utrzymanie dzieci z terenu powiatu umieszczonych w POW i rodzinach zastępczych na terenie innego powiatu	97,9%	85%	100%	18
	zadania własne - fakultatywne				
	jednorazowa pomoc przyznawana przez starostę rodzinom zastępczym	90,3%	50%	100%	18
	zadania zlecone				
	opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne za uchodźców	37,5%	0%	100%	8

min – najniższy wskazywany poziom zabezpieczenia środków, max – najwyższy wskazywany poziom zabezpieczenia środków, N – liczba jednostek realizujących dane zadanie.

Nieco mniej środków przeznaczyci starostowie na przydzielanie rodzinom zastępczym jednorazowej pomocy, będącej zadaniem fakultatywnym. Środków na to świadczenie nie zabraknie w 10 powiatach, pozostałe 9 powiatów niedobory środków w stosunku

¹⁵ przeciętna ze wszystkich ankietowanych powiatów.

do potrzeb szacuje na 5 do 50%. Średnio są one zaspakajane w powiatach ziemskich w 90% (w roku poprzednim 86%).

Środki na opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne za osoby posiadające status uchodźcy (zadanie zlecone finansowane przez administrację rządową) mają w 100% zapewnione 3 powiaty. 5 powiatów podało, że w ogóle nie mają w budżecie środków na ten cel, a 9 pcpr, iż nie planowały takich wydatków. 2 powiaty nie udzieliły na to pytanie odpowiedzi. Można sądzić, iż środki na ten cel nie zostały uwzględnione w budżecie na 2008 r. z powodu braku takich potrzeb.

Powiaty grodzkie – Kraków, Nowy Sącz i Tarnów, środki na zadania własne o charakterze obowiązkowym tj.: pomoc pieniężną na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki dla osób opuszczających niektóre typy placówek mają zabezpieczone średnio w 88% (w roku poprzednim w 87%) - od 80 do 100%. Środki na pomoc pieniężną na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dzieci i wypłacanie wynagrodzeń rodzinom zastępczym miejskie ośrodki mają przeciętnie zarezerwowane w 93% (od 84 do 100%), podobnie jak w roku poprzednim. Środki na utrzymanie dzieci z terenu powiatu umieszczonych w POW i rodzinach zastępczych na terenie innego powiatu zabezpieczone są średnio w 89% (podobnie jak w roku poprzednim) tj. od 71 do 100%.

Tbl.20. MOPS - Stopień zaspokojenia potrzeb finansowych na 2008 r. - zadania powiatu

jednostka	Rodzaj świadczenia	Średni stopień zaspokojenia potrzeb finansowych w %	min w %	max w %	N
MOPS	zadania własne - obowiązkowe				
	pomoc pieniężna na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki dla osób opuszczających niektóre typy placówek	88,0%	80%	100%	3
	pomoc pieniężna na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dzieci i wypłacanie wynagrodzeń rodzinom zastępczym	93,0%	84%	100%	3
	Utrzymanie dzieci z terenu powiatu umieszczonych w POW i rodzinach zastępczych na terenie innego powiatu	88,7%	71%	100%	3
	zadania własne - fakultatywne				
	jednorazowa pomoc przyznawana przez prezydenta rodzinom zastępczym	93,0%	84%	100%	3
	zadania zlecone				
	opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne za uchodźców	50,0%	0%	100%	2

min – najniższy wskazywany poziom zabezpieczenia środków, max – najwyższy wskazywany poziom zabezpieczenia środków, N – liczba jednostek realizujących dane zadanie.

Jeden powiat grodzki uznał projektowane sumy dot. w/w zadań za w pełni wystarczające do pokrycia istniejących potrzeb, pozostałe – nie. To powoduje, iż powiaty grodzkie pod względem budżetowego zabezpieczenia realizowanych zadań obowiązkowych wypadły trochę słabiej niż powiaty ziemskie. Natomiast nieco wyższa niż w powiatach ziemskich jest w powiatach grodzkich pula środków na jednorazową pomoc prezydenta przyznawaną rodzinom zastępczym (zadanie fakultatywne). Także opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne dla uchodźców, będące zadaniem zleconym jest przeciętnie lepiej zabezpieczone w powiatach grodzkich. Bliższa analiza wykazuje jednak, że tak naprawdę tylko jednym z nich są one całkowicie wystarczające, w drugim w ogóle nie pokrywają one potrzeb, trzeci nie realizuje tego zadania.

Podobnemu sondażowi, jak opisany powyżej, poddano ankietowane gminy. Poziom zabezpieczenia środków finansowych na realizację zadań także w przypadku gmin nie jest pełny. Podobnie jak powiaty, gminy miały procentowo oszacować finansowe zabezpieczenie realizowanych zadań, czyli liczba 0 oznaczać miała całkowity brak środków na dane świadczenie, liczba 100 - pełne finansowe zabezpieczenie zadania. Właściwie w przypadku każdego z zadań gminnych znalazły się takie ośrodki, które wskazywały na pełne zabezpieczenie środków na dany cel (przeważnie większość), ale i takie gminy, które wykazywały ich całkowity brak. Szczególne braki - tak jak w poprzednim badaniu - ujawniają się w zabezpieczeniu środków na: przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowego – średnie zabezpieczenie 40% (w roku poprzednim - 31%). Środków na przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowego nie posiadało w ogóle 39 ops (poprzednio 72), a 77 nie realizuje tego zadania. 25 gmin (w ubiegłym roku 30 gmin) środki finansowe na ten cel miało zabezpieczone w 100%-tach.

Wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom nie mającym dochodu jest zabezpieczone średnio w 79% (w poprzednim roku - 64%). W obszarze wypłacania zasiłków celowych pokrywających wydatki na świadczenia zdrowotne, całkowicie brakowało środków finansowych w 17 gminach (poprzednio w 34 gminach). Z kolei w 83 kolejnych ops problem taki nie istniał (poprzednio w 76) czyli zabezpieczenie potrzeb finansowych w tym zakresie było pełne.

W tym miejscu należy zaznaczyć, iż analiza poprzedniego i aktualnego bilansu wskazuje, iż zwiększa się w budżetach gminnych poziom zabezpieczenia środków finansowych na realizację świadczeń pomocy społecznej.

Tbl.21 . OPS - Stopień zaspokojenia potrzeb finansowych na 2008 r. - zadania własne gminy o charakterze obowiązkowym

jednostka	Rodzaj świadczenia	średni stopień zaspokojenia potrzeb finansowych w %	min w %	max w %	N
OPS	udzielanie schronienia	66,4%	0	100	109
	zapewnianie posiłku	94,7%	10	100	154
	<i>w tym dożywianie dzieci</i>	95,3%	0	100	151
	zapewnianie niezbędnego ubrania	87,6%	0	100	146
	wypłacanie zasiłków okresowych	86,1%	0	100	153
	wypłacanie zasiłków celowych	89,7%	30	100	153
	wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego	81,3%	0	100	151
	wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom nie mającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ	78,50	0	100	117
	przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowego	39,7%	0	100	66
	opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny	67,2%	0	100	96
	organizowanie usług opiekuńczych (w tym usług specjalistycznych)	82,6%	0	100	127
	sprawianie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym	92,1%	0	100	145
	ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w dps	87,7%	0	100	145

min – najniższy wskazywany poziom zabezpieczenia środków, max – najwyższy wskazywany poziom zabezpieczenia środków, N – liczba jednostek realizujących dane zadanie.

W grupie zadań gminnych o charakterze obowiązkowym najwyższy przeciętny stopień zabezpieczenia środków dotyczył „zapewnienia posiłku” – przeciętna dla wszystkich gmin to 95%. Na to zadanie 100% potrzebnych środków posiadało 127 gmin, a całkowicie ich brakowało tylko w 1. Równie wysoki poziom zabezpieczenia środków wykazały gminy odnośnie sprawienia pogrzebu – pokrycie potrzeb w 92% i wypłacania zasiłków celowych - średnia dla wszystkich gmin 90%.

Z zadań własnych gmin o charakterze fakultatywnym dość mało aktywną formą pomocy (wykazano to również w latach poprzednich) wydaje się być przyznawanie

świadczeń na ekonomiczne usamodzielnienie (zasiłki, pożyczki, pomoc w naturze). 50 gmin (w ubiegłym roku 99 gmin) nie zabezpieczyło w projektach budżetów na rok 2008 żadnych środków na ten cel, a nie realizuje tego zadania 79 jednostek gminnych. Średni stopień zabezpieczenia finansowego takich świadczeń w województwie wynosi 18,1%. Środki na wypłacanie specjalnych zasiłków celowych gminy przeciętnie zabezpieczyły w 82% (poprzednio w 74%). Środków na ten rodzaj świadczenia całkowicie brakowało tylko w dwóch gminach.

Tbl.22. OPS - Stopień zaspokojenia potrzeb finansowych na 2008 r. - zadania własne gmin

Rodzaj świadczenia	średni stopień zaspokojenia potrzeb finansowych w %	min w %	max w %	N
wypłacanie zasiłków specjalnych celowych	82,0%	0	100	151
wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie	18,1%	0	100	63

min – najniższy wskazywany poziom zabezpieczenia środków, max – najwyższy wskazywany poziom zabezpieczenia środków, N – liczba jednostek realizujących dane zadanie.

Poziom zabezpieczenia środków finansowych na zadania administracji rządowej zlecone gminom jest znacznie wyższy od poziomu finansowania zadań własnych gmin, pokrywanych z budżetów lokalnych samorządów. Środki zabezpieczone na wypłatę zasiłków stałych, przysługujących osobom całkowicie niezdolnym do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności oraz środki na opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ można uznać za zaspakajające w pełni istniejące potrzeby – przeciętna dla województwa odpowiednio 99,5% oraz 98,5% (w roku ubiegłym - 99,6% i 99%). Tylko sześć gmin pisze (poprzednio 5 gmin) o braku środków na zasiłki stałe (od 10% do 40%), a pięć innych podaje nadwyżkę środków na ten cel – potrzeby zaspokojone w 101, 110 i 120 procentach. Środki na opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne ma w pełni zabezpieczone 146 gmin (poprzednio 153), w tym cztery podają nadwyżki w tym zakresie – tj. o 1, 15 i 70%. Natomiast wiele gmin (78 ops) nie realizuje zadania związanego z organizowaniem i świadczeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi lub nie posiada zupełnie środków na ten cel (26 ops). Tylko 22 ops wykazują pełne ich zabezpieczenie (poprzednio 31), pozostałe 15 ośrodków podaje braki na pokrycie od 10 do 90% potrzeb.

Tbl.23. OPS - Stopień zaspokojenia potrzeb finansowych w 2008 r. - zadania zlecone gminom

jednostka	Rodzaj świadczenia	średni stopień zaspokojenia potrzeb finansowych w %	min w %	max w %/N	
OPS	wypłacanie zasiłków stałych	99,5%	60	120	152
	opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ	98,5%	0	170	151
	organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	49,1%	0	100	63

min – najniższy wskazywany poziom zabezpieczenia środków, max – najwyższy wskazywany poziom zabezpieczenia środków, N – liczba jednostek realizujących dane zadanie.

Tbl.24. MOPS - Stopień zaspokojenia potrzeb finansowych na 2008 r. - zadania własne gminy o charakterze obowiązkowym

jednostka	Rodzaj świadczenia	średni stopień zaspokojenia potrzeb finansowych w %	min w %	max w %	N
MOPS	udzielanie schronienia	100,0%	100	100	2
	zapewnianie posiłku	100,0%	100	100	3
	<i>w tym dożywianie dzieci</i>	100,0%	100	100	3
	zapewnianie niezbędnego ubrania	100,0%	100	100	3
	wypłacanie zasiłków okresowych	90,0%	70	100	3
	wypłacanie zasiłków celowych	96,7%	90	100	3
	wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego	100,0%	100	100	2
	wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom nie mającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ				
	przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowego	100,0%	100	100	1
	opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny...	100,0%	100	100	2
	organizowanie usług opiekuńczych (w tym usług specjalistycznych)	90,0%	80	100	3
	sprawianie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym	100,0%	100	100	3
	ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w dps	98,3%	95	100	3

min – najniższy wskazywany poziom zabezpieczenia środków, max – najwyższy wskazywany poziom zabezpieczenia środków, N – liczba jednostek realizujących dane zadanie.

Zabezpieczenie finansowe zadań gminnych prowadzonych przez miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich jest wyższe niż zabezpieczenie finansowe zadań realizowanych przez pozostałe gminy. W przypadku żadnego z zadań gminnych realizowanych przez ops nie wykazano 100% zabezpieczenia

środków. W przypadku zadań gminnych realizowanych przez mops powiatów grodzkich w obszarze udzielania schronienia; zapewniania posiłku; dożywiania dzieci; zapewniania niezbędnego ubrania; wypłacania zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego; przyznawania zasiłków celowych w formie biletu kredytowego; opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny; oraz sprawiania pogrzebu, w tym osobom bezdomnym zabezpieczenie środków było pełne. Przy czym warto zaznaczyć, że roku poprzednim mops powiatów grodzkich wykazały mniej niż obecnie zadań mających pełne pokrycie w środkach.

Środki na zadanie określone w ustawie jako „udzielanie schronienia” mają w pełni zabezpieczone 2 mops grodzkie, jeden nie wykazał potrzeb w tym zakresie.

Zadania posiadające niewielkie braki w finansowaniu w powiatach grodzkich to zasiłki okresowe oraz organizowanie usług opiekuńczych (w tym specjalistycznych) – średnio 90% zaspokojenia potrzeb.

W powiatach grodzkich, podobnie jak w pozostałych gminach i tak, jak w poprzednim badaniu nie realizuje się pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie. Tylko jeden mops ma środki na ten cel zabezpieczone w budżecie. Dwa pozostałe nie realizują tej formy pomocy.

Tbl.25. MOPS - Stopień zaspokojenia potrzeb finansowych na 2008 r. - zadania własne gminy

Rodzaj świadczenia	średni stopień zaspokojenia potrzeb finansowych w %	min w %	max w %	N
wypłacanie zasiłków specjalnych celowych	96,7%	90	100	3
wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie	100,0%	100	100	1

min – najniższy wskazywany poziom zabezpieczenia środków, max – najwyższy wskazywany poziom zabezpieczenia środków, N – liczba jednostek realizujących dane zadanie.

Zabezpieczenie środków w budżetach powiatów grodzkich na realizację zadań zleconych tj. wypłacanie zasiłków stałych i opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne mops oceniają jako pełne lub przewyższające potrzeby. Brakuje natomiast środków na organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych

dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Niezaspokojenie 20 i 40% potrzeb wykazały dwa z trzech miejskich ośrodków pomocy społecznej.

Tbl.26. MOPS - Stopień zaspokojenia potrzeb finansowych na 2008 r. - zadania zlecone gminom

jednostka	Rodzaj świadczenia	średni stopień zaspokojenia potrzeb finansowych w %	min w %	max w %	N
MOPS	wypłacanie zasiłków stałych	106,3%	100	114	3
	opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ	102,7%	100	108	3
	organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	80,0%	60	100	3

min – najniższy wskazywany poziom zabezpieczenia środków, max – najwyższy wskazywany poziom zabezpieczenia środków, N – liczba jednostek realizujących dane zadanie.

KADRA POMOCY SPOŁECZNEJ

Ta część opracowania to bilans zatrudnienia w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej. Wszystkie jednostki poproszono o wpisanie stanu zatrudnienia na dzień 1.03.2008 r., zarówno jeżeli chodzi o ogół zatrudnionych, jak i poszczególne rodzaje służb pracowniczych, a przede wszystkim zaś pracowników socjalnych. Zapytano sondowane jednostki także o braki w zatrudnieniu na poszczególnych stanowiskach, w podziale na: zatrudnienie niezbędne do realizacji dotychczasowych zadań z zakresu pomocy społecznej i zatrudnienie związane z nowym obowiązkiem jednostek – realizacją projektów systemowych PO KL (Podziałania 7.1.1 „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej” oraz 7.1.2 „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie”.

Powiatowe centra pomocy rodzinie w Małopolsce, według stanu na dzień 31.03.2008 r. zatrudniają od 4 do 29 pracowników. Najczęściej w pcpwr zatrudnia się 6 do 10 pracowników – 10 jednostek (52,6% ogółu). Średnio powiatowe centrum pomocy rodzinie zatrudnia nieco ponad 12 pracowników, w tym 3 pracowników socjalnych. Istnieją jednak dość duże różnice w zatrudnieniu tych ostatnich między pcpwr-ami. Trzy jednostki zatrudniają tylko 3 pracowników, a jeden – dziewięciu. Najczęściej jednak pracuje tu 2 pracowników socjalnych.

Tbl.27. PCPR - Poziom zatrudnienia

jednostka	liczba pracowników ogółem	liczba jednostek	%
PCPR	1-5	1	5,3%
	6-10	10	52,6%
	11-20	5	26,3%
	21-29	3	15,8%
Ogółem		19	100,0%

Poziom zatrudnienia w miejskich ośrodkach pomocy społecznej powiatów grodzkich jest znacznie wyższy – 89 i 84 pracowników w Nowym Sączu i Tarnowie oraz 613 pracowników w Krakowie. Średnio przypada 262 pracowników na jednostkę, w tym przeciętnie 148 pracowników socjalnych w każdym z mops. W dwóch z trzech miejskich ośrodków powiatów grodzkich nie ma specjalistów pracy z rodziną.

Tbl.28. MOPS - Poziom zatrudnienia

jednostka	liczba pracowników ogółem	liczba jednostek	%
MOPS	89	1	33,3%
	83	1	33,3%
	613	1	33,3%
Ogółem		3	100,0%

Przeciętny ośrodek pomocy społecznej w Małopolsce zatrudnia, podobnie jak w poprzednim roku średnio 13 pracowników (tak jak pcpr). Szczegółowe dane pokazują jednak, że poziom zatrudnienia jest znacznie zróżnicowany w poszczególnych jednostkach. Po części jest to uwarunkowane wielkością gminy, na której terenie funkcjonuje ops. Wśród ankietowanych ośrodków najliczniejszą kategorię stanowią, tak jak w powiatach (podobnie jak w roku ubiegłym) te jednostki, które zatrudniają od 6 do 10 pracowników. W gminach takich jednostek jest 62, czyli 41% wszystkich uczestniczących w bilansie (w roku ubiegłym 68, czyli 43%). Liczną grupę stanowią ops, w których zatrudnionych jest do 5 pracowników. Jest to 38 (o jeden więcej niż roku temu) ośrodków, co stanowi 25% wszystkich ops-ów, podczas gdy w powiatach taka jednostka była tylko jedna. Trzecią kategorię ośrodków pod względem ilości zatrudnionych pracowników stanowią te, w których pracuje 11 do 20 osób. Takich jednostek w obecnym badaniu znalazło się 28 jednostek (w poprzednim 26 - 16,6%), czyli 19% badanych (w powiatach było 5 takich pcpr, 26%). Funkcjonują także pojedyncze ośrodki znacząco odbiegające poziomem zatrudnienia od pozostałych, które zatrudniają kilkudziesięciu, nawet 68, pracowników, mimo iż w grupie tej nie są ujęte mops powiatów grodzkich. Generalnie widać, iż jednostki zatrudniające do 10 osób stanowią blisko dwie trzecie ogółu małopolskich ops, a 57,9% wszystkich pcpr.

Tbl.29. OPS - Poziom zatrudnienia

jednostka	liczba pracowników ogółem	liczba jednostek	%
OPS	1-5	38	25,3%
	6-10	62	41,3%
	11-20	28	18,7%
	21-30	6	4,0%
	31-50	10	6,7%
	51-68	6	4,0%
Ogółem		150	100,0%

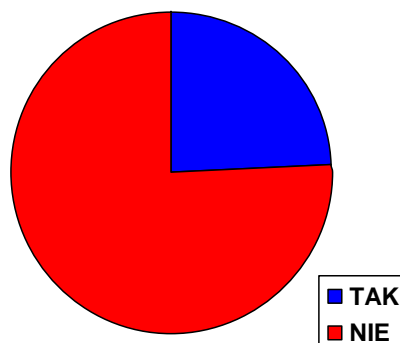
Ustawa o pomocy społecznej nakazuje zatrudniać w ośrodku pomocy społecznej pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy, w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 tysiące mieszkańców, nie mniej jednak niż trzech pracowników „na ośrodek”. Mimo to, wg ankiety, 31 gmin (20,7%) do bieżącej realizacji zadań zatrudnia mniej niż trzech pracowników socjalnych, czyli poniżej ustawowego wymogu. 10 ośrodków (w roku ubiegłym 8) zatrudnia po jednym pracowniku socjalnym (6,7% jednostek), w 21 jednostkach tj. w 14% (poprzednio w 29) pracuje ich dwóch. Pozostałe ośrodki (119 jednostek, 79,3%) zatrudniają pracowników socjalnych zgodnie z przepisami dotyczącymi ich minimalnej ilości - od 3 do 47.

Tbl.30. OPS - Poziom zatrudnienia - pracownicy socjalni

jednostka	liczba pracowników ogółem	ilość jednostek	%
OPS	1	10	6,7%
	2	21	14,0%
	3	30	20,0%
	4-9	68	45,3%
	10-15	12	8,0%
	16-25	7	4,7%
	powyżej 26	2	1,3%
Ogółem		150	100,0%

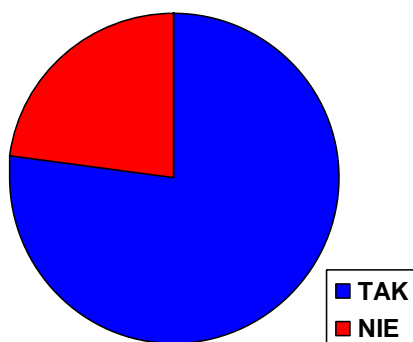
Powyższe ustalenia są zweryfikowane poprzez odpowiedzi na dwa pytania postawione w dalszej części ankiety. Otóż jak wynika z analizy, tylko 37 ops (24,3%) deklaruje, że spełnia wymóg zatrudniania jednego pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców, natomiast 34 jednostki (23%) zatrudniają mniej niż trzech takich pracowników¹⁶.

Wykres.7. OPS – Zatrudnienie pracowników socjalnych w proporcji: 1 na 2 000 mieszkańców gminy (stan obecny wg ankiet)



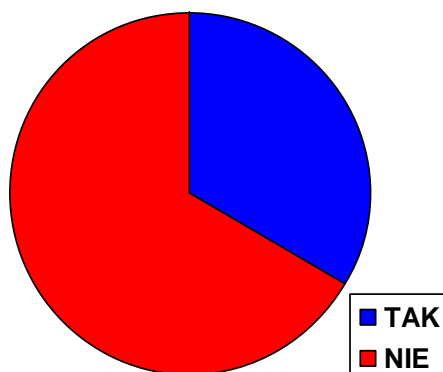
¹⁶ Według danych MPiPS-03 I-XII 2007 SYRIUSZ na dzień 31 XII 2007 r. 45 ops nie spełniało wymogu zatrudniania przynajmniej 3 pracowników socjalnych, a w 125 jednostkach brakowało pracowników do wymaganej proporcji: 1 na 2 000 mieszkańców.

Wykres.8. OPS – Zatrudnienie pracowników socjalnych: nie mniej niż 3 (stan obecny wg ankiet)



Jeżeli chodzi o miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, to dwa z nich piszą, że nie spełniają, jak dotąd, wymogu zatrudniania pracowników socjalnych ośrodka w proporcji 1 na 2 000 mieszkańców. Natomiast wszystkie trzy mops (siłą rzeczy, patrząc na ogólny poziom zatrudnienia) zatrudniają przynajmniej trzech pracowników socjalnych w ośrodku.

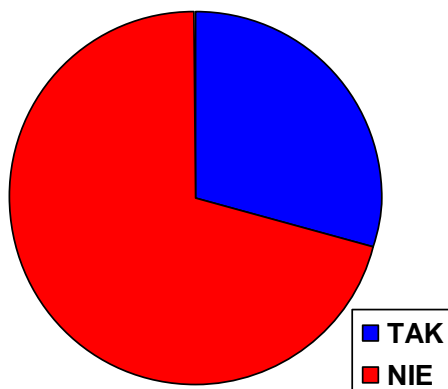
Wykres.9. MOPS – Zatrudnienie pracowników socjalnych w proporcji: 1 na 2 000 mieszkańców miasta (stan obecny wg ankiet)



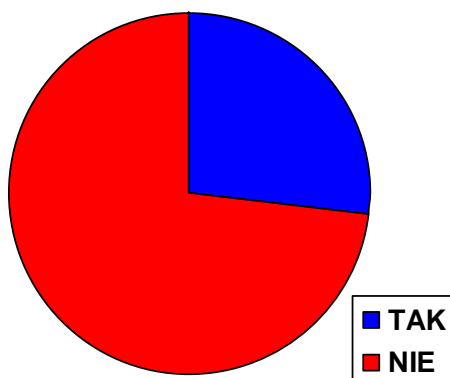
Wymóg zatrudniania odpowiedniej ilości pracowników socjalnych jest także istotny z punktu widzenia PO KL, gdyż jest tzw. wymogiem organizacyjnym (obok tzw. wymogu merytorycznego, jakim jest posiadanie lokalnej strategii) warunkującym udział jednostki w realizacji projektu systemowego. Gminy przystępujące do systemu, a nie spełniające tego wymogu w dniu składania projektów, zobligowane są ten obowiązek zrealizować do 31 grudnia 2010 r. Mimo, iż termin wypełnienia tego ultimatum w kontekście realizacji projektu systemowego (ustawowy wymóg obowiązuje od dawna) upływa dopiero za dwa lata zapytano jednostki jak będzie wyglądała sytuacja w tym względzie na koniec bieżącego roku.

I tak, analiza pokazuje, że nie mniej niż jednego pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców do końca 2008 r. będzie zatrudniać o 33 gmin więcej niż do tej pory. Natomiast deklaracje spełnienia wymogu zatrudniania w ośrodku przynajmniej trzech pracowników socjalnych do końca bieżącego roku złożyło w ankiecie tylko 10 ops, z tych które dotąd nie spełniały tego warunku (6,7%).

Wykres.10. OPS – Deklaracja spełnienia wymogu zatrudnienia pracowników socjalnych w proporcji: 1 na 2 000 mieszkańców gminy do końca 2008 r.

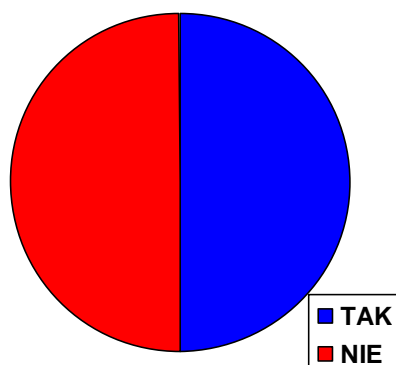


Wykres.11. OPS – Deklaracja spełnienia wymogu zatrudnienia nie mniej niż 3 pracowników socjalnych do końca 2008 r.



Jeżeli chodzi o powiaty grodzkie, to jeden z nich deklaruje w ankiecie, iż do końca tego roku spełni warunek ustawowej proporcji 1/2000, drugi mops nie widzi takiej możliwości. Warunek minimalnej liczby pracowników socjalnych w ośrodku z uwagi na fakt, że są to duże jednostki, wszystkie powiaty grodzkie spełniają już teraz.

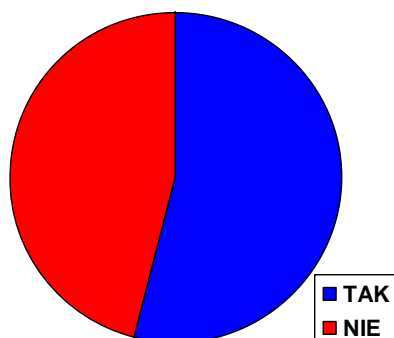
Wykres.12. MOPS – Deklaracja spełnienia wymogu zatrudnienia pracowników socjalnych w proporcji: 1 na 2 000 mieszkańców miasta do końca 2008 r.



Także powiaty mają do spełnienia wymóg formalny związany z zatrudnieniem w centrum, warunkujący ich udział w projekcie systemowym. Do końca 2010 roku powinny one zatrudniać przynajmniej jednego specjalistę ds. osób niepełnosprawnych. W związku z tym w ankiecie zapytano powiatowe centra pomocy rodzinie i miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, ze względu na swą specyfikę realizujące także zadania powiatu z zakresu pomocy społecznej, czy zatrudniają obecnie takich specjalistów, a jeśli nie to, w jakim stopniu spełnią ten wymóg do końca bieżącego roku.

Analiza odpowiedzi na tak postawione pytanie pokazuje, że jeżeli chodzi o stan obecny, to wszystkie powiaty ziemskie, ale i dwa z trzech grodzkich nie zatrudniają w ogóle specjalistów ds. osób niepełnosprawnych. Także do końca 2008 roku powiaty grodzkie nie będą w stanie tego zmienić. Natomiast wśród powiatów ziemskich 7 z nich deklaruje w ankiecie, iż spełnią wymóg zatrudniania w centrum specjalisty ds. osób niepełnosprawnych.

Wykres.13. PCPR – Deklaracja zatrudnienia specjalisty ds. osób niepełnosprawnych do końca 2008 r.



W dalszej części ankiety zapytano sondowane jednostki o braki w zatrudnieniu na poszczególnych stanowiskach, w podziale na: zatrudnienie niezbędne do realizacji dotychczasowych zadań z zakresu pomocy społecznej i zatrudnienie związane z nowym obowiązkiem jednostek – realizacją projektów systemowych PO KL (Podziałania 7.1.1 oraz 7.1.2).

Powiatowe centra pomocy rodzinie - podobnie jak w bilansie ubiegłorocznym – nie wykazują znacznych braków w obsadzie kadrowej centrów na wymienionych w ankiecie stanowiskach (kadra kierownicza, pracownicy socjalni i specjaliści pracy z rodziną, konsultanci, koordynatorzy ds. komputeryzacji, radcy prawni) potrzebnych do realizacji bieżących zadań, mimo iż niski poziom zatrudnienia jednostki powiatowe często wskazują jako najistotniejszy problem utrudniający realizację już nałożonych zadań, a także przystąpienie do nowych inicjatyw. W powiatach stosunkowo najbardziej potrzebni byłiby pracownicy socjalni i specjaliści pracy z rodziną. Niedostateczną liczbę pracowników socjalnych wykazało 10 z 19 pcpr, które potrzebowałyby w sumie 14 takich etatów. Niedobory na stanowiskach specjalistów pracy z rodziną wykazało 6 pcpr, chcąc zatrudnić dodatkowych 7 pracowników. 7 powiatów nie wykazuje braku pracowników socjalnych, 10 – braku specjalistów pracy z rodziną.

13 powiatowych centrów nie wykazuje niedoborów w obsadzie kierowniczej. Trzy centra zgłosiły potrzebę przyznania 1 dodatkowego etatu kierowniczego.

Tbl.31. PCPR - Brakujący pracownicy do realizacji bieżących zadań

Rodzaj jednostki	ilość brakujących pracowników	stanowiska / liczba jednostek					
		kadra kierownicza (l. jednostek)	%	pracownicy socjalni (l. jednostek)	%	specjaliści pracy z rodziną (l. jednostek)	%
PCPR	0	13	81,3%	7	41,2%	10	62,5%
	1	3	18,7%	7	41,2%	5	31,3%
	2	-	-	2	11,7%	1	6,2%
	3	-	-	1	5,9%	-	-
Ogółem		16	100,0%	17	100,0%	16	100,0%

Większość powiatowych centrów pomocy rodzinie nie wykazuje także zapotrzebowania na konsultantów różnych specjalności (13 jednostek, 77%), koordynatorów do spraw komputeryzacji (11 jednostek, 69%), radców prawnych (9 jednostek, 53%). W kategorii „inne brakujące stanowiska” pojedyncze centra

wymieniły brak specjalistów ds. osób niepełnosprawnych oraz pracowników biurowych. W roku ubiegłym dotyczyły one specjalistów takich jak: psycholog - terapeuta, interwent kryzysowy, pracownicy ds. programów oraz pracownik ds. PFRON.

Tbl.32. PCPR - Brakujący pracownicy do realizacji bieżących zadań – c.d.

Rodzaj jednostki	ilość brakujących pracowników	stanowiska / liczba jednostek					
		konsultanci (l. jednostek)	%	koord. ds. komputeryz. (l. jednostek)	%	radcy prawni (l. jednostek)	%
PCPR	0	13	76,5%	11	68,8%	9	52,9%
	0,5	-	-	2	12,5%	1	5,9%
	1	3	17,6%	3	18,7%	7	41,2%
	3	1	5,9%	-	-	-	-
Ogółem		17	100,0%	16	100,0%	17	100,0%

Tbl.33. PCPR - Brakujący pracownicy do realizacji bieżących zadań – c.d.

Rodzaj jednostki	ilość brakujących pracowników	stanowiska / liczba jednostek					
		księgowi (l. jednostek)	%	Specj. ds. zam. publ. (l. jednostek)	%	inni pracownicy (l. jednostek)	%
PCPR	0	11	64,7%	16	100,0%	11	64,7%
	0,5	2	11,8%	-	-	-	-
	1	4	23,5%	-	-	6	35,3%
	2	-	-	-	-	1	5,9%
Ogółem		17	100,0%	16	100,0%	17	100,0%

Miejskie ośrodki powiatów grodzkich, jeśli chodzi o brakujących pracowników socjalnych potrzebnych do realizacji bieżących zadań zgłaszały – nawet większe niż w ubiegłym roku – niedobory w tym zakresie. Dwa mops-y zasygnalizowały potrzebę zatrudnienia dodatkowo pracowników socjalnych (jeden 12, drugi 22).

Jeżeli chodzi o potrzeby w zakresie innych etatów zaproponowanych w ankiecie (widnieją w tabelach) mops-y, podobnie jak pcpr-y nie zgłaszały większego zapotrzebowania. Tylko jeden mops wykazywał braki w zakresie różnych specjalności (2 stanowiska kierownicze, 1 specjalisty pracy z rodziną, 2 konsultantów, 1,5 psychologa oraz 0,5 radcy prawnego) oraz w kategorii „inne” – wskazał na brak pracowników na stanowiskach „głównych specjalistów” oraz pracowników biurowych i obsługi technicznej.

Tbl.34. MOPS - Brakujący pracownicy do realizacji bieżących zadań

Rodzaj jednostki	ilość brakujących pracowników	stanowiska / liczba jednostek					
		kadra kierownicza (l. jednostek)	%	pracownicy socjalni (l. jednostek)	%	specjaliści pracy z rodziną (l. jednostek)	%
MOPS	0	1	33,3%	1	33,3%	2	66,6%
	1	-	-	-	-	1	33,3%
	2	2	66,6%	-	-	-	-
	6	-	-	-	-	-	-
	12	-	-	1	33,3%	-	-
	13	-	-	-	-	-	-
	22	-	-	1	33,3%	-	-
Ogółem		3	100,0%	3	100,0%	3	100,0%

Tbl.35. MOPS - Brakujący pracownicy do realizacji bieżących zadań – c.d.

Rodzaj jednostki	ilość brakujących pracowników	stanowiska / liczba jednostek					
		konsultanci (l. jednostek)	%	Psycholog. (l. jednostek)	%	radcy prawni (l. jednostek)	%
MOPS	0	2	66,7%	2	66,6%	2	66,6%
	0,5	-	-	-	-	1	33,3%
	1	-	-	-	-	-	-
	1,5	-	-	1	33,3%	-	-
	2	1	33,3%	-	-	-	-
Ogółem		3	100,0%	3	100,0%	3	100,0%

Tbl.36. MOPS - Brakujący pracownicy do realizacji bieżących zadań – c.d.

Rodzaj jednostki	ilość brakujących pracowników	stanowiska / liczba jednostek					
		koord. ds. komputeryz. (l. jednostek)	%	radcy prawni (l. jednostek)	%	inni pracownicy (l. jednostek)	%
MOPS	0	-	-	2	66,6%	2	66,6%
	0,5	-	-	1	33,3%	-	-
	1	-	-	-	-	-	-
	2	-	-	-	-	-	-
	4	-	-	-	-	1	33,3%
Ogółem		-	-	100,0%	3	3	100,0%

Biorąc pod uwagę rozkład odpowiedzi na pytanie o kadry niezbędne do prawidłowej realizacji podstawowych zadań ustawowych, można stwierdzić, że małopolskie gminy oceniają obecną sytuację kadrową w ośrodkach nieco krytyczniej niż powiaty określając swoje potrzeby w tym zakresie. Najczęściej - tak jak w powiatach - brakuje pracowników socjalnych, kadr świadczących usługi opiekuńcze, radców prawnych oraz kadry kierowniczej.

Tbl.37. OPS - Brakujący pracownicy

Rodzaj jednostki	ilość brakujących pracowników	stanowiska / liczba jednostek					
		kadra kierownicza (l. jednostek)	%	pracownicy socjalni (l. jednostek)	%	pracownicy do usług opiekuńczych (l. jednostek)	%
OPS	0	103	83,1%	23	16,9%	65	63,8%
	do 0,5	1	0,8%	1	0,7%	-	-
	0,5	-	-	8	5,9%	-	-
	0,5 - 0,9	-	-	1	0,7%	-	-
	1	17	13,7%	55	40,5%	21	20,6%
	1,5	-	-	2	1,5%	1	1,0%
	2	1	0,8%	27	19,9%	9	8,8%
	2,5	-	-	2	1,5%	-	-
	3	2	1,6%	8	5,9%	2	1,9%
	4	-	-	3	2,2%	2	1,9%
	5	-	-	3	2,2%	1	1,0%
	6	-	-	1	0,7%	-	-
	7	-	-	1	0,7%	-	-
	9	-	-	1	0,7%	-	-
	10	-	-	-	-	1	1,0%
Ogółem		124	100%	136	100%	102	100%

113 ośrodków (83,1%) potrzebuje pracowników socjalnych - od pół do dziewięciu etatów. 56 ops widzi potrzebę zatrudnienia radcy prawnego do konsultacji podejmowanych decyzji, 37 ops pracowników, którzy świadczyliby usługi opiekuńcze mieszkańcom gminy, 43 koordynatora do spraw komputeryzacji - na część lub jeden, czy kilka etatów. 52 ośrodki pomocy społecznej do prawidłowej realizacji dotychczasowych działań potrzebowałoby zatrudnić psychologów (od pół do całego etatu), a 12 konsultantów różnych dziedzin.

Tbl.38. OPS - Brakujący pracownicy – c.d.

Rodzaj jednostki	ilość brakujących pracowników	stanowiska / liczba jednostek							
		prac do specjalist. usług opiek. (l. jednostek)	%	psycholog (l. jednostek)	%	konsultanci (l. jednostek)	%	radcy prawni (l. jednostek)	%
OPS	0	58	70,0%	47	47,5%	66	84,6%	44	44,0%
	do 0,5	1	1,2%	4	4,0%	2	2,6%	8	8,0%
	0,5 – 0,9	1	1,2%	10	10,1%	2	2,6%	9	9,0%
	1	18	21,6%	38	38,4%	7	9,0%	39	39,0%
	1,25	-	-	-	-	-	-	-	-
	2	4	4,8%	-	-	1	1,2%	-	-
	3	1	1,2%	-	-	-	-	-	-
Ogółem		83	100%	99	100%	78	100%	100	100%

Tbl.39. OPS - Brakujący pracownicy – c.d.

Rodzaj jednostki	ilość brakujących pracowników	stanowiska / liczba jednostek							
		księgowi (liczba jednostek)	%	specj. ds. zam. publ. (liczba jednostek)	%	koord. ds. komputeryz. (liczba jednostek)	%	inni prac. (liczba jednostek)	%
OPS	0	87	73,1%	69	88,5%	54	55,7%	68	68,0%
	do 0,5	4	3,4%	3	3,8%	7	7,3%	-	-
	0,5 – 0,9	7	5,9%	1	1,3%	6	6,1%	1	1,0%
	1	19	16,0%	5	6,4%	30	30,9%	13	13,0%
	1,25	-	-	-	-	-	-	-	-
	2	1	0,8%	-	-	-	-	3	3,0%
	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	4	1	0,8%	-	-	-	-	-	-
	5							1	1,0%
Ogółem		119	100,0%	78	100,0%	97	100,0%	100	100,0%

Gminy wykazywały również braki na innych, niż zaproponowane w ankiecie, stanowiskach. Byli to specjaliści ds. zamówień publicznych, księgowi oraz „inne potrzebne stanowiska”, wśród nich najczęściej stanowiska do obsługi świadczeń rodzinnych.

W ankiecie zadano dodatkowo pytanie o potrzeby w zakresie zatrudnienia w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w 2008 r. związane z wdrażaniem projektów systemowych w Priorytecie VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej zgłosiły łączne zapotrzebowanie na prawie 457 etatów. Największą część tego zapotrzebowania stanowią stanowiska pracowników socjalnych (prawie 190 etatów), w tym: ops –

niemal 150 etatów; pcpr – 28 etatów, a mops – 12 etatów. Jednostki będą potrzebowały także: księgowych (66,5 etatu, w tym: ops 63,5 etatu, a pcpr 3), specjalistów ds. rozliczeń PO KL (łącznie – 64,5 etatu, w tym 56,2 – ops; 5,8 – pcpr; 2,5 mops), radców prawnych (42,8 etatu, odpowiednio: 34; 4,8 i 4 etaty) oraz specjalistów ds. zamówień publicznych (16,5; w tym 12,5 ops oraz 4 pcpr). Małopolskie jednostki organizacyjne pomocy społecznej zgłaszały także potrzebę zatrudnienia, innych niż wymienieni w ankiecie, specjalistów (76,75 etatu, tym 48,25 – ops; 9,5 – pcpr; 19 – mops).

Powiatowe centra pomocy rodzinie największe zapotrzebowanie na kadre w kontekście sprawnej realizacji ich projektów systemowych w 2008 r. wskazują, oprócz pracowników socjalnych (braki w 11 pcpr), niedobory odnośnie specjalistów ds. osób niepełnosprawnych (11 jednostek) i specjalistów od rozliczeń projektu (7 jednostek) oraz radców prawnych (6 pcpr).

Tbl.40. PCPR - Potrzebna ilość etatów do realizacji projektów systemowych PO KL na rok 2008

Rodzaj jednostki	ilość brakujących pracowników	stanowiska / liczba jednostek							
		prac. socjalni (l.jednostek)	%	doradcy ds. osób niepełnospr. (l.jednostek)	%	księgowi (l.jednostek)	%	radcy prawni (l.jednostek)	%
PCPR	0	5	31,3%	4	26,7%	10	76,9%	7	53,8%
	0,3	-	-	-	-	-	-	1	7,7%
	0,5	-	-	-	-	-	-	1	7,7%
	1	5	31,3%	10	66,7%	3	23,1%	4	30,8%
	2	6	37,4%	1	6,6%	-	-	-	-
	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Ogółem		16	100,0%	100,0%	100,0%	13	100,0%	13	100,0%

Tbl.41. PCPR - Potrzebna ilość etatów do realizacji projektów systemowych PO KL na rok 2008 – c.d.

Rodzaj jednostki	ilość brakujących pracowników	stanowiska / liczba jednostek					
		specj. ds. rozliczeń PO KL	%	Specj. ds. zam. publ. (l. jednostek)	%	inni pracownicy (l. jednostek)	%
PCPR	0	7	50,0%	9	69,2%	8	66,8%
	0,3	1	7,1%	-	-	-	-
	0,5	1	7,1%	-	-	1	8,3%
	1	5	35,8%	4	30,8%	1	8,3%
	2	-	-	-	-	1	8,3%
	6	-	-	-	-	1	8,3%
Ogółem		14	100,0%	13	100,0%	12	100,0%

Wszystkie miejskie ośrodki powiatów grodzkich wykazują zapotrzebowanie na pracowników socjalnych (dwa z nich potrzebują dwóch pracowników, a jeden 8) oraz specjalistów ds. rozliczeń (jeden mops – pół etatu, a dwa – po jednym etacie). Dodatkowo jednemu z mops-ów do sprawnej realizacji projektu systemowego brakuje 8 pracowników socjalnych i 4 prawników. Pozostałe dwa mops zgłosiły potrzebę zatrudnienia innych, niż wymienieni w ankiecie, pracowników. Chodzi tutaj o kadrę zarządzającą i finansową projektu oraz psychologów, doradców zawodowych wykładowców i trenerów.

Tbl.42. MOPS - Potrzebna ilość etatów do realizacji projektów systemowych PO KL na rok 2008

Rodzaj jednostki	ilość brakujących pracowników	stanowiska / liczba jednostek					
		pracownicy socjalni (l. jednostek)	%	księgowi (l. jednostek)	%	radcy prawni (l. jednostek)	%
MOPS	0	-	-	-	-	2	66,6%
	2	2	66,6%				
	4	-	-	-	-	1	33,3%
	8	1	33,3%	-	-	-	-
Ogółem			100,0%	0	0,0%		100,0%

Tbl.43. MOPS - Potrzebna ilość etatów do realizacji projektów systemowych PO KL na rok 2008 – c.d.

Rodzaj jednostki	ilość brakujących pracowników	stanowiska / liczba jednostek					
		specj. ds. rozliczeń PO KL	%	Specj. ds. zam. publ. (l. jednostek)	%	inni pracownicy (l. jednostek)	%
MOPS	0	-	-	-	-	1	33,3%
	0,5	1	33,3%	-	-	-	-
	1	2	66,6%	-	-	-	-
	9	-	-	-	-	1	33,3%
	10	-	-	-	-	1	33,3%
Ogółem		3	100,0%	0	0,0%	3	100,0%

Największe braki dotyczące kadry mają ośrodki pomocy społecznej. Jak wynika z analizy potrzebują one pracowników właściwie wszystkich specjalności wymienionych w ankiecie, a dodatkowo kadrę koordynującą projekty systemowe oraz psychologów, doradców zawodowych i trenerów. Najbardziej jednak ops

potrzebują pracowników socjalnych – tylko 18 jednostek nie zgłosiło takiej potrzeby. Pozostałe potrzebują od jednego niepełnego etatu do 14 takich etatów. 62 jednostki potrzebują księgowych oraz specjalisty ds. rozliczeń głównie w wymiarze jednego etatu. 41 gminnych ośrodków zgłosiło dodatkowo potrzebę zatrudnienia radców prawnych, choć w dość wąskim wymiarze czasu pracy (od 0,25 do 1 etatu). Gminy podnoszą także potrzebę zatrudnienia innych, niż wymienione w ankiecie pracowników (głównie kadrę zarządzającą projektu, koordynatorów projektu, a także psychologów i doradców zawodowych).

Tbl.44. OPS - Potrzebna ilość etatów do realizacji projektów systemowych PO KL na rok 2008

Rodzaj jednostki	ilość brakujących pracowników	stanowiska / liczba jednostek					
		pracownicy socjalni (l. jednostek)	%	księgowi (l. jednostek)	%	radcy prawni (l. jednostek)	%
OPS	0	18	15,7%	35	36,1%	43	51,2%
	do 0,5	1	0,9%	4	4,1%	6	7,1%
	0,5	5	4,3%	6	6,2%	8	9,5%
	0,75	1	0,9%	-	-	-	-
	1	56	48,7%	47	48,5%	27	32,2%
	1,5	1	0,9%	-	-	-	-
	2	18	15,7%	3	3,1%	-	-
	2,5	-	-	1	1,0%	-	-
	3	5	4,3%	1	1,0%	-	-
	4	4	3,4%	-	-	-	-
	5	2	1,7%	-	-	-	-
	7	2	1,7%	-	-	-	-
	11	1	0,9%	-	-	-	-
14	1	0,9%	-	-	-	-	
Ogółem		115	100,0%	97	10,0%	84	100,0%

Tbl.45. OPS - Potrzebna ilość etatów do realizacji projektów systemowych PO KL na rok 2008 – c.d.

Rodzaj jednostki	ilość brakujących pracowników	stanowiska / liczba jednostek					
		specj. ds. rozliczeń PO KL	%	specj. ds. zam. publ. (l. jednostek)	%	inni pracownicy (l. jednostek)	%
OPS	0	36	36,8%	61	81,3%	39	56,5%
	do 0,5	5	5,1%	2	2,7%	1	1,5%
	0,5	6	6,1%	1	1,3%	4	5,8%
	0,75	1	1,0%	-	-	1	1,5%
	1	50	51,0%	11	14,7%	13	18,8%
	2	-	-	-	-	5	7,1%
	3	-	-	-	-	4	5,8%
	4	-	-	-	-	1	1,5%
	6	-	-	-	-	1	1,5%
Ogółem		98	100,0%	75	0,0%	69	100,0%

Analiza zapotrzebowania na kadre na rok 2009 w kontekście wdrażania projektów systemowych w Priorytecie VII, w ramach realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki generalnie pokazuje, że wszystkie małopolskie pcpr i mops będą zainteresowane wzmocnieniem kadrowym na podobny poziomie. Szczególnie gminne ośrodki będą potrzebować w roku przyszłym większej ilości etatów, zwłaszcza pracowników socjalnych. Ops-y zgłosiły także zapotrzebowanie na inne, niż zaproponowane w ankiecie stanowiska związane z realizacją projektu systemowego PO KL w roku przyszłym (w sumie 54,7 etatów). Chodzi tu głównie o zarządzających, czy koordynatorów projektu, a także psychologów i doradców zawodowych.

Ogólnie jednostki organizacyjne pomocy społecznej zgłosiły zapotrzebowanie na rok przyszły w wysokości na ponad 521 etatów (434,8 ops, 79 pcpr i 7,5 mops). Największe zapotrzebowanie dotyczy stanowisk pracowników socjalnych – łącznie 242,5 etaty, w tym: ops – 210,5 etatu; pcpr – 28 etatów, a mops – 4 etaty. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej ciągle jeszcze będą potrzebować specjalistów z każdej dziedziny, by projekty mogły być realizowane. Małopolskie jops zgłosiły potrzebę zatrudnienia: specjalistów ds. rozliczeń PO KL – 81,2 etatu (69,7 – ops; 9,5 – pcpr; 2 – mops); księgowych – 64 etaty (57 – ops; 6 – pcpr; 1 – mops); radców prawnych – 44 etaty (38,5 – ops; 5 – pcpr i 0,5 – mops); specjalistów ds. zamówień publicznych – 9,5 etatu (4,5 – ops; 5 – pcpr) oraz 19 etatów na stanowiska doradców ds. osób niepełnosprawnych (tylko pcpr).

Tbl.46. PCPR - Potrzebna ilość etatów do realizacji projektów systemowych PO KL na rok 2009

Rodzaj jednostki	ilość brakujących pracowników	stanowiska / liczba jednostek							
		prac. socjalni (l.jednostek)	%	doradcy ds. osób niepełnospr. (l.jednostek)	%	księgowi (l.jednostek)	%	radcy prawni (l.jednostek)	%
PCPR	0	3	17,6%	1	5,6%	9	64,3%	8	57,1%
	0,5	-	-	-	-	-	-	2	14,3%
	1	6	35,3%	16	88,8%	4	28,6%	4	28,6%
	2	2	11,8%	-	-	1	7,1%	-	-
	3	6	35,3%	1	5,6%	-	-	-	-
Ogółem		17	100,0%	18	100,0%	14	100,0%	14	100,0%

Tbl.47. PCPR - Potrzebna ilość etatów do realizacji projektów systemowych PO KL na rok 2009 – c.d.

Rodzaj jednostki	ilość brakujących pracowników	stanowiska / liczba jednostek					
		specj. ds. rozliczeń PO KL	%	Specj. ds. zam. publ. (l. jednostek)	%	inni pracownicy (l. jednostek)	%
PCPR	0	9	52,9%	9	64,3%	9	69,2%
	0,5	1	5,9%	-	-	1	7,7%
	1	5	29,4%	5	35,7%	-	-
	2	2	11,8%	-	-	3	23,1%
Ogółem		17	100,0%	14	100,0%	13	100,0%

Tbl.48. MOPS - Potrzebna ilość etatów do realizacji projektów systemowych PO KL na rok 2009

Rodzaj jednostki	ilość brakujących pracowników	stanowiska / liczba jednostek					
		pracownicy socjalni (l. jednostek)	%	księgowi (l. jednostek)	%	radcy prawni (l. jednostek)	%
MOPS	0	2	66,6%	2	66,6%	2	66,6%
	0,5	-	-	-	-	1	33,3%
	1	-	-	1	33,3%	-	-
	4	1	33,3%	-	-	-	-
Ogółem		3	100,0%	3	100,0%	3	100,0%

Tbl.49. MOPS - Potrzebna ilość etatów do realizacji projektów systemowych PO KL na rok 2009 – c.d.

Rodzaj jednostki	ilość brakujących pracowników	stanowiska / liczba jednostek					
		specj. ds. rozliczeń PO KL	%	specj. ds. zam. publ. (l. jednostek)	%	inni pracownicy (l. jednostek)	%
MOPS	0	1	33,3%	3	100,0%	3	100,0%
	0,5	-	-	-	-	-	-
	1	2	66,6%	-	-	-	-
	2	-	-	-	-	-	-
Ogółem		3	100,0%	3	100,0%	3	100,0%

Tbl.50. OPS - Potrzebna ilość etatów do realizacji projektów systemowych PO KL na rok 2009

Rodzaj jednostki	ilość brakujących pracowników	stanowiska / liczba jednostek					
		pracownicy socjalni (l. jednostek)	%	księgowi (l. jednostek)	%	radcy prawni (l. jednostek)	%
OPS	0	17	13,6%	35	36,1%	41	47,1%
	do 0,5	1	0,8%	4	4,1%	5	5,8%
	0,5	5	4,0%	10	10,3%	10	11,5%
	1	61	48,8%	46	47,4%	31	35,6%
	1,5	1	0,8%	-	-	-	-
	2	23	18,4%	2	2,1%	-	-
	3	10	8,0%	-	-	-	-
	4	1	0,8%	-	-	-	-
	5	3	2,4%	-	-	-	-
	7	1	0,8%	-	-	-	-
	11	1	0,8%	-	-	-	-
	32	1	0,8%	-	-	-	-
Ogółem		125	100,0%	97	100,0%	87	100,0%

Tbl.51. OPS - Potrzebna ilość etatów do realizacji projektów systemowych PO KL na rok 2009 – c.d.

Rodzaj jednostki	ilość brakujących pracowników	stanowiska / liczba jednostek					
		specj. ds. rozliczeń PO KL	%	specj. ds. zam. publ. (l. jednostek)	%	inni pracownicy (l. jednostek)	%
OPS	0	30	28,3%	53	67,1%	37	51,4%
	do 0,5	4	3,8%	5	6,3%	2	2,8%
	0,5	8	7,5%	4	5,1%	2	2,8%
	0,67	1	0,9%	-	-	1	1,4%
	1	63	59,5%	17	21,5%	18	25,0%
	2	-	-	-	-	6	8,3%
	3	-	-	-	-	4	5,5%
	4	-	-	-	-	1	1,4%
	6	-	-	-	-	1	1,4%
Ogółem		106	100,0%	79	100,0%	72	100,0%

POTRZEBY SZKOLENIOWE KADR POMOCY SPOŁECZNEJ – PROGRAM OPERACYJNY KAPITAŁ LUDZKI

Jak wspomniano we wstępie do raportu Bilans w nowej formule ma także stanowić podstawę realizacji szkoleniowych projektów systemowych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej (Priorytet VII, Poddziałanie 7.1.3 PO KL – „Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej) służących przygotowaniu kadry małopolskich instytucji pomocy i integracji społecznej (szkolenia i doradztwo) do realizacji własnych projektów systemowych w zakresie rozwoju i upowszechniania aktywnej integracji (Priorytet VII, Poddziałania 7.1.1. „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej” oraz 7.1.2 PO KL „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie”).

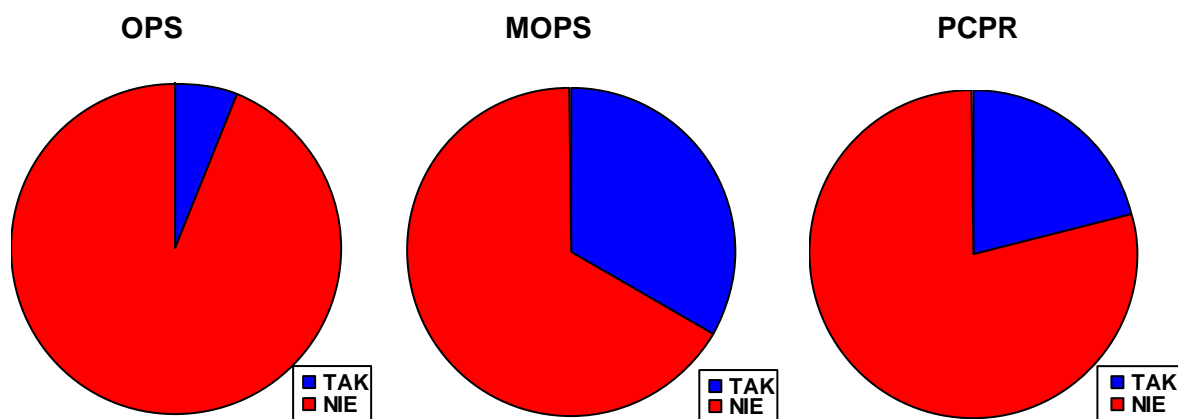
Osobny rozdział poświęcono więc ocenie poziomu wiedzy o Programie oraz potrzebom szkoleniowym związanym z jego wdrażaniem. Na początek zapytano jednostki o doświadczenie we wdrażaniu funduszy unijnych z okresu 2004 - 2006, znajomość założeń, dokumentów i procedur Programu, a także umiejętności w zakresie zarządzania projektami w ramach PO KL¹⁷. Dodatkowo zadano jednostkom - mającym już doświadczenia związane z przygotowaniem wniosku o dofinansowanie projektu systemowego - pytanie o problemy związane z zaplanowaniem projektu i wypełnianiem wniosku o jego dofinansowanie.

Ośrodki pomocy społecznej na ogół (142 na 151 ops, co stanowi 94%) nie mają praktyki we wdrażaniu funduszy unijnych. Tylko 9 ops - z wypowiedzianych się w ankiecie - napisało, iż posiada takie doświadczenie.

Trochę większe doświadczenie we wdrażaniu funduszy unijnych deklarują powiatowe centra pomocy rodzinie – 4 jednostki posiadają jakąkolwiek praktykę w tym zakresie, 15, co stanowi 78,9% nie ma jej w ogóle. Wśród miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich tylko jeden pochwalił się doświadczeniem z wdrażaniem funduszy unijnych w poprzednim okresie programowania.

¹⁷ Małopolskie jednostki pomocy społecznej miały ocenić swoją wiedzę na temat różnych elementów wpływających na realizację Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na skali, na której cyfra 1 oznaczała minimalny zakres informacji na temat PO KL, a 6 – maksymalny.

Wykres.14. OPS, PCPR, MOPS – doświadczenie w zakresie wdrażania funduszy unijnych w latach 2004 - 2006



Swoją wiedzę nt. zarządzania projektami w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 - 2013 ośrodki pomocy społecznej oceniają na sześciostopniowej skali przeciętnie na 2,2. Najczęściej jednak wybierano ocenę 1 (52 jednostki), a najwyższą oceną było 5, wybrane jedynie przez 4 jednostki.

Trochę wyżej swoją wiedzę w tym zakresie oceniły powiatowe centra pomocy rodzinie. Mimo, że ani powiatowe centra pomocy rodzinie, ani miejskie ośrodki pomocy społecznej nie wystawiły sobie nawet „piątki” na sześciostopniowej skali, ich średnia ocena własnych umiejętności dotyczących zarządzania projektami była nieco wyższa niż w ops i wyniosła odpowiednio: w mops-ach – 3, 3, a w pcpr 2,8 (najwięcej pcpr oceniło się na 4 – 7 jednostek i na 3 – 6 jednostek).

Tbl.52. JOPS – Ocena umiejętności w zakresie zarządzania projektami w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Ocena umiejętności zarządzania projektami PO KL	Średnia ocena	min	max	N
OPS	2,2	1	5	151
MOPS	3,3	3	4	3
PCPR	2,8	1	4	19

N – liczba respondentów

Oceny dotyczące wiedzy z zakresu wdrażania funduszy unijnych z lat 2004 – 2006 oraz oceny umiejętności w zakresie zarządzania projektami w ramach PO KL znalazły swoje odzwierciedlenie w pytaniu o doświadczenia związane z zaplanowaniem projektu i wypełnieniem wniosku o dofinansowanie. Najczęściej

pojawiającą trudnością był właśnie brak doświadczenia w przygotowywaniu projektu i znajomości dokumentów z nim związanych. Inną trudnością, o jakiej wspominały i gminy i powiaty ziemskie, było zaplanowanie budżetu wniosku oraz problemy z określeniem grupy beneficjentów ostatecznych i ich liczby. Pojawiały się także trudności związane z brakiem jednoznacznej interpretacji zapisów „Zasad przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityk Społecznej w ramach PO KL 2007-2013”. Innym problemem wymienionym przez kilka ops-ów jest niska alokacja środków na gminę na rok 2008. Pojawiały się też głosy (po raz kolejny) o zbyt krótkim czasie na przygotowanie projektu i wniosku.

Ośrodkom pomocy społecznej sprawiło trudność także samo wypełnianie wniosku, a właściwie praca z „Generatorem Wniosków Aplikacyjnych”. Jeden z miejskich ośrodków pomocy społecznej dodatkowo zwrócił uwagę na brak szczegółowej instrukcji wypełniania wniosku dotyczącej aspektu merytorycznego, a nie tylko technicznego oraz narzuconą konstrukcję harmonogramu wniosku, która nie pozwala „na precyzję w planowaniu”.

Oprócz oceny umiejętności z zakresu zarządzania projektami w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jednostki organizacyjne pomocy społecznej poproszono w ankiecie o ocenę swojej wiedzy na temat różnych elementów Programu: założeń, obowiązujących dokumentów i procedur. Zapytano także o znajomość instytucji koordynujących działania PO KL w Województwie Małopolskim oraz przepływ bieżących informacji na temat Programu.

Generalnie można powiedzieć, iż małopolskie jednostki organizacyjne pomocy społecznej swoją wiedzę na temat w/w zagadnień związanych z realizacją PO KL oceniają na poziomie średnim. Dowodem na tak postawioną tezę są noty dotyczące znajomości założeń Programu, które plasują się właśnie na poziomie: 2,8 dla ops; 3,4 dla pcpr i 3,7 dla mops. Najwyżej swoją wiedzę w tym zakresie oceniają powiaty grodzkie, najniżej gminy.

Tbl.53. JOPS – Ocena wiedzy na temat założeń PO KL

Ocena wiedzy nt. założeń PO KL	Średnia ocena	min	max	N
OPS	2,8	0	5	151
MOPS	3,7	1	2	3
PCPR	3,4	1	5	19

N – liczba respondentów

Podobną, jak w przypadku założeń Programu, ocenę wiedzy wystawiły sobie jednostki organizacyjne pomocy społecznej w zakresie znajomości dokumentów związanych z wdrażaniem PO KL. Najbardziej krytycznie oceniły się ośrodki pomocy społecznej – średnia 2,8, trochę lepiej powiatowe centra pomocy rodzinie – średnia 3,4 i miejskie ośrodki pomocy społecznej – średnia 3,3.

Tbl.54. JOPS – Ocena wiedzy na temat dokumentów obowiązujących w PO KL

Ocena wiedzy nt. obowiązujących dokumentów	Średnia ocena	min	max	N
OPS	2,8	1	6	152
MOPS	3,3	3	4	3
PCPR	3,4	1	5	19

N – liczba respondentów

Jednostki, jak same oceniają, najslabiej znają procedury obowiązujące w Programie (od 3,4 – pcpr; przez 3,0 – mops; do 2,7 – ops).

Tbl.55. JOPS – Ocena wiedzy na temat procedur obowiązujących w PO KL

Ocena wiedzy nt. procedur	Średnia ocena	min	max	N
OPS	2,7	1	5	152
MOPS	3,0	2	4	3
PCPR	3,4	1	5	19

N – liczba respondentów

Jeżeli chodzi o znajomość instytucji koordynujących Program w regionie, to jednostki organizacyjne pomocy społecznej są dość różnie z nimi zaznajomione. Zdecydowanie najlepiej znają je powiaty grodzkie (przeciętna nota aż 4,3). Gorzej jest ze znajomością owych instytucji wśród powiatowych centrów pomocy rodzinie (średnio na poziomie 3,7), najslabiej ponownie w gminach (średnia ocena znajomości tych instytucji – 3,2).

Tbl.56. JOPS – Ocena wiedzy na temat instytucji koordynujących Program Operacyjnym Kapitał Ludzki w Województwie Małopolskim

Ocena wiedzy nt. instytucji koordynujących PO KL	Średnia ocena	min	max	N
OPS	3,2	1	6	152
MOPS	4,3	4	5	3
PCPR	3,7	1	5	19

N – liczba respondentów

Jakość przepływu bieżących informacji dotyczących Programu, a przekazywanych przez instytucje koordynujące PO KL w Małopolsce poszczególne typy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oceniły dość podobnie, raczej nisko. Średnia ocen we wszystkich jops wyniosła ponad 3 (od 3,1 w ops do 3,7 w pcpr i mops).

Tbl.57. JOPS – Ocena jakości przepływu bieżących informacji na temat PO KL przekazywanych przez instytucje koordynujące Program w Małopolsce

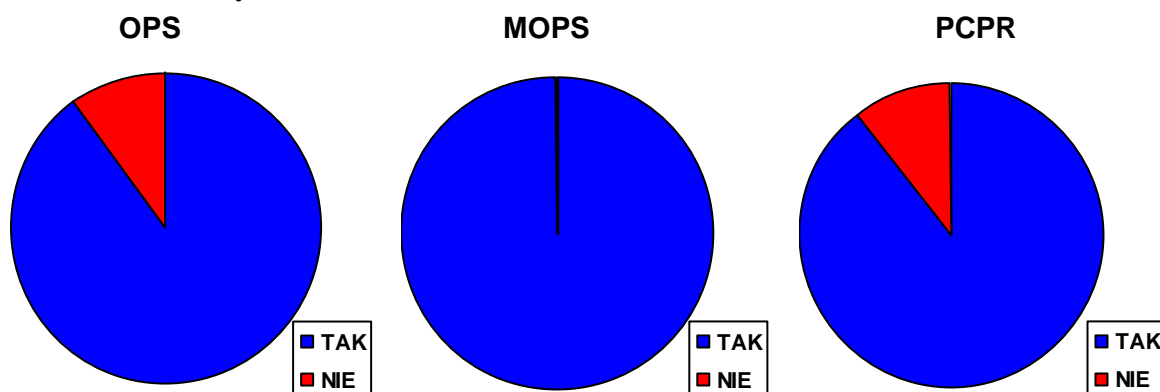
Ocena jakości przepływu bieżących informacji nt. PO KL	Średnia ocena	min	max	N
OPS	3,1	0	6	152
MOPS	3,7	2	5	3
PCPR	3,7	1	5	19

N – liczba respondentów

Ważnym elementem doskonalenia zawodowego kadr, wpływającym na jakość świadczonych usług jest system szkoleń zawodowych. Przygotowanie kadr pomocy społecznej do wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jest zadaniem projektu systemowego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie „Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej”, który rozpoczął się w roku bieżącym. W ankiecie zapytano więc jednostki organizacyjne pomocy społecznej o udział w szkoleniach zorganizowanych przez ROPS, przyczyny nie uczestniczenia w szkoleniach oraz zainteresowane takimi szkoleniami w następnym roku. W dalszej części zapytano jednostki o ich preferencje dotyczące form wsparcia szkoleniowego oraz tematykę szkoleń dot. PO KL, jakie należy zorganizować w 2009 roku.

Ośrodki Pomocy Społecznej w przeważającej większości (90,0%) uczestniczyły w tym roku w szkoleniach ROPS dotyczących PO KL, podobnie jak powiatowe centra (89,5%) i wszystkie mops-y grodzkie.

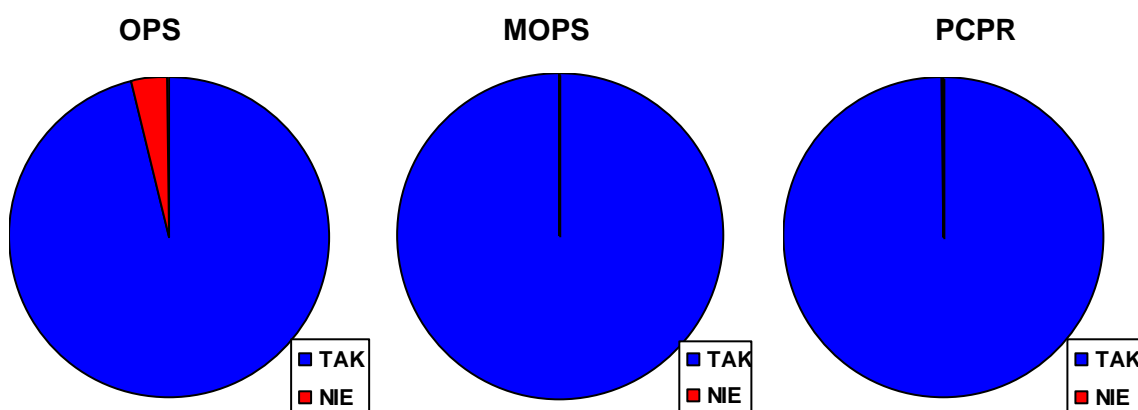
Wykres.15. OPS, PCPR, MOPS – Uczestnictwo w szkoleniach ROPS przygotowujących kadrę JOPS do wdrażania PO KL w 2008 r.



Ops-y i pcpr-y, które nie brały udziału w szkoleniach organizowanych przez ROPS argumentowały to głównie brakiem czasu oraz niedoborem kadry nie pozwalającym na wyjazd szkoleniowy.

Wszystkie powiatowe centra pomocy rodzinie i miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich oraz prawie wszystkie (96,0%) ośrodki pomocy społecznej deklarują też chęć uczestnictwa w szkoleniach ROPS w roku przyszłym tj. 2009.

Wykres.16. OPS, PCPR, MOPS – Uczestnictwo w szkoleniach ROPS przygotowujących kadrę JOPS do wdrażania PO KL w 2009 r.

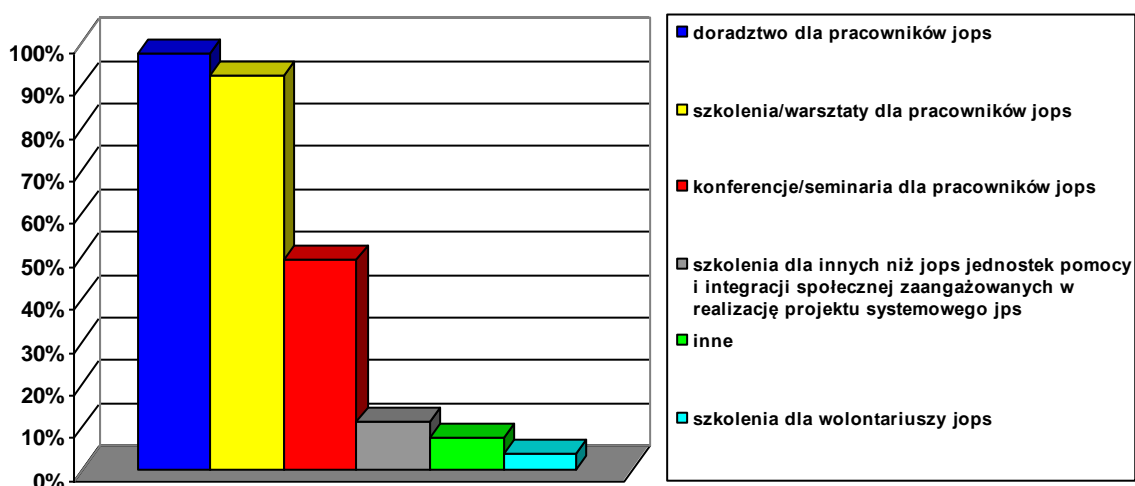


Jak wynika z analizy wszystkie ankietowane jednostki organizacyjne pomocy społecznej oczekują w przyszłym roku doksztalcenia przez ROPS tj. szkoleń

w różnych formach, doradztwa dla swoich pracowników i konferencji informacyjnych. Poszczególne jednostki przykładają jednak inną wagę do form wsparcia, na jakie oczekują w 2009 roku.

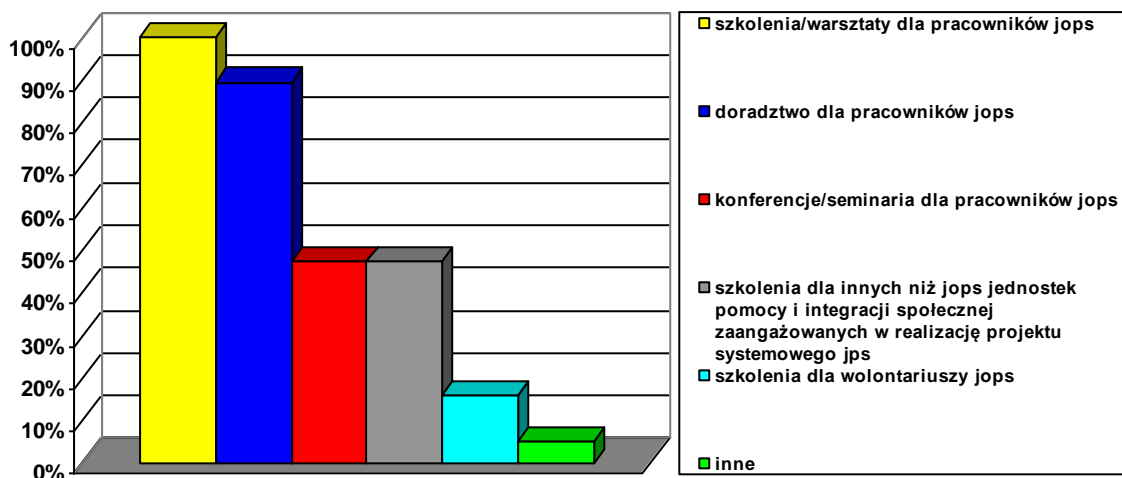
Ośrodki pomocy społecznej najczęściej (prawie wszystkie) wskazują na doradztwo (97,3% wskazań) oraz szkolenia pracowników (92,5% wskazań) jako najbardziej pożądane przez nich formy pomocy. Mniejszym zainteresowaniem cieszą się w op-ach konferencje i seminaria (49,3% wskazań). Szkolenia dla innych jednostek organizacyjnych zaangażowanych w realizację projektu systemowego (11,6%) oraz wolontariuszy (4,1%) nie cieszą się zbyt dużym zainteresowaniem.

Wykres.17. OPS - Preferowane formy wsparcia szkoleniowego w 2009 r.

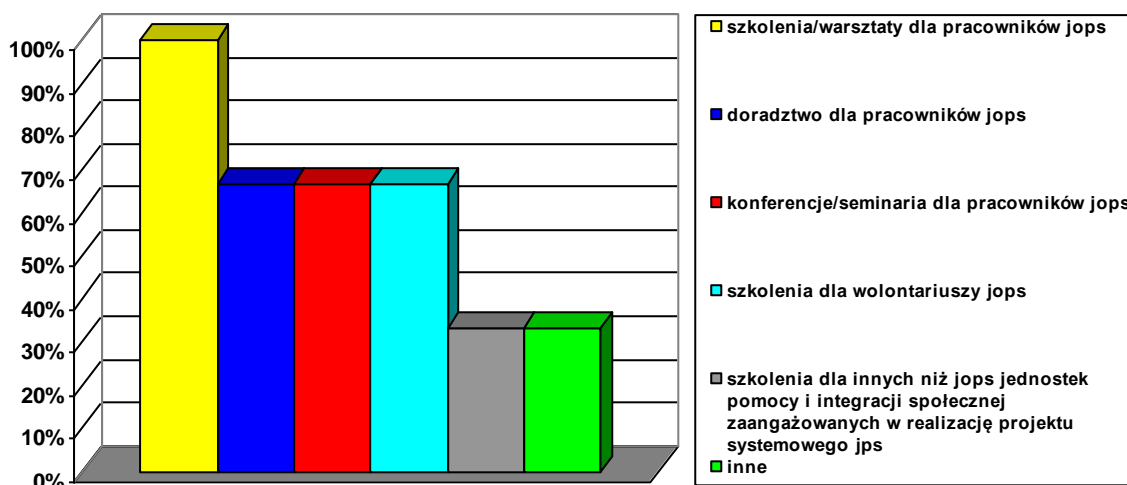


Wszystkie powiaty, zarówno ziemskie, jak i grodzkie (pcpr, mops) oczekują przede wszystkim szkoleń dla pracowników (100% w jednym i drugim przypadku), a doradztwo, choć także bardzo mocno akcentowane (89,5% w przypadku pcpr i 66,7% w mops) ma dla nich trochę mniejsze znaczenie. Zainteresowanie konferencjami i seminariami wśród placówek w powiatach ziemskich (47,4%) i grodzkich (66,7%) jest podobne do tego, jakie obserwowano w gminnych. Dodatkowo, częściej niż ośrodki, powiatowe centra i miejskie ośrodki chciałyby szkoleń dla wolontariuszy (66,7% w przypadku mops i 15,8% pcpr) oraz innych jednostek pomocy i integracji społecznej zaangażowanych w realizację ich projektu systemowego (pcpr – 47,4%, mops – 33,3%).

Wykres.18. PCPR - Preferowane formy wsparcia szkoleniowego w 2009 r.



Wykres.19. MOPS - Preferowane formy wsparcia szkoleniowego w 2009 r.



Ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie chcą szkolić właściwie wszystkich swoich pracowników. Przeciętnie po jednym z każdego rodzaju stanowiska. Wyjątek stanowi grupa pracowników socjalnych. Tutaj średnia jest wyższa i stanowi ponad 3 w przypadku ops, a 2,5 w pcpr. W przyszłorocznym projekcie szkoleniowym ROPS-u chcieliby wziąć udział przede wszystkim pracownicy socjalni, księgowi oraz kadra kierownicza. Inne stanowiska pojawiają się sporadycznie i są specyficzne dla typu jednostki.

Tbl.58. OPS – zainteresowanie szkoleniami według stanowisk

jednostka	liczba pracowników	kadra kierownicza (l. jednostek)	%	księgowi (l. jednostek)	%	Pracownicy socjalni (l. jednostek)	%
	1	97	95,1%	95	94,0%	24	16,7%
	2	5	4,9%	5	5,0%	38	26,4%
	3	-	-	1	1,0%	32	22,2%
	4	-	-	-	-	24	16,7%
	5	-	-	-	-	10	6,9%
	6	-	-	-	-	6	4,2%
	7	-	-	-	-	3	2,0%
	8	-	-	-	-	1	0,7%
	9	-	-	-	-	2	1,4%
	10	-	-	-	-	2	1,4%
	12	-	-	-	-	1	0,7%
	14	-	-	-	-	1	0,7%
Ogółem		102	100,0%	101	100,0%	144	100,0%

Tbl.59. OPS – zainteresowanie szkoleniami według stanowisk – c.d.

jednostka	liczba pracowników	pracownicy administracyjni (l. jednostek)	%	koordynatorzy PO KL (l. jednostek)	%	inni pracownicy (l. jednostek)	%
OPS	1	3	60,0%	3	75,0%	9	50,0%
	2	1	20,0%	1	25,0%	6	33,3%
	3	-	0,0%	-	0,0%	1	5,6%
	4	1	20,0%	-	0,0%	2	11,1%
Ogółem		5	100,0%	4	100,0%	18	100,0%

Tbl.60. PCPR – zainteresowanie szkoleniami według stanowisk – c.d.

jednostka	liczba pracowników	kadra kierownicza (l. jednostek)	%	koordynatorzy projektu (l. jednostek)	%	księgowi (l. jednostek)	%
	1	10	90,9%	-	-	11	100,0%
	2	-	-	2	100,0%	-	-
	3	1	9,1%	-	-	-	-
Ogółem		12	100,0%	2	100,0%	11	100,0%

Tbl.61. PCPR – zainteresowanie szkoleniami według stanowisk – c.d.

jednostka	liczba pracowników	pracownicy socjalni (l. jednostek)	%	specjaliści pracy z rodziną (l. jednostek)	%	koordynatorzy ds. osób niepełnosprawn. (l. jednostek)	%
PCPR	1	4	26,7%	2	66,7%	1	50,0%
	2	7	46,7%	-	-	1	50,0%
	3	2	13,2%	1	33,3%	-	-
	5	1	6,7%	-	-	-	-
	9	1	6,7%	-	-	-	-
Ogółem		15	100,0%	3	100,0%	2	100,0%

Tbl. 62. PCPR – zainteresowanie szkoleniami według stanowisk – c.d.

jednostka	liczba pracowników	psycholodzy (l. jednostek)	%	prawnicy (l. jednostek)	%	inni pracownicy (l. jednostek)	%
PCPR	1	1	50,0%	1	100,0%	5	83,3%
	2	-	-	-	-	1	16,7%
	6	1	50,0%	-	-	-	-
Ogółem		2	100,0%	2	100,0%	6	100,0%

Nieco inaczej, niż w ośrodkach pomocy społecznej i powiatowych centrach wygląda sytuacja z szacunkami dotyczącymi chętnych do udziału w przyszłorocznych szkoleniach ROPS w mops powiatów grodzkich. Wynika to zapewne ze specyfiki tych jednostek. Różnice dotyczą zarówno rodzaju stanowisk, których pracownicy chcą uczestniczyć w takich szkoleniach, jak i ilości chętnych. Natomiast także i w przypadku mops-ów najliczniejsze grupy chętnych na szkolenia to pracownicy socjalni, księgowi oraz kadra kierownicza.

Tbl.63. MOPS – zainteresowanie szkoleniami według stanowisk

jednostka	liczba pracowników	kadra kierownicza (l. jednostek)	%	księgowi (l. jednostek)	%	Pracownicy socjalni (l. jednostek)	%
MOPS	2	-	-	2	66,7%	-	-
	6	1	50,0%	1	33,3%	-	-
	7	-	-	-	-	1	33,3%
	20	-	-	-	-	1	33,3%
	50	1	50,0%	-	-	-	-
	340	-	-	-	-	1	33,3%
Ogółem		2	100,0%	3	100,0%	3	100,0%

Tbl.64. MOPS – zainteresowanie szkoleniami według stanowisk – c.d.

jednostka	liczba pracowników	pracownicy administrac. (l. jednostek)	%	Pracownicy ds. realizacji projektu (l. jednostek)	%	Specjaliści pracy z rodziną (l. jednostek)	%
MOPS	7	-	-	1	100,0%	-	-
	10	1	100,0%	-	-	-	-
	11	-	-	-	-	1	100,0%
Ogółem		1	100,0%	1	100,0%	1	100,0%

Tbl.65. MOPS – zainteresowanie szkoleniami według stanowisk – c.d.

jednostka	liczba pracowników	streetworkerzy (l. jednostek)	%	psycholodzy (l. jednostek)	%	inni pracownicy (l. jednostek)	%
	2	-	-	-	-	1	50,0%
	5	-	-	1	100,0%		
	6	1	100,0%	-	-	-	-
	12	-	-	-	-	1	50,0%
Ogółem		1	100,0%	1	100,0%	2	100,0%

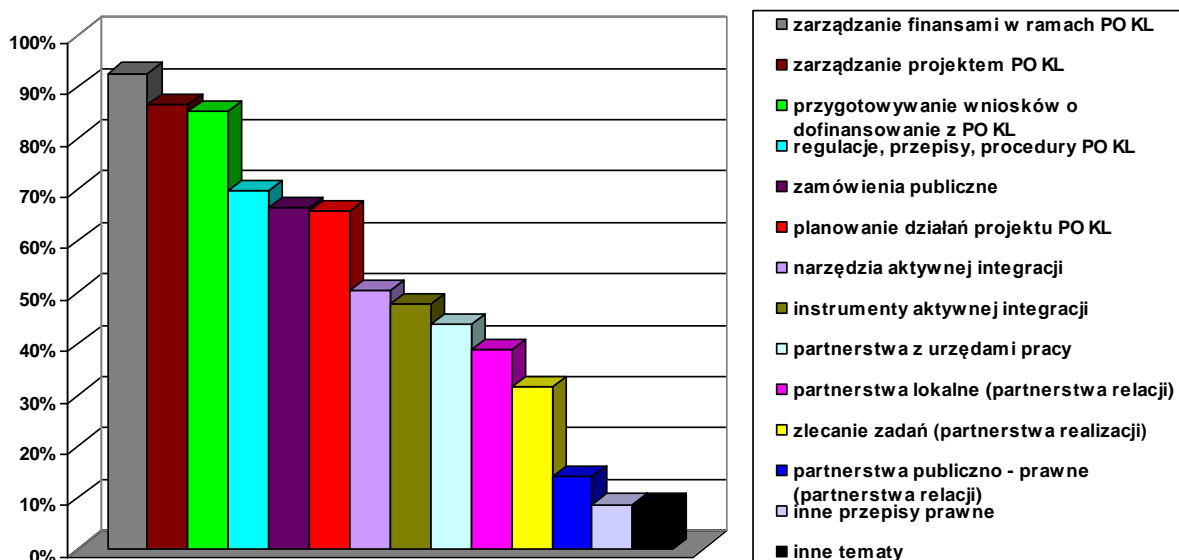
W ankiecie zapytano także, jakie tematy szkoleń najbardziej interesują pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej zarówno w zakresie organizacji i zarządzania projektem, stosowania narzędzi i instrumentów aktywnej, jak i pracy z grupami docelowymi. Jednostki zostały poproszone o wskazanie tematyki szkoleń wraz z rodzajem pracowników, którzy mieliby w nich uczestniczyć.

Ośrodki pomocy społecznej niemal powszechnie deklarują, iż są zainteresowane szkoleniami z zakresu zarządzania, zarówno finansami w ramach projektu (92,6% wskazań), jak i zarządzania samym projektem (86,6% wskazań) oraz przygotowywania wniosków o dofinansowanie (85,2% wskazań). W każdym z wymienionych rodzajów szkoleń wskazywane są te same typy stanowisk pracy. Jest im jednak przypisywana inna waga. I tak, szkolenia z zakresu zarządzania finansami projektu najczęściej są rezerwowane dla księgowych i finansistów. Szkolenia z zakresu zarządzania całym projektem ośrodki chcą kierować przede wszystkim do kadry kierowniczej jednostek. Natomiast na szkolenia podnoszące umiejętności związane z przygotowaniem wniosku o dofinansowanie projektu ośrodki chcą delegować głównie pracowników socjalnych.

Po 2/3 osp-ów wyraża chęć uczestnictwa w szkoleniach dotyczących: regulacji prawnych, procedur obowiązujących w ramach PO KL (69,8% wskazań), zamówień publicznych (66,4% wskazań) oraz planowania działań projektu (65,8% wskazań). Prawie połowa ankietowanych ośrodków chciałaby także doształcania związanego z: narzędziami aktywnej integracji (50,3% wskazań), instrumentami aktywnej integracji (47,7% wskazań) oraz partnerstwami z urzędami pracy (43,6% wskazań). Prawie 40% jest zainteresowanych szkoleniami związanymi z partnerstwami lokalnymi (partnerstwa relacji) – 38,9% wskazań oraz zleceniami zadań (partnerstwa

realizacji) – 31,5% wskazań. Małe jest zainteresowanie ośrodków szkoleniami dotyczącymi: partnerstw publiczno - prawnych (partnerstwa relacji) – 14,1% wskazań oraz innych przepisów prawnych (8,7% wskazań). Szkoleniami w ramach wymienionych grup tematycznych są zainteresowani różni pracownicy ośrodków pomocy społecznej, choć najczęściej pracownicy socjalni. Wyjątek stanowią specjalistyczne szkolenia – np. z zakresu zamówień publicznych, czy prawa oraz zarządzania finansami i w ogóle projektem PO KL. Te szkolenia wypowiadający się w ankiecie zarezerwowali dla stanowisk zajmujących się pracą w danej dziedzinie.

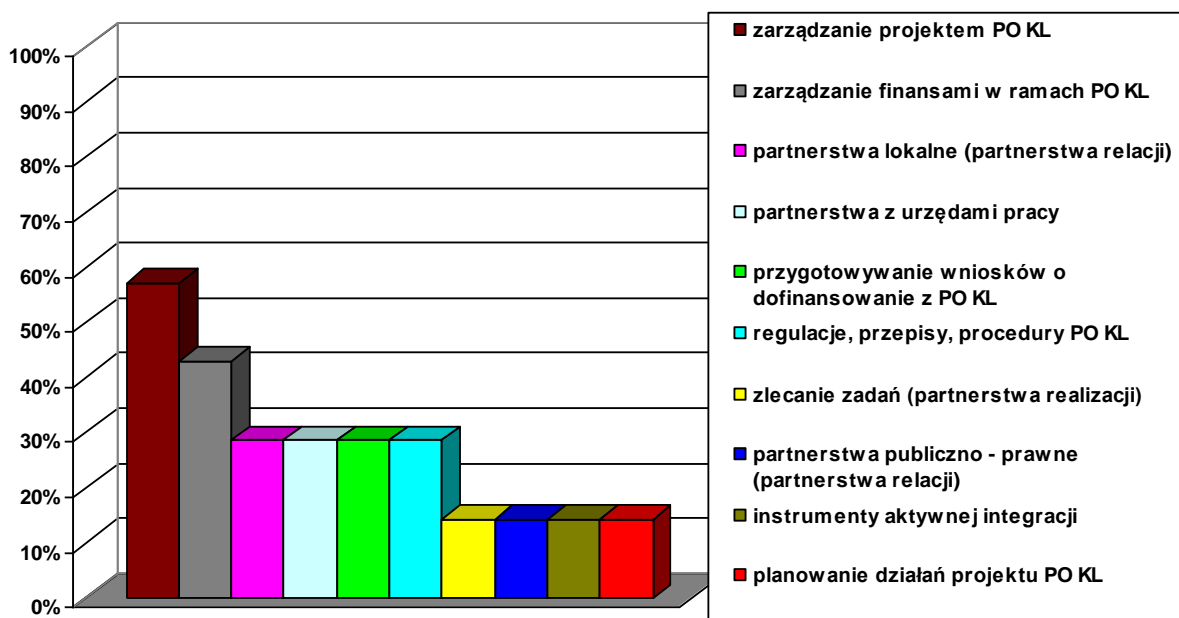
Wykres.20. OPS – Preferowana tematyka szkoleń



Powiatowe centra pomocy rodzinie najczęściej wskazują zainteresowanie szkoleniami z zakresu zarządzania całym projektem (57,1% wskazań) oraz finansami w ramach PO KL (42,9% wskazań). Nieco mniejsze zainteresowanie pcpo wykazały odnośnie: partnerstw z urzędami pracy i lokalnych (partnerstwa relacji); przygotowywania wniosków o dofinansowanie z PO KL oraz regulacji, przepisów i procedur Programu (wszystkie po ponad 28,6% wskazań). Najmniejsze zainteresowanie powiatowych centrów dotyczy szkoleń związanych ze zlecaniem zadań w partnerstwie realizacji, tworzeniem partnerstw publiczno – prawnych oraz szkoleniami doskonalącymi instrumenty aktywnej integracji i planowaniem działań projektu PO KL (wszystkie po 14,3% wskazań).

Jeżeli chodzi o rodzaj stanowisk, dla których preferowane są konkretne tematy szkoleń, to powiatowe centra najczęściej wymieniały kilka rodzajów stanowisk lub w ogóle ich nie wskazywały.

Wykres.21. PCPR – Preferowana tematyka szkoleń



Miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich są zainteresowane wszystkimi rodzajami szkoleń, jakie zostały zaproponowane w ankiecie. Na doksztalcenie chcieliby skierować zarówno kadrę kierowniczą, jak i pracowników zajmujących stanowiska pracowników socjalnych i księgowych.

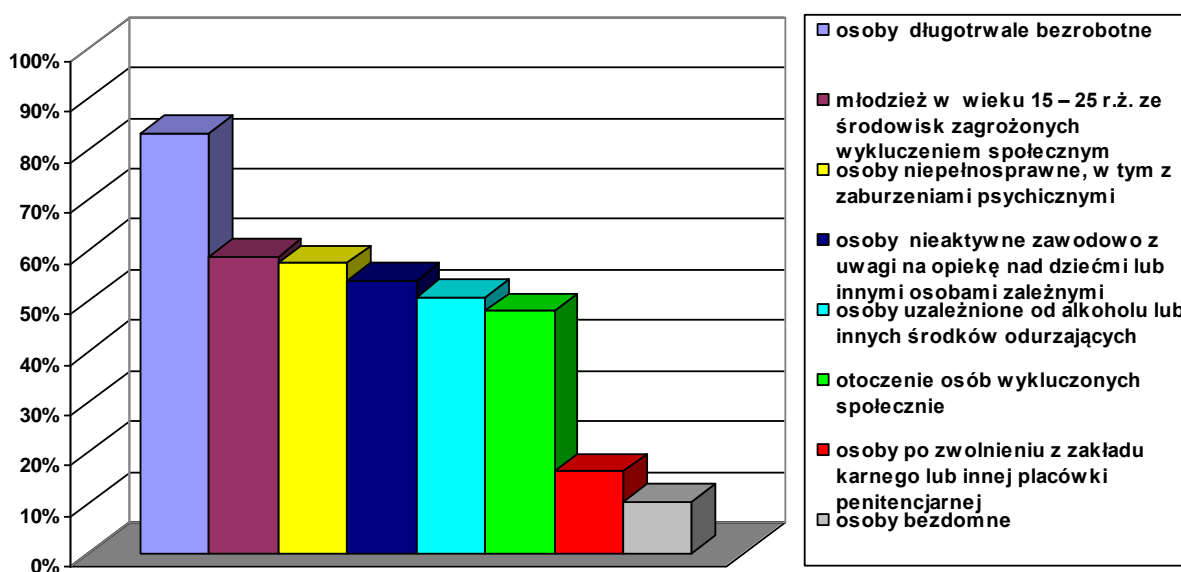
W ankiecie zapytano także o preferowane obszary doskonalenia zawodowego w kontekście pracy z konkretnymi grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym. Analiza zebranych informacji wskazuje, iż największe zainteresowanie szkoleniowe wśród pracowników gminnych ośrodków dotyczy zagadnień związanych z pracą z osobami długotrwale bezrobotnymi (83% wskazań), czyli grupą beneficjentów ostatecznych, których wsparcie, w opinii ankietowanych ośrodków, powinno być preferencją PO KL. Mniej więcej połowa badanych gmin oczekiwałaby przygotowania szkoleniowego do pracy z innymi grupami docelowymi, w kolejności:

- młodzież w wieku 15 - 25 r.ż. ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym (58,8% wskazań)

- osoby niepełnosprawne, w tym z zaburzeniami psychicznymi (57,4% wskazań)
- osoby nieaktywne zawodowo z uwagi na opiekę nad dziećmi lub innymi osobami zależnymi (54,1% wskazań)
- osoby uzależnione od alkoholu lub innych środków odurzających (50,7% wskazań)
- otoczenie osób wykluczonych społecznie (48,0% wskazań)
- osoby po zwolnieniu z zakładu karnego lub innej placówki penitencjarnej (16,2% wskazań)

Najmniejsze zainteresowanie pracowników socjalnych w gminach dotyczy szkoleń z zakresu pracy z bezdomnymi (10,1%). Może to wynikać z małej ilości beneficjentów dotkniętych tym rodzajem wykluczenia społecznego poza terenami większych miast.

Wykres.22. OPS – Preferencje szkoleniowe dot. pracy z grupami docelowymi

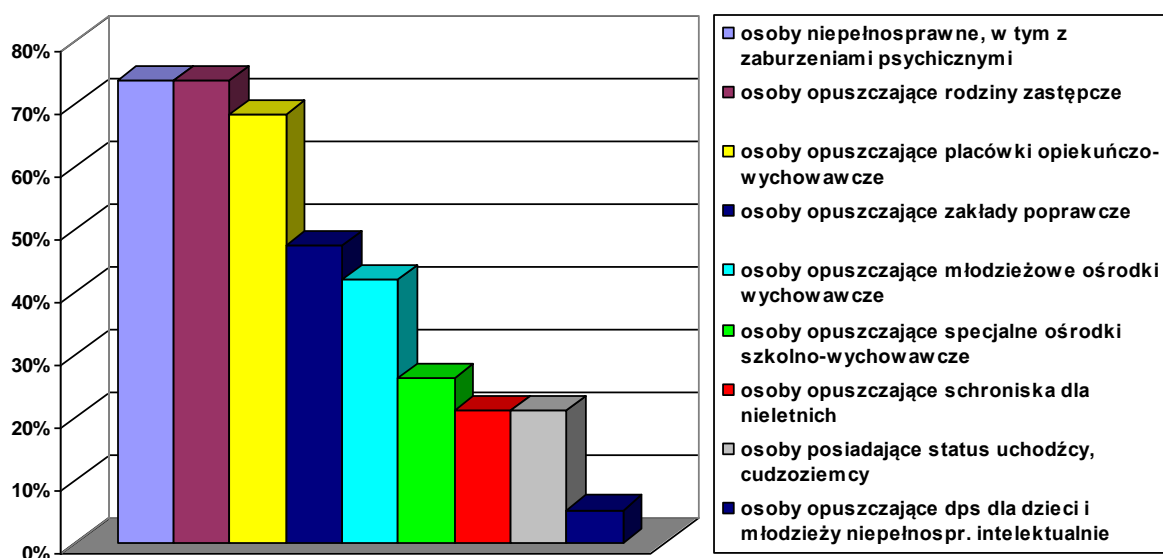


Powiatowe centra pomocy rodzinie także są, choć w nieco mniejszym stopniu niż gminy, zainteresowane doskonaleniem własnych umiejętności w pracy z konkretnymi grupami docelowymi. Najczęściej wymienianymi grupami, z którymi praca wymaga doskonalenia są:

- osoby niepełnosprawne, w tym z zaburzeniami psychicznymi (73,7% wskazań);
- osoby opuszczające rodziny zastępcze (73,7% wskazań);
- osoby opuszczające placówki opiekuńczo - wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego (68,4% wskazań).

Połowa powiatowych centrów zainteresowana jest szkoleniem pracowników w pracy z osobami opuszczającymi zakłady poprawcze (47,4% wskazań) oraz młodzieżowe ośrodki wychowawcze (42,1% wskazań). Co czwarte pcpwr wskazuje na potrzebę szkolenia swoich pracowników w pracy z osobami opuszczającymi specjalne ośrodki szkolno - wychowawcze (26,3% wskazań). Mniejsze zapotrzebowanie (po 1/5 wskazań) zgłaszały powiaty ziemskie na szkolenia pogłębiające umiejętności przydające się w pracy z osobami opuszczającymi schroniska dla nieletnich (21,1% wskazań) oraz posiadającymi status uchodźcy (21,1% wskazań). Bardzo mało chętnych zgłasza zapotrzebowanie na szkolenia w zakresie pracy z osobami opuszczającymi domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie (5,3% wskazań).

Wykres.23. PCPR – Preferowane doskonalenie zawodowe w ramach pracy z grupami docelowymi.



Wszystkie miejskie ośrodki pomocy społecznej są zainteresowane szkoleniami swoich pracowników w zakresie w pracy z następującymi grupami klientów:

- osobami nieaktywnymi zawodowo z uwagi na opiekę nad dziećmi lub innymi osobami zależnymi
- młodzieżą w wieku 15 - 25 r.ż., ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym
- osobami opuszczającymi placówki opiekuńczo - wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego

- osobami opuszczającymi rodziny zastępcze
- osobami opuszczającymi młodzieżowe ośrodki wychowawcze
- otoczeniem osób wykluczonych społecznie.

Dwa powiaty grodzkie chciałyby przeszklić pracowników w zakresie pracy z osobami:

- długotrwale bezrobotnymi
- niepełnosprawnymi
- bezdomnymi
- uzależnionymi od alkoholu i innych środków odurzających
- opuszczającymi domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży
- opuszczającymi zakłady poprawcze.

Natomiast jeden mops pragnie dodatkowo wzmocnić merytorycznie swoje kadry do pracy z osobami po zwolnieniu z zakładu karnego, opuszczającymi domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie, schroniska dla nieletnich i specjalne ośrodki szkolno - wychowawcze oraz z uchodźcami.